

VITRALII

LUMINI ȘI UMBRE

Publicație editată de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în
Retragere din Serviciul Român de Informații

DIRECTOR: Col. (r) Filip Teodorescu

Contact:

București, str. Toamnei nr. 37, sector 2

Tel.: (0040)-21-2119957

acmrr.bucuresti@acmrr-sri.ro

www.acmrr-sri.ro

©ACMRR-SRI

București 2018

ISSN 2067-2896

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE”

Consultanți științifici

Prof. univ. dr. Ioan Scurtu
Prof. univ. dr. Mihail M. Andreescu
Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu
Conf. univ. dr. Aurel V. David

Colegiul de redacție

Redactor șef:

Col. (r) Hagop Hairabetian

Secretar de redacție:

Gl. bg. (r) Maria Ilie

Membri:

Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu
Gl. mr. (r) Marin Ioniță
Gl. bg. (r) Nechifor Ignat
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
Col. (r) dr. Tiberiu Tănase
Col. (r) Gheorghe Trifu

Responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor acestora. Opiniile și punctele de vedere exprimate de autori în cuprinsul revistei pot să nu corespundă integral cu cele ale ACMRR-SRI. Reproducerea sub orice formă a conținutului acestei publicații este permisă cu menționarea sursei și a autorului. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

C U P R I N S

Editorial

- „Fake news” și fantoma Securității 9

Centenarul Marii Uniri

- „Frații în veci vor fi frați” – file din epopeea primirii trupelor române în Bucovina, Transilvania, Crișana și Banat în anii 1918-1919 (I) 11
Conf. univ. dr. Aurel V. David
- Marea Unire și vioara de aur 35
Lt. col. (r) Ion Șandru

File de istorie

- Preliminarii ale evenimentelor de la 23 august 1944 37
Col. (r) dr. Tiberiu Tănase
- Opoziția oamenilor de cultură față de regimul Ceaușescu 39
11. Inițiative și acțiuni de creare a unei mișcări contestatar-disidente
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

Noapte de decembrie

- Privire prin vitraliile unui sfârșit de epocă (I) 62
Col. (r) dr. Aurel V. David

Memorie profesională

- Acțiunea „Istoricii” 91
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
- Istoria unui „refugiat politic” 100
Col. (r) Hagop Hairabetian
- Acțiunea „Săgeata” – Amintiri de „participant” 104
Col. (r) Tiberiu Radu, gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

Colțul mizantropului

- Marea Neagă și „grătarul cu mici...” 109
Col. (r) Hagop Hairabetian

Atitudini

- De la pasiune la abuz prin deformare profesională 111
Col. (r) Ion Pop
- Băncile și criza economică .....

Lt. col. (r) Ion Șandru 128

În sprijinul culturii de securitate

- *Fake news: Un nume nou pentru o „armă” veche* .....
Col. (r) Liviu Găitan 131
- *Miză pentru un război al viitorului: problema apei în Africa de est ....*
Dr. Alba Iulia Catrinel Popescu 136
- *Note de lectură* .....
  - Sorin Aparaschivei, Florin-Badea Pintilie: *Din istoria oficială a contraspionajului românesc* 145
  - Alex Mihai Stoenescu: *„Securitatea nu poate fi reabilitată” – Dialoguri cu generalul Iulian Vlad, 2003-2008*

Pagini literare

- .....
• Theodor Borcan, I. Florian, Corin Bianu, Gheorghe Trifu, Emil Dreptate 149

Din viața și activitatea ACMRR-SRI .....

- *Dialog cu cititorii și corespondenții* 155
- *Prezenți în viața și cultura cetății* 157
- *Noi apariții editoriale* 158
- *Vitralii – Lumini și umbre: prezență și ecouri* 159

„FAKE NEWS” ȘI FANTOMA SECURITĂȚII

Până nu demult majoritatea dintre noi nu credeam în fantome, spiriduși și alte feluri de „*zombies*”, dar de o vreme auzim tot mai des cum că defuncta „Securitate” a reapărut și a început să facă rele. Se pare că a fost văzută chiar de unele persoane „grele”, prin urmare credibile, care ne-au prevenit și susțin că fantoma s-a insinuat, cu perfidia-i caracteristică, în treburile statului, creând o structură paralelă menită să submineze bunul mers al treburilor guvernului. Așa o fi, dar ce interes ar avea fantoma să se bage în politică, doar nu ar mai avea nimic de câștigat pentru lumea de dincolo, sau te pomenești că a fost coruptă de nisaiva forțe oculte care își fac și ele de lucru cu paranormalele?!...

Prin urmare, „Securitatea” este iarăși prezentă printre noi, am auzit cu toții, inclusiv de la diverse canale tv. Cum putem scăpa de ea, doamnelor și domnilor? Poate ar trebui făcute niște slujbe religioase, sau să stropim cu aghiazmă pe ici pe colo, s-o gonim, că nefericita fantomă ne subminează democrația și statul de drept...

Un minim simț al realității, pe care-l considerăm necesar pentru demnitatea tuturor, nu doar a oamenilor ce-și fac meseria în domeniul informațiilor, ar trebui imediat să genereze întrebarea: Dar dacă unii „bat” stafia „Securității” ca să priceapă de fapt SRI-ul? Mai ales dacă observăm cele mai noi găselnițe, respectiv de a arăta ce proporții „colosale” a avut acțiunea de supraveghere necontrolată, prin care ar fi fost realizate „milioane” de interceptări, sau afirmațiile iresponsabile făcute pe un canal TV, că SRI ar fi implicat în toate acțiunile negative și dubioase din viața socială.

Nu avem nici o îndoială că mare parte din aceste interceptări s-au efectuat deoarece au fost necesare pentru securitatea națională. De altfel, documentele oficiale confirmă că Serviciul Român de Informații a fost beneficiar doar într-un număr mic de cazuri unde a fost utilizat celebrul „mandat pe securitate națională”. Pe de altă parte, dacă la noi în țară ne plimbăm pe stradă liniștiți – ceea ce nu putem spune despre multe din locurile unde ne place să mergem în vacanță – fără teama că ne va sări în față un disperat cu un kalașnikov, că ne va strivi un camion ucigaș sau că o bombă va exploda într-o aglomerație, toate astea și multe altele legate de suveranitatea și siguranța națională se datorează muncii informative de zi și noapte a ofițerilor din Servicii. Totuși, sunt unii care uită sau

se prefac că uită aceste adevăruri și atacă, atacă mereu, în goana după senzațional sau fiindcă așa dictează, probabil, unele interese obscure.

Ceea ce este – doar aparent – mai greu de înțeles este intensitatea cu care aceste forme ale temutei, dar inexistentei „Securității” ne sunt servite zilnic de către anumite *mass-media*, deși țara-i plină de multe alte probleme care așteaptă intervenția lor scormonitoare, de multe ori benefică. Poate n-ar fi inutil de citit, în acest context, și articolul despre „*fake news*” pe care l-am inserat în acest număr al revistei, de altfel dedicat, așa cum ne-am propus la începutul acestui an, Centenarului Marii Uniri, rubrică pe care cititorul o va regăsi plină de informații interesante și de actualitate, chiar după trecerea unui veac.

Cât privește povestea cu fantoma „Securității”, care ar trebui să sperie populația, avem certitudinea că nu va mai avea nici un ecou și va rămâne la nivelul unei gogorițe conjuncturale. Suntem siguri că lucrurile vor reintra în făgașul lor normal și vom avea în sfârșit posibilitatea de a sărbători Centenarul în mod demn, așa cum stă bine pentru o țară cu un trecut glorios, care așteaptă cu mult interes și speranță Președinția Uniunii Europene.

CENTENARUL MARII UNIRI

„FRAȚII ÎN VECI VOR FI FRAȚI”

*file din epopeea primirii trupelor române în Bucovina, Transilvania,
Crișana și Banat în anii 1918-1919*

Prolog: Prevestirea destinului

Idealul de veci al neamului românesc a fost, de la facerea lumii lui, afirmarea identității și apărarea unității naționale în fața unor neamuri migratoare, imperii sau regate, care s-au năpustit asupra vetrei neamului și „*au cerut pământ și apă*”. Românii au reușit, în condiții istorice vitrege să-și apere vatra și credința, deși din zorii evului mediu au fost nevoiți să viețuiască împărțiți de „*vremuri*” în state medievale. Când a venit sorocul, pe fundamentul unității de cuget și simțiri și al conștiinței de neam, dar mai ales prin fapte eroice, au reușit să fondeze în nucleul vetrei neamului, un stat modern, de interes european, pe care l-au numit „*România*”.

În condiții istorice extrem de complexe, românii și-au luat soarta în propriile mâini, au profitat de marea criză politico-militară europeană și prin voința poporului, dar și prin dârzenia și spiritul de jertfă al ostașului român, au reușit să refacă unitatea vetrei neamului. Astfel a luat naștere „*România Mare*”, în fapt *România Întregită*, care a cuprins între hotarele sale cea mai mare parte din vatra Daciei getice din străvechime. Însă, pentru a atinge acest deziderat, românii au fost nevoiți să lupte pe viață și pe moarte pentru apărarea României agresată de Puterile Centrale, dar mai ales pentru eliberarea fraților încorporați cu forța în imperiile țarist și austro-ungar.

România a intrat în primul război mondial după doi ani de „*neutralitate cu arma la picior*”, din interes național. În condiții istorice neprielnice, în toamna anului 1916 armata română a pătruns în Transilvania sub imboldul „*la arme cu frunze și flori*” pentru a-i elibera pe frații din Ardealul aflat sub dominația austro-ungară. Însă, a fost oprită de trupe germane și austro-ungare superioare ca oameni și armament și obligată la retragere eroică prin trecătorile

Carpaților,¹ cu mari pierderi umane. Lupte dramatice s-au dus pentru apărarea trecătorilor munților Carpați. Au rămas în memoria socială numele bătăliilor: de la Oituz, de la Sibiu, de la Brașov, din zona Bran-Câmpulung, de pe Valea Prahovei, de pe Valea Oltului, din defileul Jiului, de pe Valea Jiului.

Trupele inamice, care au atacat România concomitent dinspre nord și dinspre sud, au cucerit Oltenia, apoi Muntenia și Dobrogea, capitala țării a fost ocupată iar regele, guvernul și armata s-au retrat în Moldova, în contact cu inamicul, până în Poarta de sud a Moldovei. Acolo, printr-un eroism fără seamăn al ostașului român înaintarea trupelor inamice spre inima Moldovei a fost oprită, iar la mijlocul lunii ianuarie 1917 românii au reușit să impună puternicei armate germane un *război de tranșee*.

O pagină de eroism și spirit de jertfă a înscris armata română în vara anului 1917, când armatele invadatoare au pregătit campania decisivă pentru înfrângerea României și ștergerea ei de pe hartă. Astfel s-a ajuns la marile bătălii din vara anului 1917, de la *Mărăști, Mărășești și Oituz*.

Un moment de cotitură în evoluția statului român l-a constituit tratatul de pace semnat de Rusia bolșevică la Brest-Litovsk, în 3 martie 1918, marcând ieșirea Rusiei din primul război mondial. Tratatul a devenit, practic, nul până la sfârșitul anului, dar importanța lui majoră, deși neexistentă în intențiile semnatarilor, a fost aceea de declanșator al procesului de cucerire a independenței Finlandei, Poloniei, Estoniei, Letoniei și Lituaniei. De această situație au profiat românii basarabeni, încorporați de Imperiul Rus în gubernia Basarabia. În 27 martie / 10 aprilie 1918, „în numele poporului Basarabiei”, Sfatul Țării a declarat: „*Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum mai bine de o sută de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și al dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa, România*”. Declarația de unire se încheia cu cuvintele: „*Trăiască unirea Basarabiei cu România de-a pururea și totdeauna!*”.

Însă, în condiții dramatice, România, afectată de victoria revoluției bolșevice ruse, precum și de retragerea trupelor ruse de pe frontul românesc, a rămas singură, înconjurată de dușmani și izolată în fața Puterilor Centrale, în așa-

---

¹ Marele Cartier General al Armatei României. Documente 1916 - 1920, Editura *Machiavelli*, București, 1996, p.52.

numitul „*triunghi al morții*”. Astfel, cu aprobarea Aliaților săi, a semnat Armistițiul de la Focșani,² apoi a fost obligată să încheie, în 7 mai 1918, pacea de la București cu Puterile Centrale, prin care armata a fost demobilizată, iar Dobrogea de Sud („*Cadrilaterul*”) și o parte a Dobrogei de Nord (la sud de linia Rasova-Agigea) cedate Bulgariei.

- Din vara anului 1918, cursul istoriei românilor n-a mai putut fi oprit de nici o Mare Putere, în pofida faptului că România anului 1916 fusese redusă în fapt, prin forța armelor, doar la Moldova reîntregită în hotarele dintre Carpați și Nistru, iar românii din Bucovina, Maramureș, Ardeal, Crișana și Banat, aflați sub povara Imperiului austro-ungar, erau supuși unui regim de teroare.

Începând cu luna septembrie 1918, când pe frontul de la sud de Dunăre trupele Antantei au declanșat ofensiva pentru a înfrânge forțele Puterilor Centrale, în România rămasă în afara ocupației acestora a reînviat speranța de salvare națională. În acel context, armata română, renăscută pe fundamental conștiinței datoriei față de apărarea vetrei, dar și cu sprijinul Aliaților, îndeosebi al Franței, a reluat operațiunile militare pentru eliberarea teritoriului național de trupele germane, austro-ungare, turcești și bulgare, dar mai ales pentru eliberarea fraților din Bucovina și Transilvania, Maramureș, Crișana și Banat.

Conștiința frăției de neam, devenită „*problemă europeană*” în jocul geopolitic al Marilor Puteri, a ieșit în evidență mai ales începând cu luna noiembrie 1918, când românii din teritoriile aflate sub dominația austro-ungară au fost împiedicați de bolșevicii ucraineni și unguri, dar și de naționaliștii sârbi, să-și realizeze visul de unitate națională. În acel context și-a regăsit valoarea axiomatică expresia „*românii în veci vor fi frați*”.

Relevante sunt în acest sens acțiunile armatei române desfășurate în toamna/iarna anului 1918 și primăvara/vara anului 1919 pentru desăvârșirea unității politico-statale, dar mai ales pentru apărarea României Mari. Momentele eliberării orașelor Bucovinei, Transilvaniei, Maramureșului, Crișanei și Banatului din mâinile guvernelor pseudo-democratice ale Ucrainei și Ungariei, precum și modul în care au fost primiți ostașii români de către frații lor bucovineni, ardeleni, maramureșeni, crișeni și bănățeni constituie pilde demne de urmat pentru generația de astăzi și pentru cele viitoare.

---

² Istoria militară a poporului român, vol. V, Editura Militară, București, 1989, p.669.

1. Din inima Bucovinei până în inima Ardealului

● Primul strigăt de deznădejde și de ajutor al fraților aflați sub dominație străină către frații lor din „Regat” (atât cât mai rămăsese din statul român!) a venit din Bucovina, unde Consiliul Național Român în frunte cu Iancu Flondor a solicitat ajutor de urgență guvernului român aflat la Iași împotriva bandelor bolșevice înarmate care pretindeau stăpânirea întregii Bucovine și alipirea acesteia la Ucraina. În acest sens, în 2 noiembrie 1918 a fost trimis la Iași avocatul Vasile Bodnărescu, însă Alexandru Marghiloman, primul ministru al guvernului, n-a promis oficial decât ajutor în arme.

În 5 noiembrie 1918, emisarul respectiv a plecat a doua oară la Iași, unde Divizia a 8-a, comandată de generalul Iacob Zadik, ajutat de șeful de Stat Major, lt. colonelul Constantin Rovinaru, primise ordinul, fără știrea Aliatilor, de a fi pregătită să intre în Bucovina. În scurt timp („*la repezeală*”) au fost mobilizați ostașii regimentelor 16, 29 și 37 de Infanterie și regimentele 3 și 8 de Roșiori, comanda diviziei preconizând să trimită mai întâi trupe la Suceava, iar apoi să ocupe treptat întreaga Bucovină.³

● În acest timp, o vie propagandă pentru unirea Bucovinei cu România era desfășurată la Câmpulung (Moldovenesc), mai ales prin Mihai Iacoban, primarul orașului, precum și locotenentul Traian Roșu, fost ofițer în armata austro-ungară, rănit pe frontul italian în 1916, în acel moment delegat al Ministerului de război din Viena la Câmpulung într-o comisie județeană pentru stabilirea prestațiunilor de război. El a observat că în hotărârea „*Constituantei*” Bucovinei din 27 octombrie 1918 nu s-a pomenit numele „*România*” sau „*Moldova*”, fiind convins că haosul, anarhia și nesiguranța puteau fi anihilate doar prin *unirea imediată și necondiționată cu România*. A propagat această idee în rândul câmpulungenilor, obținând adeziunea pentru o hotărâre privind unirea Bucovinei cu România fără condițiuni, comunicarea imediată a acestei hotărâri reprezentanților statului român și chemarea imediată a armatei române pentru punerea în aplicare a acestei mișcări.

În 5 noiembrie 1918, locotenentul Traian Rusu a plecat din Câmpulung la Fălticeni în fruntea unei delegații, pentru a înmâna generalului Constantin Neculcea, comandantul Regimentului 16 Infanterie, o *Moțiune de unire a*

---

³ Teodor Bălan, *Bucovina în Războiul Mondial*, Extras din „*Codrul Cosminului*”, VI, 1929, „*Buletinul Institutului de Istorie și Limbă dela Universitatea din Cernăuți*”, Cernăuți, 1929, p.98.

Bucovinei cu România și a solicita ajutor militar armatei române, pentru restabilirea ordinii în Câmpulung.

În acea zi, guvernul român, care urmărea cu îngrijorare situația din Bucovina, a hotărât ca Divizia 8 infanterie comandată de generalul Iacob Zadik, din cadrul Corpului 4 Armată (comandant generalul Nicolae Petala), precum și subunitățile de jandarmi și grăniceri de la frontiera cu Bucovina, să acționeze de urgență pe direcția Suceava-Siret-Cernăuți, pentru a ocupa orașele Ițcani și Suceava, apoi de-a înainta spre nord și a ocupa orașul Cernăuți.⁴ Pentru îndeplinirea misiunii, Divizia a fost împărțită în 3 detașamente: „*Dragoș*”, „*Alexandru cel Bun*” și „*Suceava*”.

Din momentul în care în Cernăuți s-a răspândit vestea că armata română urma să intre în oraș, toată suflarea românească, în frunte cu membrii „*Constituantei*” și ai guvernului provizoriu a așteptat cu nerăbdare „*să vadă intrând în oraș dorobanțul român*”. La *Casa Națională* românească zile de-a rândul s-au adunat intelectualii români, domni și doamne cu buchete de flori în mână, precum și membrii Societății corale „*Armonia*”, pentru a-i primi cu flori și cântece pe „*solii României liberatoare*”.⁵

- Însă, în 6 noiembrie 1918, ucrainenii, care doreau pentru ei întreaga Bucovină, au ocupat instituțiile publice din Cernăuți, iar bande înarmate s-au datat la jafuri. Pe acest fond tensionat, în acea zi, guvernul „*filogerman*” condus de Alexandru Marghiloman și-a prezentat demisia și s-a format un nou guvern, în frunte cu generalul Constantin Coandă. Aliații, intuind pericolul ocupării întregii Bucovine de către ucraineni, și-au dat acordul ca armata română să pătrundă în Bucovina, pentru a pune capăt anarhiei, a restaura ordinea și a proteja viața locuitorilor. Astfel, generalul Constantin Coandă a anulat prevederile tratatului de pace cu Puterile Centrale, a cerut trupelor germane și austro-ungare să părăsească teritoriul României și a hotărât pătrunderea armatei române în Bucovina, unde românii, terorizați de bandele ucrainene, o așteptau cu nerăbdare.

- Intrarea armatei române în Suceava a fost precedată de o acțiune solitară, întreprinsă din proprie inițiativă de maiorul Anton Ionescu,

---

⁴ Vezi, pe larg, Marin C. Stănescu, *Armata română și unirea Basarabiei și Bucovinei cu România. 1917 - 1919*, Editura „*Ex Ponto*”, Constanța, 1999.

⁵ Teodor Bălan, *op.cit.*, în *loc.cit.*, p.98.

comandantul companiei de grăniceri din Burdujeni-Suceava. El a explicat în memoriile sale⁶ cum a intrat cu trupa în Suceava, deși era încă în vigoare Tratatul de pace de la București cu Puterile Centrale, iar acțiunea lui putea fi interpretată ca violare a acestuia.

Ofițerul a consemnat că în 5 noiembrie 1918, pe fondul zvonurilor privind pregătirea pentru retragere a trupelor austriece i s-a raportat că *„că în timpul nopții, sentinela austriacă punându-și capela în vârful baionetei, a început să o fluture și s-a adresat camaradului român de la podul care despărțea frontiera, cu cuvinte și gesturi, din care se înțelegea că acești soldați austrieci exercită <sloboda> pe care ai noștri o mai văzuseră și la tovarășii noștri ruși. Numai jandarmii austrieci rămăseseră la posturile lor. Populația din Ițcani și Suceava trecea printr-o mare neliniște, căci postul de jandarmi era neputincios pentru menținerea ordinei”*.

Ofițerul român a simțit că a sosit sorocul reîntregirii vetrei neamului, dar pentru a-și duce la bun sfârșit planul și a evita un conflict diplomatic sau chiar mai mult, a recurs la o stratagemă. *„În starea nervoasă și neliniștitoare din preajma frontierei - a consemnat acesta -, am dat de înțeles jandarmeriei din Suceava că aș putea interveni, dar să mi se facă în acest sens o adresă scrisă, semnată de căpitanul Kucinsky, comandantul jandarmeriei din acel oraș. Acesta, din scrupule ușor de înțeles, n-a făcut nici o adresă, dar a autorizat postul din Ițcani să ceară în scris sprijinul grănicerilor români din Burdujeni. Această adresă mi-a fost suficientă ca să fiu acoperit în cele ce urmăream”*. L-a consultat pe generalul Iacob Zadik și, cu acordul acestuia, a întocmit un plan de acțiune, iar *„Spre ziuă, dar când era încă întuneric, plutonul, încolonat cu o patrulă care-l preceda, trecea frontiera și se îndrepta, urcând pe drumul Ițcanilor spre Suceava”*. El avea să afirme că *„Peste sentimentul răspunderii, mă copleșea și un sentiment de măreție că mi-a fost dat mie și grănicerilor de sub comanda mea ca să intrăm primii în cetatea lui Ștefan cel Mare, dar și un sentiment al datoriei că ne-a fost dat nouă să marcăm repararea actului de nedreptate făcut de turci la 1777, când Bucovina a fost cedată Austriei”*. Deși era călit în focul războiului, ofițerul a avut mari emoții în clipele în care trupele comandate de el se apropiau de centrul orașului Suceava, scriind că: *„Ajunși dincolo de biserica Sfântul Ion (cel) Nou din Suceava, apropiindu-ne de ruinele*

---

⁶ Sandrinio Neagu, *Ziua în care orașul Suceava a fost redat României*, în „Monitorul de Suceava”, Anul XIX, nr. 259 (5768), joi, 6 nov. 2014.

cetății, m-a cuprins o emoție puternică și - trebuie să-mi recunosc slăbiciunea psihică - am fost copleșit și am avut viziunea că numeroase zâne mergeau, una după alta, pe ruine, în jurul cetății. Nu știu datorită cărei forțe lăuntrice am reușit să scap de aceste halucinații”.

În aceeași zi, 6 noiembrie 1918, în Suceava au mai sosit încă două plutoane de grăniceri: unul de la Verești, comandat de locotenentul Borș, și altul de la Bunești, comandat de locotenentul Alexandrescu. Pe timpul acțiunii de ocupare a orașului Suceava, ostașii Detașamentului de grăniceri cântau „*Pe al nostru steag e scris Unire*”, iar elevii școlilor strigau „*Trăiască Armata Română!*”. După ocuparea orașului, comandantul companiei austriece de jandarmi a fost dezarmat, apoi lăsat liber, iar pe turnul Primăriei a fost arborat drapelul României. Primarului Eusebie Popovici i s-a prezentat o scrisoare-manifest către populație, în care se spunea că „*de azi înainte graniță între români să nu mai fie*”, are a fost tipărită în câteva sute de exemplare și afișată pe străzi. Ofițerul român a consemnat că „*auzind cântecele ostașilor, treziți din somn și deschizând ferestrele, ai noștri ne petreceau cu privirile de lacrimi de bucurie, aplaudând, iar ceilalți trânteau nervos ferestrele, retrăgându-se după perdele*”.

● În 7 noiembrie 1918, trupe române din Regimentul 16 „Fălticeni” au ajuns la Câmpulung,⁷ apoi la Vatra Dornei, asigurând liniștea, proprietatea și viața locuitorilor. În 8 noiembrie 1918, Comandamentul Diviziei a 8-a Infanterie a fost stabilit la Burdujeni, unde a așteptat ordinul de trecere a frontierei, pentru a pune capăt actelor teroriste dezlănțuite de soldații ucraineni întorși de pe front. De acolo, generalul Iacob Zadik s-a deplasat în Suceava, unde a luat legătura cu autoritățile locale, iar Regimentul 29 de la Dorohoi (din Brigada 16 Infanterie) a plecat spre Siret, străveche capitală a Moldovei, unde a ajuns în cursul aceleiași zile și a așteptat ordinul de intrare în forță în Bucovina.

● În 9 noiembrie 1918, guvernul român a adresat trupelor de ocupație ale Puterilor Centrale un ultimatum prin care le-a cerut să părăsească teritoriul României în termen de 24 de ore. Fără alte ordine, în acea zi, sub deviza „*Cu Dumnezeu Înainte!*”, unități ale Diviziei 8 infanterie au început înaintarea în Bucovina. În proclamația semnată de generalul Iacob Zadik, răspândită inclusiv prin lansarea acesteia deasupra orașului Cernăuți dintr-un aeroplan românesc, se

---

⁷ Ion Nistor, *Amintiri Răzlețe din timpul Unirii*, Cernăuți, 1938, p.353-373.

spunea: „Răspunzând la chemarea Consiliului Național Bucovinean, armata română, din înalt ordin al M.S. Regelui Ferdinand I al României, a pășit pe pământul Marelui Voievod Ștefan, pentru a ocroti viața, avutul și libertatea locuitorilor de orice neam și credință împotriva bandelor de criminali, care au început opera lor de distrugere în frumoasa voastră țară. Trecând hotarul pus între noi de o soartă vitregă acum 100 și mai bine de ani, trupele române sosesc în mijlocul vostru, aducându-vă dragostea și sprijinul lor, pentru libera împărțire a dorințelor născute din dreptul legitim al popoarelor de a dispune de soarta lor”.⁸ Alte aeroplane românești, zburînd deasupra Cernăuților, au aruncat manifeste vestind astfel românii bucovineni desființarea frontierei de la Ițcani.

● Însă în aceeași zi în Cernăuți a apărut un detașament (o companie) de 180 de soldați din „armata austro-ungară”, în fapt dezertori din armata imperială conduși de sublocotenentul Ilie Lazăr, român din Giulești-Maramureș.⁹ Compania respectivă, cantonată la Tiraspol, făcuse parte din Regimentul 8 honvezi din Lugoj, cu misiunea de a menține ordinea publică în zonă. Aceasta fusese formată din români bănățeni (cu excepția croitorului companiei, Klein Nathan, de fel din Caransebeș) și încadrată într-o unitate mixtă germano-austro-ungară cu sediul în Nicolaiev, lângă Lemberg.

Ilie Lazăr a reușit în scurt timp să fie bine văzut de populația locală. Aflând că nu era «*vengher*» (ungur), ci român, îl invitau la petreceri și la nunți atât ucrainenii, cât și evreii localnici, iar conducerea fabricii de zahăr cu capital francez care funcționa acolo i-a pus la dispoziție o șaretă frumoasă, iar pentru soldați, săptămânal, un porc gras, cu ajutorul căruia a îmbunătățit regimul alimentar al soldaților. Aceștia l-au respectat, iar dimineața îl primeau și strigau în cor: «*Trăiască Nația!*». Chiar și croitorul Klein Nathan striga alături de ceilalți: «*Să trăiască, fiindcă și eu trăiesc cu românii!*».

De la începutul lunii noiembrie 1918, știind că armata română a intrat în Basarabia, l-a preocupat gândul să dezerteze în Basarabia împreună cu întreaga companie, să se predea armatei române și apoi să lupte alături de aceasta pentru eliberarea Ardealului de sub stăpânirea austro-ungară. Dar, cunoscând situația din Bucovina, el a hotărât să aducă trupele de sub comanda sa la Cernăuți, pentru a sprijini autoritățile române, reușind cu mult tact, să-i convingă pe militarii din subordine.

---

⁸ Teodor Bălan, *op.cit.*, în *loc.cit.*, p. 99-100.

⁹ Vezi, pe larg, Ilie Lazăr, Amintiri, Editura Fundația Academia civică, București, 2000.

În momentul în care „terenul era pregătit,” a tratat cu doi ucraineni de la Căile Ferate și cu un mecanic, iar după câteva zile aceștia i-au comunicat că îi pun la dispoziție locomotiva și vagoanele necesare pentru plata a 26 puzi de grâu (un pud era 16 kg).

După ce s-a convins că trenul era pregătit și a fost tras „pe linie”, „noaptea la orele 12 am dat alarma. Într-o jumătate de oră, întreaga mea companie era învagonată. Eu cu un plutonier ne-am urcat pe locomotivă și fără mare zgomot și fără ca locomotiva să fluiera am ieșit din gară. Intenția mea era să mergem cu acest tren până unde se va putea, spre Basarabia”. La un moment dat a observat că între satele Troscianet și Vapniarka, într-o comună Dimidovca, o mulțime de țărani cu căruțe jefuiau o mare magazie de grâne. Pentru a face rost de bani, a oprit trenul, a dat ordin soldaților să înconjure magazia și fiecare soldat să vândă „ca dintr-a lui”. În cel mult o oră tot grâul s-a vândut și fiecare soldat s-a ales cu bani suficienți (în circulație erau atunci bancnote albe «Kerenski»). Au ajuns în gara Smerinca, unde au fost dirijați, din greșeală sau intenționat, pe „linia Kiev”. Văzând pericolul, el a luat contact cu funcționarul principal, plătindu-i 8.000 ruble și imediat trenul a fost dirijat spre Moghilev.

Astfel au ajuns la granița Basarabiei, unde niște „gărzi civile” au căutat să-i dezarmeze. Însă Ilie Lazăr s-a dat jos de pe locomotivă, însoțit de câțiva soldați, și foarte energic le-a pus în vedere că dacă trag cu armele după tren, oprește imediat trenu și dă foc orașului. În urma acestei discuții a ieșit din gară fără nici o dificultate.

„Astfel am reușit - continuă Ilie Lazăr - „să ajungem cu acest tren rusesc cu linie largă până la Noua Suliță. Neîntreținându-ne să mai înaintăm, ne-am dat jos. Aici, pe pământul lui Ștefan Vodă cel Mare, le-am vorbit soldaților, care entuziasmați au subliniat cele spuse de mine cu cântecul «Deșteaptă-te, Române». După aceasta, ne-am consultat cu toții împreună, ce să facem? Eu singur mi-am lepădat insignele gradului de ofițer, în fața soldaților. Le-am spus că atunci când mi-am pus în gând să dezertez am crezut că trebuie să ne predăm armatei române, care se afla deja în Basarabia”.

Soldații săi au hotărât să meargă în marș forțat până la Cernăuți, iar după câteva ore de marș au sosit în piața orașului Cernăuți.¹⁰ Aici a dat ordin să se pună puștile „în piramidă”, fiecare să se aprovizioneze și să se odihnească. El circula tot timpul „în sus și în jos”, în jurul lor, pentru a preveni vreun pericol asupra trupei sale.

„La un moment dat - a consemnat acesta -, se apropie de mine un domn și se prezintă: «Sunt profesorul Sextil Pușcariu». Îi răspund: «Mă numesc Ilie Lazăr, de fel din Maramureș, iar soldații mei sunt toți români bănățeni din regimentul 8 honvezi din Lugoj». Îi arăt situația noastră, cum am dezertat și că intenționăm să ne predăm armatei române, dar că, la dorința soldaților mei, am venit până la Cernăuți”.

Profesorului Sextil Pușcariu i-a spus: «Orașul este ocupat de vreo 700 de galițieni care jefuiesc cazărmile și periferia orașului, duc lucruri de mare valoare spre Sniatin. Toți românii sunt ascunși prin pivnițe și poduri de case și ne este teamă că ne vor duce ca ostatici în Galiția. Asta fiind situația, după ce m-am informat cine sunteți, vă rog să ne dați o mână de ajutor». I-am răspuns: «La dispoziția Domniei Voastre, cu cea mai mare plăcere și bucurie».

Ilie Lazăr l-a rugat pe profesorul Sextil Pușcariu să-l ajute cu vreo câțiva ofițeri din regimentul local austriac „în care domnia-sa are încredere”, pentru a-i organiza pe soldații săi în grupuri de câte 15-20 de oameni și a-i concentra într-o curte sau într-o sală mare. După cel mult o oră, toți soldații săi au fost conduși într-o sală de cinematograf, unde le-au vorbit profesorul Sextil Pușcariu, locotenentul Dan și Ilie Lazăr, care le-a arătat situația din oraș și le-a cerut „ascultare și supunere”.

De teamă că în oraș a intrat armata română, bandele de ucraineni venite din Galiția, conduse de doi foști ofițeri din armata austriacă (Maier și Vorobetz) au stins luminile în tot orașul. Căruțe și călăreței ucraineni au început să alerge cu disperare, grăbiți, spre Sniatin, nu înainte de a mai fura ceea ce se putea. A doua zi, formațiunea militară comandată de Ilie Lazăr era singura forță armată din întreg orașul.

---

¹⁰ Dr. Ilie Lazăr, *Memorii/Amintiri de la Marea Unire (II). Cernăuții ajung în mâinile românilor*; articol publicat în ediția tipărită a „Ziarului Financiar” din 11 septembrie 2009; Scrisoarea lui Ilie Lazăr, adresată lui Șerban Flondor în anul 1964, fiul vechiului său prieten, Iancu Flondor, lider al mișcării naționale a românilor bucovineni, în care povestește cum i-a alungat pe ucraineni din capitala Bucovinei în anul 1918 este publicată în „România Liberă” sub titlul *Documente. Cum au eliberat voluntarii ardeleni orașul Cernăuți/Dosar*.

Ilie Lazăr, însoțit de fosta lui ordonanță Alexandru Iorga, a tras la hotelul din centru, numit «*La Pajura Neagră*» (*Schwarzer Adler*), aproape de locul unde erau cazați soldații săi. Acolo a primit vizitele mai multor români bucovineni: Isopescu-Grecul, V. Budnărescu, prof. Gheorghiu, dr. Lupu, prof. Procopovici, Tarangul, Hahon, Tarnevschi și mulți alții. La invitația prof. Gheorghiu, el s-a mutat acasă la acesta, unde a locuit pe timpul șederii în Cernăuți.

După ieșirea galițienilor din oraș, Ilie Lazăr însoțit de fruntași ai românilor bucovineni, s-au dus în grup la bătrânul Mitropolit Vladimir Repta, care i-a primit părintește, iar după ce au ieșit de la mitropolit au hotărât să preia «imperiul». Ilie Lazăr continuă astfel relatarea sa: „*Într-o mașină ne-am urcat vreo cinci tineri și cu noi și fostul senator și primar de mai târziu al Cernăuților: Nicu Flondor. Eu, cu un steag-tricolor în mână, tot timpul eram călare pe motorul mașinii. În această formație ne-am dus la comandamentul jandarmeriei bucovinene din timpul războiului, generalul Fischer, căruia dl. Nicu Flondor i s-a adresat în limba germană, somându-l ca imediat să predea jandarmeria locotenentului Dan. De aici am plecat la poliție, unde am instalat pe un domn Tarangul, iar pe urmă ne-am dus la Tribunal, unde am instalat ca președinte pe un domn Ion Hahon. După aceste acțiuni rapide, eu și un tânăr ardelean cu numele Nicoară, de fel din Arad, ne-am urcat pe acoperișul Primăriei și am înfipt primul steag românesc tricolor, după 174 de ani. Ca primar am instalat pe un domn profesor preot Sandru. Întreaga populație românească a orașului care se găsea în fața primăriei aplauda și cânta cântece patriotice*”.

Trupele ucrainene au părăsit orașul Cernăuți fără a trage un singur foc. Acesta s-au retras spre Galiția, iar uzurpatorii și susținătorii lor, care au impus regimul ucrainean, au abandonat puterea și au fugit din Cernăuți. Astfel, românul maramureșean Ilie Lazăr a ridicat primul steag românesc pe turnul Primăriei din Cernăuți.¹¹

- În noaptea de 9/10 noiembrie 1918 armata română a început operațiunile militare pentru alungarea trupelor Puterilor Centrale de pe teritoriul țării, iar în 10 noiembrie 1918 a fost decretată mobilizarea generală a armatei. Cu mari eforturi au fost mobilizate Divizia 7 Infanterie și Divizia I Vânători, în

---

¹¹ Mihai-Aurelian Cărunțu, *Un document inedit despre intrarea armatei române în Cernăuți (11 noiembrie 1918)*, în „*Analele Muzeului Bucovinei*”, Suceava, XLIII, 2016, Editura Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, p.161-167.

total circa 90.000 de oameni (dacă se adaugă și efectivele Diviziei a 8-a, care acționa deja în Bucovina). Trupele celor două divizii au primit ordin să pătrundă simultan în Transilvania, Muntenia și Dobrogea.

- Însă, în 11 noiembrie 1918, deci la o zi după ce armata română a trecut la ofensivă, la Compiègne, în Franța, a fost semnat Armistițiul dintre Puterile Antantei și Germania, în urma căruia au încetat ostilitățile pe toate fronturile. Germania a recunoscut, între altele, caducitatea Tratatului de pace de la București, fiind obligată, în același timp, să-și retragă armata din România. Astfel, în vreme ce Puterile europene implicate în războiul mondial se pregăteau să încheie pacea, România începea alt război, de apărare a României Mari.

- În aceeași zi, 11 noiembrie 1918, trupele Diviziei 8 Infanterie comandate de generalul Iacob Zadik, au ajuns în orașul Cernăuți, eliberat de voluntarii ardeleni comandați de maramureșeanul Ilie Lazăr. În capul coloanei care mărsăluia în mod victorios era Detașamentul „Dragoș”, nume ce amintea de Dragoș descălecătorul.

Ilie Lazăr, prezent la intrarea trupelor armatei române, a consemnat că din toți banii „Kerenski” pe care-i avea din vânzarea grâului de la Dimidovca, a cumpărat toate florile din piața orașului, oferindu-le femeilor române din Cernăuți și rugându-le să bată cu flori armata română, a cărei intrare era așteptată. Președintele Partidului Național Român, Iancu Flondor, a dat dispoziții ca *„intelectualitatea orașului, în haine de sărbătoare, să-l primească în casa națională pe generalul comandant al armatei române”*, iar corul Mitropoliei cânta în permanență cântece patriotice.

Văzând că armata română întârzie, după trei zile de așteptare, un grup de tineri, în frunte cu Nicu Flondor, s-au dus în întâmpinarea ei. Ilie Lazăr era tot timpul călare pe motorul automobilului, cu steagul în mână. La vreo 60 km distanță, într-o gară, au dat de generalul Iacob Zadik, comandantul Diviziei a 8-a, care ținea raport cu ofițerii. *„Ne-am prezentat cu toții - avea să consemneze acesta -, i-am raportat situația din oraș și l-am rugat să-și facă intrarea deoarece populația de trei zile este în stradă și așteaptă”*. După acest prim contact s-au întors, aducând răspunsul generalului.

A patra zi a sosit în suburbia orașului, la Ceahor, Regimentul 29 Dorohoi, de sub comanda colonelului Gheorghiu, pe care Ilie Lazăr l-a găsit seara făcând planul intrării armatei în oraș. Alături de generalul Zadik era șeful de Stat major al diviziei, lt. colonelul Rovinaru, iar Ilie Lazăr mergea înaintea acestora. *„Am trecut pe lângă primărie, pe care fâlfâia steagul tricolor, și ne-*

am oprit alături, în fața casei naționale. Când ne-am dat jos din mașină, generalul a fost bătut cu flori de către doamnele române, iar eu l-am ridicat pe umeri și în bătaia florilor l-am urcat sus la etaj, unde a fost primit de toți intelectualii în frunte cu Iancu Flondor, care, îmbrățișându-l, a început cam așa: «Dați-mi voie, domnule general, să ne îmbrățișăm ca doi frați care nu s-au văzut de 175 de ani...». Toți cei de față au manifestat călduros”.

Într-adevăr, autoritățile și locuitorii orașului au făcut ostașilor români o primire entuziastă. Generalul Iacob Zadik a fost primit la „Casa națională românească” de un imens public român, care l-a binecuvântat și l-a acoperit cu flori. În acel timp, trupele Detașamentului „Alexandru cel Bun” au trecut la nord de Prut pentru a face siguranța capitalei, iar detașamentul „Suceava” s-a regroupat ca rezervă la sud-vest de Cernăuți. Iancu Flondor s-a adresat comandantului trupelor române: *„Domnule General! Ca președinte al Consiliului Național am datoria să binecuvântez falnica oaste română la intrarea ei în capitala Bucovinei, acestei țări care păstrează în sânul ei sfintele moaște ale marelui nostru Domn Ștefan. Suntem pe cale să întregim iarăși moștenirea lui - România Mare -, sufletul lui nemuritor este în mijlocul nostru. Dară nu este dat ființei omenești de a fixa în grai viu o astfel de simțire. Numai o rugăciune fără cuvinte, care se înalță la ceruri, îi poate corespunde întrucâtva. Domnule General! Dați-mi voie să binecuvântez așa cum o fac doi frați iubitori care după o lungă și dureroasă despărțire se întâlnesc spre a nu se mai despărți niciodată. O fac, deschizând brațele mele și strângându-vă la piept”.*

În cuvântul de răspuns, generalul Iacob Zadik a spus: *„Onorați cetățeni ai Bucovinei! În urma dorinței Comitetului național bucovinean, M.S. Regele și România au răspuns chemării și au adus ajutorul Armatei Române, pentru ca liniștea acestei țări să nu fie turburată. Sosind, aduc salutul cu iubire frățească și, pot să spun, cu iubire de mamă al României libere către țara Bucovinei. În aceste momente, gândul meu se înalță către Dumnezeu și-l adresează mulțumirile României Mari că a scos sfânta dreptate la suprafață. Pentru despărțirea Bucovinei a trebuit să curgă sânge și să cadă un cap de Domn, pentru reîmpreunarea ei însă n-a curs nici un pic de sânge, căci s-a făcut totul prin vrednicia voastră și vrerea dreptății”. Apoi Iancu Flondor l-a strâns în brațe pe generalul Iacob Zadik, iar cei doi bărbați au stat îmbrățișați unul la*

pieptul altuia „ca doi frați iubitori care după o lungă și dureroasă despărție se întâlnesc spre a nu se mai despărți niciodată”.¹²

Profesorul Nicolae Tcaciuc-Albu a surprins atmosfera din acea zi astfel: „Încă de dimineață, Palatul Național din Cernăuți era împodobit cu covoare naționale și cu drapele tricolor, fiind adunată multă lume românească, elevi, studenți, învățători, preoți, medici, funcționari, lucrători, comercianți, țărani, soldați, civili, femei și bărbați. (...) Cu toții strigau „Trăiască România!”, „Trăiască Regele!”, „Trăiască Tricolorul!”. Mulțimea (...) demonstra pe bulevardul principal al Cernăuților cântând „Pe-al nostru steag e scris Unire”, iar spre seară s-a încins Hora Unirii în Piața Mare”.¹³

*

● În 13 noiembrie 1918, la Belgrad a fost încheiat, de către generalul francez Louis Franchet d'Espèrey, fără să fie înștiințați românii, un armistițiu cu ungurii, prin care a fost fixat în mod arbitrar, cursul Mureșului ca linie de demarcație între trupele Aliate și armata ungară. Drept urmare, în acea zi, Marele Cartier General al armatei române (MCG) a decis începerea acțiunii de eliberare a Transilvaniei. Ostașii români au așteptat cu nerăbdare momentul intrării în luptă. De pildă, locotenentul Dumitru Zotta, din Regimentul 16 Infanterie Suceava-Fălticeni, nota: „Doi ani de așteptare ne încercaseră greu răbdarea. Ziua mult dorită se întrezărea că vine...Spre Ardeal. Vestea că plecăm la frontieră se răspândi ca fulgerul în tot satul. La ora unu, munții răsunau de ecoul puternic al semnalului de adunare și înaintare al corniștilor...Toată lumea era în adevărată sărbătoare”.¹⁴

Pentru această operațiune au fost desemnate Divizia 7 din Corpul 4 Armată, Diviziile 1 și 2 Vânători, Regimentul 7 Vânători, Regimentul de Vânători de Munte și o brigadă de Cavalerie. Intrarea în acțiune a trupelor române a fost grăbită de numeroasele solicitări și strigăte de deznădejde venite din partea fruntașilor românilor ardeleni, împotriva cărora autoritățile ungare au dezlănțuit o adevărată teroare.

---

¹² Teodor Bălan, op.cit, în loc.cit., p.100.

¹³ Ioan Căpreanu, *Bucovina: istorie și cultură românească (1775-1918)*, Iași, Editura Moldova, 1995, p.120-121.

¹⁴ Maior D. Zotta, *Clipe din învălmășagul luptelor pentru întregirea neamului*, Chișinău, 1927, p. 5-6.

În 14 noiembrie 1918, deci după cinci zile de la decretarea mobilizării, au fost date dispoziții ca avangarda Diviziei 7 să pătrundă în Transilvania și, alături de formațiile de grăniceri „să pună, fără întârziere, stăpânire pe calea ferată din valea Mureșului și Oltului superior, împiedicând distrugerea lucrărilor de artă”.¹⁵ În proclamația către locuitori dată cu acel prilej, generalul Constantin Presan, șeful Marelui Cartier General a spus: „Români! Din Înaltul ordin al regelui Ferdinand I în urma chemării Comitetului (Consiliului, n.ns.) armata română a trecut Carpații pentru a desființa hotarele care se ridicau între noi, rupând în două trupul acel uiași neam. Pășind cu dragoste frățească pe pământul Transilvanei oștirea română vine, în numele unor sfinte drepturi naționale și omenești, pentru a garanta libertatea deplină a tuturor. Însuflețiți de aceste gânduri, asigurăm pe toți locuitorii pământului românesc, până la Tisa și Dunăre, fără deosebire de neam și lege, că vom păzi cu credință viața și avutul tuturor”.¹⁶

Astfel, începând cu 20 noiembrie 1918 trupele române au străpuns trecătorile și au eliberat, oraș cu oraș și sat cu sat teritoriul Ardealului de la sud de linia Mureșului.

- Avangarda Diviziei 1 Vânători a trecut peste vechea frontieră pe la Ghimeș-Palanca, punând stăpânire, în 26 noiembrie 1918, pe orașul Miercurea Ciuc. Trupele române au fost primite în liniște, chiar cu simpatie, inclusiv de autoritățile civile și populația din județele secuiești, speriate de spectrul generalizării anarhiei bolșevice.¹⁷ După cum relevau primele rapoarte informative, prefectul județului Ciuc a publicat următorul anunț: «Sosesc armatele române; să fiți liniștiți, să-i primiți cu dragoste în casă.» Atitudinea populației secuiești a fost confirmată și de rapoartele informative ale Diviziei 7 Infanterie pe baza unor „informațiuni particulare”, din care reieșea că „populațiunea de pe valea Mureșului ne așteaptă cu bucurie (...) Populația -

---

¹⁵ Dumitru Preda, dr. Vasile Alexandrescu, dr. Costică Prodan, *În apărarea României Mari. Campania armatei române din 1918-1919*, Editura Enciclopedică, București, 1994, p.126-127.

¹⁶ *Idem.*, p.127.

¹⁷ Cornel Grad, *Contribuția armatei române la preluarea puterii politico-administrative în Transilvania. Primele măsuri (noiembrie 1918 - aprilie 1919)*, în „Revista de Administrație Publică și Politici Sociale”, An II, Nr. 4(5), Decembrie 2010, p.54.

calmă. Secretarul prefectului din C[s]ik-Szereda (rom. Miercurea Ciuc) a întâmpinat trupele, întrebând dacă s-a intrat în Transilvania cu voia Aliaților și ce doleanțe au trupele pentru hrană și încartiruire”. Din alte rapoarte informative reiese că „intrarea avangardei Diviziei I Vânători în CsikSzereda (Miercurea Ciuc) s-a făcut cu deosebit fast. Prefectul comitatului și primarul orașului au întâmpinat trupa la Prefectură cu cuvântări”.

● În 27 noiembrie 1918 (miercuri), trupe ale Brigăzii 13 Infanterie din Divizia 7 Infanterie, comandate de colonelul Anton Gherescu au depășit frontiera pe la Prisecani-Tulgheș și s-au apropiat de comuna Toplița. Pentru întâmpinarea acestora la intrarea în comună, Consiliul Național Român l-a delegat pe studentul în filosofie la Universitatea din Budapesta Dumitru (Emilian) Antal, președintele Societății Studentești „Petru Maior” din Budapesta, originar din Toplița. După cum avea să mărturisească ulterior, el a fost fericit și emoționat că i-a fost dat să îndeplinească această „istorică însărcinare”.¹⁸

În Toplița, înainte de a sosi „*avanpostul*” armatei române „*nu mai era nici un soldat ungur. Plecaseră toți, cu tren blindat cu tot. Încercarea de a face să deraieze acest tren nu a reușit*”. După sosirea „*avanpostului*”, condus de un sublocotenent, Dumitru (Emilian) Antal, însoțit de câțiva români toplițeni a plecat călare la marginea comunei, să-l întâmpine pe colonelul Anton Gherescu.

Însă, a avut o primă mare surpriză: „*Nici n-am ieșit bine din piață și am și întâlnit soldați, dar în ce hal, cât de trudiți, dezbrăcați și murdari. Unul cu căciulă, altul cu cască, ori chipiu, bluze și mantale de toate felurile. Tot așa și încălțați și cu bocanci și cu cizme și cu opinci. Alături de căruțe mari cu cai rebegeți. Și cum veneau răzlețiți câte unu doi pe un drum de vre-o 4 km. dădeau impresia unei armate în jalnică retragere, cu care mergea spre biruință. Mă durea în suflet această înfățișare. Cât de departe era soldatul român real, de cel ideal ce mi-l făurise mintea mea că trebuie să vie să dezrobească Ardealul. Chipul ideal nu voia cu toată efortarea mea să se depărteze de judecată, nu voia să se țină seama de suferințele mucenicești ce a trebuit să le îndure această armată timp de doi ani de zile. Înfrântă, ghemuită și flămânzită în mica*

---

¹⁸ Nicoleta Ploșnea, Dumitru (Emilian) Antal un adevărat sol și organizator al Sfatului și Gărzilor Naționale în zona Mureșului Superior, în „Angustia”, 16, 2012, Istorie și Sociologie, p.167-180.

Moldovă. Căutam chipul exterior al soldatului român ce mi-l făurise închipuirea și neaflându-l în haina exterioară, l-am aflat mult mai frumos în sufletul lui, în vitejia săvârșită în preajma Siretului, la Mărășești și Oituz, precum și la suferințele îndurate. Și deodată înseninat sufletește și în cel mai trudit și rău îmbrăcat am văzut chipul sfânt al adevăratului soldat român, al celui fără pereche în vitejie și răbdare”. După 4 km. de drum, în care timp au făcut pe multe grupuri de privitori să aclame armata română, Dumitru (Emilian) Antal și însoțitorii săi l-au întâlnit pe colonelul Anton Gherescu, care venea însoțit de căpitanul Minișca, ce purta încă uniformă de husar unguresc. În numele celor care-l însoțeau, Dumitru (Emilian) Antal a rostit câteva cuvinte de bun venit.

Însă, la puțin timp după intrarea în comună, acesta a avut altă surpriză: în piață a început, „în cântec de muzică militară, defilarea însuflețită a unei divizii întregi, cu ofițeri pe cai sprinteni, cu soldați uniform îmbrăcați, toți cu căști, pășind cu pasul soldatului român al cărui chip îl purtam în suflet. Nu-mi venea să cred ochilor și mă întrebam nedumerit de unde au ieșit toți aceștia, căci eu nu pe ei i-am întâlnit mergând, întru întâmpinarea comandantului lor! Și doar n-a trecut nici o jumătate de oră de atunci, când au avut timp să se pună la rând și apoi să defileze precum au defilat? Și fără să caut răspuns uimirii mele, alungată mi-a fost pentru totdeauna mâhnirea ce mi se așezase încâtva pe suflet la cea dintâi întâlnire a lor și din toată inima am însoțit cu urale defilarea, apoi am jucat cu veselie în hora ce s-a încins cât a fost piața de mare, în care era și bunica mea, femeie de 80 de ani. A fost cea dintâi horă înfrățită pe teritoriul României noi al cărei cetățean am devenit, împreună cu toți toplițenii, din acel sfânt și neuitat moment”.

În seara acelei zile, intelectualii din Toplița au oferit un banchet celor 60 de ofițeri ai Diviziei. Ocupat cu revizuirea unui apel adresat secuilor, avocatul Dumitru (Emilian) Antal a ajuns cam târziu la masă, iar potrivit obiceiului vechiului Regat, comandantul ajunsese la al treilea toast. „Cum vorbea într-o frumoasă limbă moldovenească, nici unul dintre ai noștri, eram toți cu dialect ardelenesc în vorbă, nu a îndrăznit să ia cuvântul. Pentru a salva situația, am primit învoirea frunțașilor să vorbesc eu. Când m-am sculat încă nu știam ce

voi spune. Entuziasmul și fericirea pentru România Mare simțeam că vor ști să-mi spună ce să vorbesc. A fost destul să încep, rostind agrairea (formula de adresare - n.ns.) ca inspirație să dea graiul sufletului vreo 10 minute într-una. În cele ce le-am spus mi-am luat adio de la Ungaria. Ce am spus nu-mi mai pot reconstitui, știu doar că atât de la a doua minută au început aplauzele, apoi uralele, apoi toți s-au sculat în picioare continuând mai mult în salve de cuvinte decât în propoziții închegate. Am vorbit poate cum nu voi mai avea parte să vorbesc în viața mea, căci emoțiile avute atunci nu se mai pot repeta. Petrecerea a durat în același ton până dimineața, de o pomenesc și astăzi ofițerii cu care întâmplător și rar mă mai întâlnesc, spunându-mi „Ca în Toplița nu ne-am petrecut nicăieri”.

- Rapoartele informative confirmau că „Avangarda Diviziei 7-a a fost primită cu entuziasm la Toplița. Ungurii ce se aflau în localitate au depus armele. Comunele din împrejurimi au trimis delegațiuni să salute armata română și să comunice că așteaptă și în comunele lor sosirea armatei române cu multă dragoste. Administratorul de plasă din Reghinul Săsesc s-a prezentat la Toplița, cerând instrucțiuni. În satele săsești sosirea armatei noastre nu e bine văzută. Se zice că sașii din Ditrău ar avea intențiunea de a se opune la dezarmare. În localitate s-a găsit un depozit de munițiuni, iar în gară câteva vagoane. S-a pus garda națională de pază”.¹⁹

- Efortul militar al fraților dn Regat a fost susținut de hotărârea Congresului general al Bucovinei, care în 28 noiembrie 1918 a emis o rezoluție de unire necondiționată cu Regatul României: „Noi, Congresul General al Bucovinei, întrupând suprema putere a Țării și fiind investit singur cu puterea legiuitoare, în numele suveranității naționale, hotărâm: unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei în vechile ei hotare, până la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu Regatul României”.²⁰ Din cei 100 de deputați aleși, români (74), germani (7) și polonezi (6) au votat pentru, în timp ce cei 13 deputați ucrainieni s-au retras înaintea votului final. Astfel, s-a petrecut, în fapt, reunirea Moldovei de nord, numită de austrieci Bucovina, care aparținuse de facto, prin ocupație militară, Imperiului Habsburgic (austriecilor) din anul 1774, iar „de jure”, prin

---

¹⁹ Cornel Grad, *op.cit.*, p.54.

²⁰ Teodor Bălan, *op.cit.*, p.102-104.

mituirea dregătorilor otomani, în urma convenției dintre turci și austrieci semnată la 26 aprilie 1775 (st.v.).²¹

- În drumul lor spre inima Transilvaniei, ostașii Diviziei a 7-a s-au bucurat de o primire triumfală. Până în 29 noiembrie 1918 a fost atins cursul râului Mureș, trupele române au pus stăpânire pe podul de peste calea ferată de la Târgu Mureș, iar cu ajutorul gărzilor naționale locale au controlat trecerea Mureșului.

- În dimineața zilei de 30 noiembrie 1918, de-a lungul străzilor principale ale orașului Reghin, la instituții și în gară străluceau drapele tricolore. Orașul se pregătea de sărbătoare, iar delegații aleși, oameni în căruțe și călăreți se îndreptau spre Alba Iulia și soseau în gara din Reghin, veneau cu steaguri tricolore, cu tablele localităților și conducătorii lor. Erau români de prin satele Văii Gurghiului, Văii Beicii și Chiherului și din satele de pe câmpie, care așteptau să vină trenul de la Toplița, încărcat cu delegați, precum și trenul de la Ciceu și Corbu. După ce trenul respectiv s-a pus în mișcare spre Alba Iulia, la geamuri se vedea fluturând steaguri tricolore și se auzeau cântece cântece patriotice românești: „*Deșteaptă-te, române*”!, „*Pe-al nostru steag e scris unire*”, „*Hora Unirii*”. Pe la ora 11.00, în orașul Reghin a apărut prima patrulă a armatei române, sub comanda unui sublocotenent care a fost întâmpinat de I. Popescu, directorul băncii „Mureșana”. Ofițerul român a ajuns la Primărie și i-a comunicat subprimarului sas Emil Schuller că „*Din acest moment armata română a pus stăpânire pe oraș și garantează ordinea și libertatea cetățenilor*”. Subprimarul a urat bun venit celor sosiți, dând asigurări de tot concursul primăriei, iar prima măsură luată a fost înlocuirea gărzii maghiare din sediul Primăriei.

- În 1 decembrie 1918, la Alba Iulia, Marea Adunare Națională, prezidată de marele patriot Gheorghe Pop de Băsești, a proclamat în fața a 100.000 de români, unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei, Sătmăruului și Maramureșului cu România. Hotărârea a fost astfel formulată: „*Adunarea Națională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 18 Noiembrie/1 Decembrie*

---

²¹ Vezi, pe larg, Radu Economu, *Unirea Bucovinei. 1918*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1994.

1918, decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dâncii cu România. Adunarea Națională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul cuprins între râurile Mureș, Tisa și Dunăre”.²²

Ordinea publică pe timpul desfășurării Adunării Naționale de la Alba Iulia a fost asigurată de unitățile militare aduse de Iuliu Maniu de la Viena. Rolul acestora a fost decisiv, în condițiile în care Iuliu Maniu a cerut armatei române să oprească înaintarea în Transilvania, pentru a asigura libertate deplină de decizie pentru românii ardeleni, în chestiunea Unirii cu România.

● În aceeași zi de duminică, 1 decembrie 1918, regele Ferdinand I și Regina Maria s-au întors în triumf în capitala României întregite. El a fost numit de ziariștii români „Împlinitorul Moșiei”, afirmându-se că „*Ferdinand I al României completează opera marilor Basarabi și Mușatini, continuată de în veci regretatul Carol I. Aceia au lărgit moșia: El o împlinește în tot cuprinsul ei cel adevărat!*”. Suveranii României au ajuns cu trenul regal în gara Mogoșoia unde au fost întâmpinați de generalul Henri Mathyas Berthelot și de generali români, englezi și francezi. Sosirea Suveranilor în capitală a fost anunțată prin bătăia a 101 tunuri.

Regele Ferdinand I, regina Maria, principele Nicolae însoțiți de generalul Henri Mathyas Berthelot au mers călare de-a lungul șoselei Kiseleff, urmați de generali și adjutanți. Principele Carol a intrat în oraș în fruntea regimentului său de vânători, iar principesele într-o trăsură trasă de patru cai. Pe șosea erau adunate trupele franceze, britanice și române în frunte cu Regimentul IV Roșiori, al cărui comandant onorific era regina Maria. La mijlocul drumului, Suveranii au fost întâmpinați de un sobor de preoți, primind din partea acestora binecuvântarea pentru revenirea acasă.

În Piața Victoriei, Suveranii au fost primiți cu pâine și sare de către primarul ad-interim al Capitalei, C. Hălăceanu, alături de membrii guvernului, foști miniștri, corpul diplomatic și o parte din populația Bucureștilor. Primarul Capitalei i-a întâmpinat pe Suverani cu un discurs emoționant de bun venit.²³ „*Cu emoțiune sfântă, poporul Capitalei salută pe iubiții săi suverani. El vede astăzi împlinite toate nădejdlile ce l-au însuflețit în timpul grelelor sale suferințe și visurile - pe atunci atât de îndrăznețe - cu care și-a alinat amarul zilelor de*

---

²² Ioan Scurtu, *Alba Iulia, 1 Decembrie 1918*, Editura Sport-Turism, București, 1988.

²³ „*Universul*“, anul XXXVI, nr. 21, 3 decembrie 1918 (st.n.), p. 1.

robie. Dumnezeu a dăruit Majestăților Voastre și bucuria de a fi strâns laolaltă pe toți fiii neamului, îndeplinindu-i astfel speranțele, cu care s-a hrănit în cursul veacurilor“. Apoi i-a omagiat pe ostașii Armatei Române care „au făcut din piepturile lor pavăză la hotare“, dar și armatele aliate „care de patru ani se luptau pe toată întinderea globului împotriva celei mai îndrăznețe încercări de a sugruma libertatea lumii, poporul român le aduce omagiile și dragostea sa. Capitala României este mândră de a adăposti astăzi frumoasele și victorioasele armate ale civilizației“.

Ultima oprire a Suveranilor a fost în fața statuii lui Mihai Viteazul, unde aveau loc defilările de 10 Mai. Suveranii au privit apoi parada militară de pe Bulevardul Academiei, unde au defilat: Regimentul Vânători de munte, drapelele Corpurilor I, II, III, IV și V de armată și ale unităților nedivizionate, detașamente de basarabeni, bucovineni și ardeleni (ca reprezentanți ai luptătorilor din teritoriilor nou intrate în componența țării), apoi companii și regimente care s-au remarcat în lupte. Defilarea a fost încheiată de escorta regală și de trupe ale armatelor aliate franceze și engleze.

A urmat apoi un „Te-Deum” la Mitropolie, unde Suveranii au asistat la o slujbă „scurtă și impunătoare“, iar la ieșirea din biserică generalul Eremia Grigorescu i-a înmănat regelui Ferdinand I bastonul de mareșal. Ideea a aparținut reginei Maria, iar regele a fost surprins plăcut de gestul generalilor săi. În documentul care însoțea bastonul de mareșal, realizat după proiectul pictorului Costin Petrescu, se spunea: „*Armata Ta prin mine, smerit sfetnic al Măriei Tale, Te roagă pe Tine, cel dintâi domn și stăpânitor de veci al tuturor pământurilor românești să primești ridicarea la cea mai înaltă treaptă ostășească, care în graiul marilor popoare, nouă prietene și sprijinitoare, se cheamă: Rang de Mareșal*“.²⁴

De la Mitropolie familia regală a plecat spre Palatul Cotroceni, unde, cu mare emoție, regina Maria a intrat în vechea biserică, îngenunchind la mormântul ultimului său copil, principele Mircea, pe care trebuise să-l

---

²⁴ Cristina Constantin, Luminița Iordache, *Ferdinand I - ipostaze în cadrul ceremoniilor de la Curtea Regală a României*, în „Muzeul Național Cotroceni, Colocviul Național de Istorie, Istoria Artei Decorative, Conservare-Restaurare și Relații Publice“, edițiile a XII-a și a XIII-a 2007-2008, volumul II, București, 2009, p.93.

părăsească în noiembrie 1916. În curtea palatului Cotroceni, compania de onoare a prezentat drapelele armatei.

Seara, de la ora 20.30 a avut loc la Palatul Regal un dineu de gală pentru 150 de invitați, la care au participat familia regală, generalul Henri Mathyas Berthelot, atașații militari Aliați, ofițeri superiori, Ion I.C. Brătianu, Iancu Flondor, delegați din Bucovina și Basarabia. În cursul acestui dineu a sosit vestea că în Alba Iulia a fost proclamată în cursul zilei Unirea Transilvaniei cu România. În cuvântul său, regele Ferdinand I a spus: *„Azi Mama România poate strânge pe toți copiii la sânul ei. Basarabia și Bucovina, cele două fiice răpite, s-au întors una după alta la casa părintească; iar Ardealul, frumosul leagăn al poporului român, de unde au descălecat întâii voievozi ai Țărilor Românești, a votat astăzi la Alba Iulia Unirea cu Regatul Român. Salutând printre noi pe solii din țările românești, care ne-au adus din partea fraților lor aceste bune vești, să-mi fie îngăduit să aduc prinosul meu de adâncă și nepieritoare recunoștință poporului meu și tuturor bărbaților cu iubire de neam, care în patriotismul lor cald, cu sfatul lor chibzuit, cu voința nestrămutată, m-au ajutat pe mine și țara să putem înfăptui visul nostru secular...în această zi măreață, să unim glasurile noastre și să strigăm din adâncul sufletului: Trăiască scumpa noastră Românie, întregită și pururi nedespărțită!”*.²⁵

„Marea Unire a românilor cu românii”²⁶ în anul 1918 a constituit evenimentul cel mai mareț al istoriei României moderne. Aceasta a consfințit împlinirea dezideratului de unitate națională a băștinașilor din vatra vechii Dacii, fiind atât rodul gândirii elitelor politice și sociale, jertfei tinerilor și oamenilor maturi, conștienți de destinul neamului, cât și a voinței de nestrămutat a „poporului de jos” de refacere a moșiei în vatra străveche, roasă pe toate marginile de imperii hrăpărețe. În acele acțiuni politice a fost încorporată întreaga inteligență românească, dârzenia ostașului român, precum și spiritul de jertfă al neamului românesc. (va urma)

Col. (r) dr. Aurel V. David

---

²⁵ Cuvântări de Ferdinand I Regele României, 1889-1922, Din publicațiile „Fundațiile Culturale – Principele Carol”, București, 1922, p.125.

²⁶ Dimitrie Drăghicescu, Virgiliu Constantinescu-Galiceni, *Marea Unire a românilor cu românii: 1918: Banatul și Transilvania, Bucovina și Basarabia*, Editura Albatros, București, 2001.

MAREA UNIRE ȘI VIOARA DE AUR

Teribila încheștare a primelor decenii ale secolului 20 a fost o grea încercare pentru societatea românească. Oameni simpli, aristocrați și intelectuali, s-au pus în slujba cauzei naționale, contribuind în felul lor la efortul de a face față situațiilor critice generate de război. Muzica a fost unul dintre mijloacele prin care s-a ajuns la sufletul oamenilor, iar aici a intrat în scenă George Enescu.

În acea perioadă, mai mult ca oricând, românii au avut nevoie de mesaje, de muzică, de cuvinte, care să le ofere speranțe și încurajarea că într-o zi vor ajunge la liman, iar coșmarul se va încheia și totul va fi bine.

Memorabile rămân cuvintele rostite de generalul Constantin Prezan, care i-a refuzat înrolarea pe front scriitorului Octavian Goga: *„Am făcut o socoteală simplă – transformat în efect militar, efectul moral al câtorva rânduri scrise de dumneata echivalează cel puțin cu două divizii. Nu sunt dispus să distrug două divizii ca să-ți fiu dumitale pe plac”*.¹

Nu altfel se poate spune despre muzica lui George Enescu, omul și artistul care prin talentul său unic a contribuit la rezistența și victoria României în Marele Război, la procesul de înfăptuire a Marii Uniri din 1918.

În toamna anului 1916, muzicianul inițiază o serie de concerte pe care le va susține în spitale unde se aflau soldații răniți pe front. Este punctul de plecare al unei opere pe care o va continua pe tot parcursul Primului Război Mondial. Anii 1917 și 1918 îl găsesc stabilit la Iași, orașul unde va susține nu mai puțin de 20 de concerte pe scena Teatrului Național.

Pe lângă concertele pe care le-a dirijat, marele muzician a întreprins turnee prin orașele Moldovei ori în zona frontului, unde a cântat singur la vioară sau la pian. Spitalele, orfelinatele improvizate erau locurile unde a fost văzut cel mai adesea, iar mărturiile din epocă rămân revelatoare. George Enescu alină suferințele, oprește timpul și durerea pe loc și fascinează cu sunetele viorii sale, oferind copiilor, răniților ori celor din tranșee o muzică nemaiauzit de frumoasă, cu adevărat divină.

Marele muzician strânge din concertele caritabile o sumă importantă, de 400.000 lei, pe care o oferă cu generozitate comitetelor care au ca principală atribuție îngrijirea orfanilor.

---

¹ Cf. http://stiri.tvr.ro/scriitori-romani-in-razboi-experientele-si-dramele-frontului_46670.html#view

Se impune să menționăm și rolul pe care George Enescu l-a avut în cadrul procesului de unire a Basarabiei cu Patria-mamă. Împreună cu numeroși artiști și intelectuali, între care și scriitorul Mihail Sadoveanu, maestrul susține o serie de concerte la Chișinău. Ele erau menite să vorbească sufletelor românilor, că nu sunt cu nimic mai prejos ca alte nații. Subliniem însemnătatea demersului cultural al muzicianului George Enescu, prin venirea sa în Basarabia, ca având o importanță culturală epocală, mărită de împrejurările în care a avut loc.

Onisifor Ghibu, într-un interviu din ziarul „România Nouă” din 30 martie 1918, îl întreabă pe George Enescu ce înseamnă pentru el trecerea Prutului, iar maestrul răspunde: *„În adevăr, am avut o simțire înălțătoare. Învierea Basarabiei pe care o urmăream cu viu interes în coloanele acestei gazete constituie o binefăcătoare reconfortare sufletească pentru neamul nostru, mai ales după suferințele și încercările din urmă. Și cred că lucrurile de aici înseamnă începutul sigur al ameliorării vieții poporului românesc. Basarabia este pentru noi un juvaer în toate privințele și datoria noastră este să ajutăm prin toate mijloacele trezirea poporului la viața culturală și artistică, cântând simpatia fraților noștri moldoveni și făcându-le tot binele de care au fost privați atâta vreme”*.

Lecția pe care acest geniu al muzicii ne-o transmite peste timp este aceea că poți să-ți slujești țara și să contribui la ridicarea ei, făcându-ți datoria cu pasiune în domeniul în care activezi, fiind atent la nevoile celorlalți și deschis să-i ajuți.

Lt. col. (r) Ion Șandru

FILE DE ISTORIE

PRELIMINARII ALE EVENIMENTELOR DE LA 23 AUGUST 1944

Despre planurile și acțiunile sovietice de instaurare a unui regim comunist după model sovietic în România(1943-1944)

Planurile și acțiunile de trecere a României în sfera de influență a Uniunii Sovietice (1944), precum și cele de instaurare a unui regim comunist (1944-1947) după model sovietic au fost pregătite înainte de evenimentul de la 23 august 1944.

Acțiunile „mișcării comuniste” accentuate de la începutul anului 1943, vor culmina în anul următor (1944) cu elaborarea unui plan al comuniștilor de instaurare a dictaturii comuniste – cuprins în ordinul de informațiune nr. 84 din 14 august 1944.¹ Un comunicat al Subsecretariatului de Stat al Poliției menționa și unele alianțe pe baza cărora se va ajunge la instaurarea unui regim comunist în România după anul 1944, cea mai importantă alianță fiind constituirea Blocului Național Democratic.²

Existența unor planuri și derularea unor acțiuni premergătoare actului de la 23 august 1944 demonstrează că România fusese abandonată de anglo-americiani și intrase în zona de „hegemonie a Moscovei”, care elabora planurile de instaurare a regimului comunist în România cu aprobarea tacită a aliaților anglo-americiani. Edificatoare au fost, în acest sens, cuvintele ministrului de externe britanic Anthony Eden, care în martie 1943 preciza poziția Marii Britanii, față de România.

*„Noi (Marea Britanie) nu vrem să acceptăm nici un angajament sau să întreprindem vreo acțiune fără deplina cunoștință și consimțământul guvernului sovietic”.*³

---

¹ Serviciul Municipiului București al Arhivelor Naționale, SMBAN, fond Legiunea de Jandarmi București, dosar 110 (1943, f. 1-2).

² Idem, Fond DGP, dosar 30/1944, f. 10.

³ Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop, *Sovietizarea României – percepții angloamericane*, Editura Iconica. București, 1993, p. 11.

Despre ofensiva sovietică pe două fronturi – secret și militar

Existența Kominternului la Moscova a creat o serie de greutatea raporturilor de alianță ale Moscovei cu țările capitaliste, în special cu Anglia și Statele Unite. După ce, în anul 1939, Uniunea Sovietică semnase cu Germania pactul de neagresiune „Ribbentrop-Molotov”, pentru a nu fi suspectată de noii aliați anglo-americani și pentru a face să dispară opoziția pe care o întâmpinau guvernele acelor state (Anglia și SUA), la 20 mai 1943 este dizolvată Internaționala a III-a Comunistă.⁴ După dizolvare, secțiunile Kominternului din toate țările lumii trebuiau să apară în fața maselor populare ca mișcări locale și spontane cu caracter național, și nu ca mișcări importate și întreținute din afară.⁵

Dizolvarea Internaționalei a III-a, ordonată la 20 mai 1943, a produs în primul moment confuzie în rândurile Partidului Comunist din România. Pentru evitarea defecțiunilor se lansează lozinca: „*Desființarea este numai aparentă, continuuți activitatea*”. Pentru adaptarea mișcării comuniste la noua situație creată în urma dizolvării Kominternului s-au adus schimbări la nomenclatura organizatorică, iar Comitetul Central a luat denumirea de „Comitetul de coordonare a acțiunilor de pace și antifasciste”.⁶

Dizolvarea Kominternului⁷ a dat posibilitatea Centralei Comuniste⁸ de la noi să elimine oamenii slabi sau dubioși, pe care i-a trimis în noile comitete antifasciste și de pace, în timp ce elemente capabile, hotărâte, au rămas să ducă lupta în cadrul vechilor organizații, în condiții de deplină conspirativitate. Aceste elemente formau osatura mișcării comuniste de la noi, din rândurile cărora se vor recruta oameni pentru a executa acte de sabotaj și teroare. Masele populare trebuiau convinse că potențialul de război al fasciștilor este epuizat, iar viitoarea ofensivă a Uniunii Sovietice nu va mai putea fi stăvilită datorită armamentului, moralului soldaților și aprovizionării. Trebuia provocată o

---

⁴ A se vedea, Tiberiu Tănase, *Kominternul - organizație de spionaj în slujba Moscovei*, în *Revista de Istorie Militară* nr.3/1995, ISSN- 1220-5710, p.24-27.

⁵ Serviciul Municipiului București al Arhivelor Naționale, SMBAN, fond PPC, dosar 501/1943, f. 43. Această situație rezulta din materialul informativ furnizat de organele de informații ale Statului Român, Arhivele Statului București, fond DGP dosar 1/1943, f. 1.

⁶ Ibidem, f. 2.

⁷ Ibidem, f. 4.

⁸ Serviciul Municipiului București al Arhivelor Naționale, SMBAN, fond PPC, dosar 501/1943, f. 144.

„agitație” permanentă și puternică în rândurile muncitorilor pe tema salariilor, desființarea lucrului în acord și de noapte, procurarea de alimente și de articole de îmbrăcăminte, probleme care bine speculate puteau aduce muncitorii într-o stare revoluționară.⁹

Propaganda care se făcea în rândurile tineretului universitar și școlar avea ca bază problema recuceririi Ardealului. Pentru agitarea țărănimii se avea în vedere răspândirea zvonului că recolta va fi pur și simplu confiscată pentru nevoile armatei germane cât și pentru hrana popoarelor din Europa.

Acțiunile comuniștilor pregătite și dirijate de la Moscova s-au intensificat odată cu anul 1944, pe măsură ce trupele sovietice înaintau spre România. La 2 august, comandamentul suprem sovietic emitea un ordin pentru Frontul al II-lea și al III-lea Ucrainean, în vederea pregătirii și executării unei ofensive asupra frontului românesc cu obiectivul de ocupare a liniei Bacău-Leora-Tarutino și o înaintare ulterioară spre Focșani-Galați-Ismail.¹⁰ Rapoartele operative din 18 și 19 august arătau cu certitudine iminența unei ofensive sovietice pe frontul Moldovei, care se declanșa în ziua de 20 august 1944 în sectorul Iași-Chișinău. Forțele sovietice cuprindeau: Armatele Frontului 2 Ucrainean, comandate de Malinovski, și ale Frontului 3 Ucrainean de sub comanda mareșalului Tolbuhin, cu un total de 90 de divizii – 6 corpuri mecanizate și un efectiv de 920000 soldați, 1400 tancuri, 16279 tunuri și aruncătoare de mine și 1759 de avioane de luptă. Acestor forțe li se opunea grupul de armată Ucraina de Sud de sub comanda generalului Friesner, cu 27 divizii, 400 tancuri, 800 avioane, plus 5 brigăzi de infanterie cu un total de 390873 oameni, la care se adăugau 20 de divizii românești, dintre care o divizie blindată, 5 brigăzi și alte trupe, realizând un total de 490000 oameni.

În aceste condiții, Comitetul Central al Partidului Comunist din România transmitea instrucțiuni organizațiilor regionale și locale pentru crearea în cadrul fiecărei formațiuni a unor grupe de acțiune, ce vor primi misiuni importante de sabotaj, acte de teroare¹¹, între care și otrăvirea puțurilor care deserveau armatele

---

⁹ Ibidem f. 45.

¹⁰ Iosif C Drăgan, *Antonescu, Mareșalul României și războaiele de reîntregire*, Fundația Europeană Drăgan, 1990, p.347.

¹¹ Serviciul Municipiului București al Arhivelor Naționale, SMBAN – Ordin de Informații nr. 38/13 aprilie 1944, fond Legiunea de Jandarmi București, dosar 110/1943. fila 46.

germane și române.¹² De asemenea, printre refugiații din Bulgaria, Bucovina și Moldova se strecuraseră agenți sovietici și partizani ce aveau în bagaje arme și muniții, pentru a le folosi la momentul oportun.¹³ Propaganda în rândurile populației se intensificase, spre a o determina la acțiuni contra ordinii sociale. Pentru ca această propagandă să aibă succes se spunea că germanii se vor retrage și vor lăsa numai trupele române să lupte contra rușilor.¹⁴

Constituirea Blocului Național Democrat

Blocul Național Democrat, care era o coaliție așa-zis democratică formată din 4 partide: PNT, PNL, PS-D și PCR (acesta din urmă acceptat la insistențele Moscovei). S-a constituit la 20 iunie 1944, pe baza unui acord care prevedea *încheierea unui armistițiu cu Națiunile Unite și ieșirea României din alianța cu Germania*.

Acordul celor patru partide politice importante s-a realizat la insistențele guvernului de la Moscova, care prin intermediul filialei sale din țară, partidul comunist, în discuțiile care au avut loc *a insistat, din nou, asupra necesității unei acțiuni efective impusă de ultimele evenimente..*¹⁵, urmărind instaurarea regimului comunist și în țara noastră.¹⁶

La tratativele începute în luna octombrie 1943, Iuliu Maniu ceruse garanții pentru refacerea integrală a României în granițele de dinainte de iunie 1940. Discuțiile au fost reluate la insistențele Moscovei la 14 iunie 1944, iar în ziua de 20 iunie se încheia *acordul istoric* de constituire a *Blocului Național Democrat*. Pe de altă parte, guvernul de la Moscova, dispunând în România, ca

---

¹² Serviciul Municipiului București al Arhivelor Naționale, SMBAN – Ordin de Informații nr. 43/2 mai 1944, fond Legiunea de Jandarmi București, dosar 110/1943, fila 46.

¹³ Serviciul Municipiului București al Arhivelor Naționale, SMBAN Ordin de Informații nr. 38/13 aprilie 1944, fond Legiunea de Jandarmi București, dosar 110/1943, fila 31.

¹⁴ Ordin de Informații nr. 74 din 10 august 1944, Serviciul Municipiului București al Arhivelor Naționale, SMBAN, dosar 110/1943, fila 62.

¹⁵ *Notă SSI despre discuțiile și proiectele din tabăra opoziției democratice după debarcarea din Normandia.* - ANIC, Fond PCM-Cab. Mil., dosar 63/1940, f. 255-258; *volumul Documente S.S.I. despre poziția și activitățile politice din România*, 6 Septembrie 1940 – 23 August 1944 vol. II, Editura INST, 2008, autori: Cristian Troncotă, Alin Spănu, Florin Pintilie, document publicat și în *23 august 1944, în Documente*, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 275-277.

¹⁶ Serviciul Municipiului București al Arhivelor Naționale, SMBAN, fond DGP, dosar 30/1944, f. 50

și pretutindeni, de o organizație subordonată, Partidul Comunist din România, *a dat dispozițiuni celei din țara noastră pentru a stabili un acord politic cu grupările democrate de centru, cea național țărănistă și pe urmă cea liberală*.¹⁷

În speranța salvării României de la un dezastru iminent, conducătorii partidelor național-țărănesc și național-liberal acceptaseră tratativele cu socialiștii și chiar cu comuniștii. În țară, crearea BND este anunțată clandestin, la 20 iunie, când este prezentată și Platforma coaliției, care prevedea desprinderea de Reich, alăturarea la Națiunile Unite și restabilirea democrației.

În conținutul *Comunicatului Subsecretariatului de stat al Poliției* din 14 iunie 1944 se arăta de fapt ceea ce urmăreau comuniștii prin succesul tratatelor pentru constituirea Blocului Național Democrat¹⁸, și anume:

- Formulă politică de tranziție spre un regim comunist;
- Angajamente cu democrații de centru prin persoane ca Pătrășcanu și Constantinescu – Iași¹⁹ care nu aveau competență și puteau fi dezavuați la momentul oportun de conducerea partidului comunist.
- Dirijarea atenției organelor de siguranță spre acei presupuși șefi comuniști, în timp ce adevărații conducători ai mișcării comuniste subterane să-și poată dezvolta acțiunea lor din umbră.
- Intensificarea acțiunilor de spionaj.
- Declanșarea unei serii de acte de sabotaj la momentul socotit ca propice.
- Provocarea de tulburări atunci când Moscova ar cere acest lucru în vederea instaurării unui regim comunist care, fiind dirijat de șefi ai comuniștilor români stabiliți în Uniunea Sovietică (Doncea, Ana Pauker, Boris Stefanov, Ștefan Foriș) ar cere sub o formă oarecare anexarea la URSS.

Comunicatul Subsecretariatului de stat al Poliției demonstrează că la Moscova se urmărea cu insistență instaurarea într-un timp cât mai scurt a unui regim comunist în România și exista chiar o variantă extremă, de anexare a statului român sub forma unei republici afiliate Uniunii Sovietice. Dacă s-ar fi cunoscut de către celelalte formațiuni politice semnatare a acordului adevăratele

---

¹⁷ Serviciul Municipiului București al Arhivelor Naționale, SMBAN, dosar 30/1944, f.2

¹⁸ Pentru mersul tratatelor vezi, *Notă cu privire la formarea și activitatea Blocului Național Democrat în*

Istoria PCR, Documente pentru uz intern, vol. V, p. 242-243 (Arhiva CC-PCR, Fond 1, dosar 365,

¹⁹ Serviciul Municipiului București al Arhivelor Naționale, SMBAN – fond Legiunea de Jandarmi București, dosar 110/1943. fila 2 și dosar 2/1941, fila 8.

scopuri ale comuniștilor, precum și urmările acestui acord pentru evoluția ulterioară a României, desigur că el nu ar mai fi fost încheiat.

Acțiunile comuniste din lunile premergătoare evenimentelor din 23 august 1944 demonstrează existența unui plan de acțiune pentru instaurarea unui regim comunist în România după model sovietic, plan despre care autoritățile fuseseră informate, așa cum reieșea și din *ordinul de informare nr. 84 din 14 august 1944*. Prin acest ordin, Inspectoratul General al Jandarmeriei comunica tuturor secțiilor și posturilor despre un plan de instaurare a unui regim comunist în România.

Elaborat cu concursul autorităților sovietice, acest plan reprezenta strategia Partidului Comunist din România pentru perioada ce va urma după încheierea armistițiului. În esență, acest plan cuprindea următoarele puncte:

1) După armistițiu, România va fi condusă de un guvern democrat emanat din așa-zisul comitet național, care va legaliza toate partidele, inclusiv pe cel comunist.²⁰

2) Din momentul legalizării, Partidul Comunist din România va începe o acțiune de câștigare a maselor proletare și a micii burghezii.

3) Vor urma alegeri generale, în care PCR va avea mare succes, însă nu va prelua singur puterea, întrucât în conformitate cu raporturile URSS cu Anglia sau America nu se va putea forța pe cale revoluționară instalarea unui regim comunist în România, iar ajungerea la putere va trebui să conțină o evoluție democratică și parlamentară.

În concluzie, Partidul Comunist din România dădea să înțeleagă membrilor săi că după război le revine o sarcină grea și relativ de durată, de a se pregăti în vederea creării condițiilor necesare pentru ocuparea țării.²¹

Autoritățile române au ordonat verificarea și supravegherea elementelor comuniste, măsură insuficientă pentru a putea opri derularea tragicelor evenimente care au urmat pentru poporul român, începând cu 23 august 1944. Cu toate că prin evenimentele de la 23 august 1944 întregul dispozitiv german din Europa s-a dezagregat, România a fost cedată Uniunii Sovietice.²² Astfel s-au creat condițiile punerii în aplicare a planului de comunizare a României.

Col. (r) dr. ist. Tiberiu Tănase

---

²⁰ În perioada respectivă PCR se află încă în ilegalitate – și va rămâne până la 23 august 1944.

²¹ Arhivele Statului București –fond Legiunea de Jandarmi București, dosar 110/1943. fila 1-2.

²² Ion Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop, op. cit., p. 19.

OPOZIȚIA OAMENILOR DE CULTURĂ FAȚĂ DE REGIMUL CEAUȘESCU

11. INIȚIATIVE ȘI ACȚIUNI DE CREARE A UNEI MIȘCĂRI CONTESTATAR-DISIDENTE

În numerele 31-35 ale revistei am prezentat, în cadrul analizei privind opoziția oamenilor de cultură față de regimul Ceaușescu, formele de manifestare a opoziției acestei categorii speciale de persoane, respectiv opoziția de for public, prin creația literar-artistică, prin mesaje adresate autorităților române, prin mesaje transmise în străinătate și prin săvârșirea de acțiuni publice de protest. La fiecare formă de opoziție am consemnat o cazuistică bogată, însoțită de detalii privind cauzele generatoare, modul de acțiune, implicarea externă, conduita și reacția autorităților în general și a Securității în particular.

Una din evidențele acestei analize se referă la faptul că marea majoritate a acțiunilor de opoziție ale oamenilor de cultură a avut exponenți individuali, cele câteva excepții, respectiv mesaje semnate de mai multe persoane din această categorie, s-au limitat la proteste față de unele măsuri administrative luate împotriva lui Dan Hăulică, Georgeta Dimisianu, Mircea Dinescu sau față de numirea lui Dan Ioan Frunteală la conducerea revistei *Luceafărul*.

Spre deosebire de celelalte țări comuniste central și est-europene, **în România nu s-a coagulat nicio mișcare colectivă de opoziție, care să poată activa continuu, în rândul oamenilor de cultură, și nici, pe un plan mai larg, în rândul intelectualilor**, considerate obligatoriu necesare pentru subminarea din interior și răsturnarea regimurilor comuniste.

Pentru a vedea **ce au făcut, din acest punct de vedere, intelectualii din celelalte țări comuniste**, voi spicui câteva aspecte din analiza opoziției din aceste țări, publicată în numerele 26 (pp. 89-100) și 27 (pp. 65-82) ale revistei *Vitralii*.

- În URSS: în 1969 a fost creat grupul de inițiativă pentru apărarea drepturilor omului; la 4 noiembrie 1970, fizicianul Valeri Cealidze a înființat, împreună cu Andrei Saharov și Andrei Tverdohlebov, *Comitetul pentru Drepturile Omului din Moscova*; la 12 mai 1976, Iuri Orlov a pus bazele *Grupului social pentru sprijinirea acordurilor de la Helsinki în URSS*, într-o formulă prescurtată *Grupul Helsinki*, care își propunea să acorde sprijin pentru respectarea prevederilor Acordului final de la Helsinki, obiectivul său principal

fiind acela de a se zisa opinia publică și pe șefii de guverne semnatare de încălcarea acestora; în 1977 a fost înființată *Comisia pentru studierea utilizării psihiatriei în scopuri politice*; în 1976, și-a început activitatea *Comitetul creștin pentru apărarea drepturilor credincioșilor*.

- În Polonia: pe 5 decembrie 1975, *opoziția democratică* a trimis o scrisoare Seimului prin care protesta împotriva amendamentelor propuse la Constituția țării, respectiv monopolul politic al Partidului Muncitoresc Unit Polonez și dependența de URSS; la 27 martie 1976, a fost înființată *Mișcarea de Apărare a Drepturilor Omului și ale Cetățeanului* și, apoi, la 23 septembrie 1976, *Comitetul de Apărare a Muncitorilor*.

- În Cehoslovacia: la 1 ianuarie 1977, a fost lansată *Carta '77*, care la nivel programatic se prezenta ca o asociație liberă, informală și deschisă oamenilor cu opinii, credințe și profesii diferite, uniți de dorința de a milita individual și colectiv pentru respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale; câțiva ani mai târziu, s-au creat *Asociația Independentă pentru Pace*, care reușea să coaguleze o opoziție formată din câteva sute de persoane, și *Mișcarea pentru Libertate Civică*; la 19.11.1989, a fost înființat *Forumul civic*, organism compus din reprezentanți ai mai multor organizații din opoziție, al cărui președinte a fost dramaturgul Václav Havel.

- În Ungaria: în anul 1987, o parte din opoziția care reunea un evantai larg de opțiuni de la stânga radicală până la liberali de tip occidental a format *Forumul Democrat Maghiar*, iar altă parte *Alianța Liberalilor Democrați*. Totodată, un grup de studenți a creat *Alianța Tinerilor Democrați*, condusă de Viktor Orban.

- În R.D.G.: primele grupări independente au apărut la sfârșitul anilor '970, sub forma mișcărilor pentru pace, ca o reacție la militarizarea crescândă a societății. În ianuarie 1986, a apărut pe scena politică est-germană primul grup real de opoziție; *Inițiativa pentru Pace și Drepturile Omului*, care a scos primul ziar clandestin veritabil din RDG. La 12 septembrie 1989, a fost constituit *Noul Forum*, primul grup politic independent dominat de intelectuali de stânga.

- În Bulgaria, în 1988 au apărut primele grupuri cu idei distincte, respectiv: *Societatea Independentă pentru Drepturile Omului*, grupul *Econoclast* și *Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului din Bulgaria*. În cursul anului 1989, au fost formate aproape 50 de grupări civice, ecologice,

pentru libertăți religioase și pentru sprijinirea glaznost-ului. În februarie 1989 a fost înregistrat primul sindicat independent.

În ce privește România, putem vorbi doar de câteva tentative de creare a unor grupări, asociații, organizații cu obiective diferite și contrare față de cele ale P.C.R., care nu au luat ființă efectiv ori nu au rezistat în timp și nu au avut un impact semnificativ.

- Inițiativa creării *Sindicatului Liber al Oamenilor Muncii din România* (SLOMR), anunțată la 3 martie 1979 de către postul de radio *Europa Liberă*, nu a fost viabilă deoarece nu a pornit din mijlocul clasei muncitoare și nu viza drepturile acestea, fiind creația unui preot (Gheorghe Calciu-Dumitreasa), a unui medic (Ionel Cană) și a unui economist (Gheorghe Brașoveanu), la impulsuri externe și având obiective exclusiv politice (am prezentat detalii în *Vitralii* nr. 28, pp. 34-35).

- În corpusul intelectualității umaniste, la începutul anului 1977, istoricul Vlad Georgescu a redactat un program al unei mișcări disidente în România, acțiune prevenită din fașă de autorități întrucât autorul a optat pentru trimiterea lui în străinătate pentru difuzare, prin intermediul unui diplomat occidental (a se vedea și *Vitralii* nr. 38, p. 41).

- La nivelul intelectualității tehnice, în toamna anului 1989, câteva grupuri de ingineri și economiști ieșeni cu preocupări de subminare a regimului Ceaușescu au hotărât să pună bazele unei mișcări politice cu denumirea *Frontul Popular Român*, după numele organizației de opoziție care se înființase la Chișinău. Incoerențele în organizarea unei manifestații de protest la Iași la 14 decembrie 1989 și interferențele de pe spațiul Est au condus la deconspirarea grupării și indisponibilizarea liderilor acesteia (detalii în *Vitralii* nr. 28, p. 48).

- În planul activității religioase, în 1978, un grup de 9 persoane a anunțat crearea *Comitetului Creștin Român pentru Apărarea Libertăților Religioase și de Conștiință*, care a transmis autorităților de stat și conducerii Uniunii Baptiste un document prin care se cerea stoparea persecuțiilor religioase în țara noastră.

- În zona minorităților naționale s-a remarcat activitatea desfășurată în anii '80 de *Biroul de Presă din Transilvania*, o mișcare clandestină a revizionismului maghiar coordonată de la Budapesta (date suplimentare în *Vitralii* nr. 29, p. 84).

- În rândul militarilor pro-moscoviți a existat o încercare de coagulare a unei grupări opoziționiste, impregnată de microbul trădării, care a fost

destructurată din fașă, după o tentativă nereușită de organizare a unui atentat vizându-l pe șeful statului în 1983.

Asemenea inițiative sau tentative, și nu puține, au existat și în domeniile cultural-artistice.

Înainte de a trece efectiv la prezentarea acestora, doresc să precizez că **inițierea unei mișcări constestatar-disidente în rândul oamenilor de știință și cultură a reprezentat un obiectiv de prim ordin al cercurilor, grupărilor și organizațiilor din străinătate implicate activ în acțiunile de subminare și în final de răsturnare a regimului Ceaușescu**, în contextul celor vizând, pe un plan mai larg, destrutturarea sistemului comunist, mobilizând în acest scop considerabile forțe și resurse. Aceasta nu întâmplător, deoarece impactul intern și internațional al opoziției deschise, continue și coerente a intelectualilor în general și a oamenilor de cultură în special față de regimurile comuniste era considerat major, și pe bună dreptate.

În acest stadiu al analizei, cred că sunt necesare câteva referiri succinte privind **modificările produse în strategia SUA față de țările socialiste.**

Începând cu 1978, planul strategic al CIA și al instrumentului său mediatic – postul de radio *Europa Liberă* – a abandonat „*incitarea maselor din țările Europei răsăritene la răzvrătirea sub toate formele împotriva puterii populare și a orânduirii socialiste*”²³, înlocuind-o cu „*strategia indirectă a luptelor psihologice și ideologice împotriva socialismului*”²⁴.

Inițial, scopul activității secțiilor naționale ale *Europei Libere* era incitarea populației și crearea unor situații care vizau răsturnarea regimurilor din țările socialiste.²⁵ Ulterior, „*CIA și-a intensificat acțiunile de stimulare și sprijinire a elementelor disidente din țările socialiste ca urmare a orientărilor administrației Reagan*”, potrivit cărora disidența ajută politica specifică a SUA în raporturile sale cu URSS și-i crea avantaje în dialogul ce-l avea cu fiecare țară socialistă în parte.

---

²³ M.I./U.M. 0544 – *Scurt istoric privind postul de radio Europa Liberă din 20 septembrie 1980*, apud CNSAS/Securitatea – Structuri – Cadre, Obiective și Metode, vol II, Ed. Enciclopedică, București, 2006, p. 494.

²⁴ *Ibidem*, p. 497.

²⁵ *Ibidem*, p. 502.

Pentru stimularea și sprijinirea acțiunilor disidente din țările socialiste, administrația americană a cerut Congresului și a obținut, în iulie 1981, majorarea fondurilor posturilor de radio *Europa Liberă* și *Libertatea* pentru a acorda în mod prioritar spații largi în emisiuni acestor probleme, difuzând pentru fiecare țară socialistă teme referitoare la disidență și informând permanent despre opoziția internă creată în aceste state.²⁶

Pentru realizarea acestor obiective, CIA și alte organisme specializate ale Administrației americane au primit aprobările necesare pentru finanțarea „*acțiunilor de disidență*”, menite să conducă la „*destabilizări*” în statele socialiste și la „*crearea de politici interne care ar slăbi sistemul social politic din aceste țări și ar avantaja din punct de vedere politico-strategic SUA*”.

Potrivit programului lansat pe linia stimulării și sprijinirii activităților contestatar-disidente, **pentru România se urmărea, în acea etapă, realizarea următoarelor obiective:**

- „*înființarea unor societăți culturale*”, muncitorești (sindicate);
- *acțiuni care să ducă la recunoașterea oficială a existenței unei opoziții în țară, cu privire la politica internă promovată de conducerea de partid și de stat.*²⁷

În ce-i privește pe oamenii de artă și cultură, o analiză a situației operative de securitate din rândul acestora întocmită în 1980²⁸ concluziona că: „*Cea mai importantă mutație produsă... o reprezintă acțiunea tot mai susținută a cercurilor reacționare (din exterior – n.n) de subminare politică, de incitare a unor persoane din domeniul creației literar-artistice la opoziție față de politica culturală a partidului și statului nostru, la săvârșirea altor activități de natură a deteriora climatul politic*”.

Același document analitic susținea că **s-au produs unele modificări și în tactica folosită în „cercurile emigrației intelectuale reacționare” în activitățile lor ostile vizând domeniile creației literar-artistice**. Până la începutul anilor '970, direcția prioritară a activității acestora era de a convinge cât mai mulți oameni de cultură să rămână în Occident, scontând ca prin aceasta

---

²⁶ M.I/D.S.S./U.M. 0544 – *Notă referitoare la acțiuni ale Europei Libere privind stimularea activității de disidență în R.S. România din 14 octombrie 1981*, apud CNSAS/Scuritatea..., p. 545.

²⁷ *Ibidem*, p. 546.

²⁸ *Istoric în problema „Activitatea dușmănoasă desfășurată de unele persoane din domeniile artă și cultură” din 1980*, Op. cit., p. 523.

să alimenteze propaganda ostilă, care își propunea să demonstreze că politica României față de oamenii de cultură era deficitară. Ulterior, determinarea rămânerii în străinătate nu a mai fost o prioritate, insistându-se asupra celor cu asemenea predispoziții de a reveni în țară, „unde să genereze ori să participe la acțiuni de opoziție față de politica culturală a partidului și statului”. În acest mod s-a acționat asupra scriitorilor Paul Goma și Dumitru Țepeneag, care după ce în 1972, în străinătate, s-au antrenat în activități ostile față de regimul Ceaușescu, au fost sfătuiți, de Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, să se reîntoarcă în România, garantându-li-se că, devenind „cazuri” de notorietate, autoritățile nu vor avea curajul să-i tragă la răspundere, deoarece se tem să nu declanșeze scandal în presa străină.²⁹ Ulterior, și asupra altora.

În acest context, **după 1970, în România s-au coagulat anturaje/grupuri formate din oameni de cultură cu nemulțumiri și opinii critice la adresa lui Nicolae Ceaușescu și a regimului său, în rândul cărora s-au vehiculat idei și chiar s-au înregistrat tentative de inițiere a unor forme colective de opoziție.** Dintre acestea, menționez ca mai semnificative următoarele:

- În circumstanțele prezentate mai sus, în 1973, **scriitorii Paul Goma și Dumitru Țepeneag**, reveniți în țară la indicația soților Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, după ce se antrenaseră în Occident în mai multe activități publice de factură critică la adresa realităților din România³⁰, **au conceput un „plan de acțiune”, urmărind să creeze „un grup de contestatari” și să provoace în străinătate un scandal de proporții pe tema lipsei de libertăți.** Conform planului, Paul Goma a încercat să polarizeze în jurul său scriitori tineri, nemulțumiți pentru că nu li se publicau în țară lucrările și să-i determine să le trimită în acest scop în străinătate, asigurându-i că nu se vor lua împotriva lor niciun fel de măsuri. Dumitru Țepeneag, care stătea perioade îndelungate la Paris, urma să înlesnească publicarea lucrărilor scriitorilor atrași de Paul Goma în grupul de contestatari și să declanșeze, prin intermediul presei occidentale, o largă campanie mediatică la adresa politicii statului român în domeniul creației literar-artistice.³¹

---

²⁹ *Ibidem*, p. 524.

³⁰ Am prezentat detalii în unele dintre episoadele anterioare ale acestei analize publicate în serial în nr. 32 (pp. 23-24) și nr. 34 (pp. 62-63) ale revistei *Vitralii*.

³¹ *Istoric în problema...*, *Op. cit.*, p. 524.

Conform acestui plan, Paul Goma a polarizat în jurul său mai mulți scriitori tineri, între care Virgil Mazilescu, Cezar Ivănescu, Daniel Turcea, Mihai Ursachi, Sorin Titel, speculând nemulțumirile acestora că nu li se publicau unele lucrări.

În gândirea lui Paul Goma și Dumitru Țepeneag, **punctul culminant al acțiunii preconizate ar fi urmat să-l constituie trimiterea unui memoriu colectiv lui Nicolae Ceaușescu, concomitent cu publicarea acestuia în presa occidentală.** Memoriul respectiv a fost redactat, dar, ca urmare a măsurilor de influențare și descurajare, nu a obținut adeziunea altor scriitori, cu excepția lui Virgil Tănase, care, de fapt, a și participat la redactarea lui.³²

În context, menționez că **Paul Goma și principalii tineri scriitori menționați mai sus făceau parte de câțiva ani dintr-un cnaclu literar neautorizat.** Constituit inițial de Dumitru Țepeneag la domiciliul său, a fost preluat de Virgil Tănase, după plecarea acestuia la Paris. Ședințele cnaclului se țineau săptămânal la domiciliul lui Virgil Tănase, fiind frecventate de tineri scriitori în curs de afirmare ori care aveau lucrări respinse la publicare, între care Cezar Ivănescu, Daniel Turcea, Virgil Mazilescu, Paul Goma, Ioana Crăciunescu, Constantin Abăluță. Discuțiile pe marginea lucrărilor prezentate, care nu aveau caracter politic, degenerau de regulă în certuri, mai ales între Cezar Ivănescu și Virgil Mazilescu – cu privire la conținutul tematic al poeziilor - precum și în exprimarea de nemulțumiri personale, Virgil Tănase neavând prestigiul necesar pentru a-i tempera. În cursul anului 1975, din acest motiv, dar și din cauza unor probleme personale ale lui Virgil Tănase, cnaclul și-a încetat activitatea.³³

În ce privește „necesitatea” inițierii unor acțiuni contestatare colective și propensiunea pentru transmiterea unor memorii colective de protest lui Nicolae Ceaușescu, sunt elocvente afirmațiile făcute de Dan Deșliu în mediul literar, în decembrie 1974: *„Nu suntem îndeajuns de conștienți că suntem o forță; dacă nu vom reacționa acum, în cel mai scurt timp, ne vom trezi în fundul prăpastiei...; a venit momentul să facem o suplică și*

---

³² M.I. – *Notă privind pe Paul Goma din 12 martie 1978*, apud S.R.I, *Cartea Albă a Securității, Istorii literar-artistice, 1969-1989*, Ed. Presa Românească, 1996, doc. 125.

³³ *Declarația lui Sorin Titel din 9 octombrie 1975*, în contextul cercetării informative de către Securitate a circumstanțelor în care Virgil Tănase a încercat să scoată clandestin din țară – printr-un cetățean francez – manuscrisul romanului său *Apocalipsa unui adolescent de familie* și *Notă privind pe Tănase Virgil din 26 martie 1975*, Op. cit., doc. 76, respectiv 65.

s-o înaintăm lui Nicolae Ceaușescu. Suplica urmează să fie iscălită de cel puțin o sută de scriitori, dintre care unii de prestigiu...”. În context, Dan Deșliu aprecia că numai astfel vor reuși să dea lovitura.³⁴

În aceeași perioadă, Dan Deșliu, care considera falimentară politica regimului în plan economic și social opina, între confrăți, că „scriitorii sunt nehorărați și nu reacționează față de o situație inacceptabilă. Ba, mai mult, ar trebui un grup conștient (care) să întreprindă măsuri de natură să aibă un răsunet în străinătate, pentru ca atitudinea mea și a altora să devină o temă tentantă a propagandei occidentale”. În acest sens a și tatonat pe unii scriitori, întrebându-i „dacă sunt dispuși să iscălească un protest, care să conțină o expunere a dificultăților, adresat lui Nicolae Ceaușescu”.³⁵

Revenind la **Paul Goma**, acesta a mai fost implicat într-o acțiune colectivă în prima parte a anului 1977, de data aceasta pe tema drepturilor omului, care nu a avut, însă, aderenți semnificativi din rândul oamenilor de cultură.

Este vorba despre așa numita „Mișcare Goma”, generată de atribuirea scriitorului contestatar de către postul de radio *Europa Liberă* a paternității unui text adresat Conferinței pentru Securitate Europeană de la Belgrad, pe tema nerespectării drepturilor omului în România, acțiune inițiată de pictorul Sergiu Manoliu și mama sa, cărora nu li se aproba cererea de plecare definitivă în Franța. Aceștia au întocmit și transmis textul la *Europa Liberă*, Paul Goma fiind doar unul dintre cei șapte semnatori.

Postul de radio menționat a considerat că Paul Goma reprezenta numele mai cunoscut dintre semnatori, a informat ascultătorii din România interesați că pot adera la acțiunea respectivă contactându-l pe acesta, indicând adresa și numărul lui de telefon. În acest mod, s-a ajuns ca, în câteva săptămâni (februarie – martie 1977), circa 430 de persoane să încerce să-l contacteze pe Paul Goma – telefonic, prin corespondență sau vizită la domiciliu – pentru a-l cunoaște sau a semna scrisoarea adresată Conferinței de la Belgrad, dintre care circa 240 au reușit să comunice adeziunea la acțiune sau doar nemulțumirile. Marea majoritate a acestor persoane aveau cereri de plecare definitivă din țară

---

³⁴ I.M.B – Securitate – Notă din 10 decembrie 1974, Op. cit., doc. 53.

³⁵ I.M.B – Securitate – Nota nr. 00246 din 29 noiembrie 1974, Op. cit., doc. 52.

sau doar doreau să emigreze. Semnificativ în acest sens este și faptul că ea a fost stopată, în final, nu atât prin măsurile întreprinse asupra lui Paul Goma (cercetat penal în stare de arest în perioada 1 aprilie – 6 mai 1977) și avertizarea unora dintre persoanele care și-au exprimat adeziunea la textul respectiv, cât prin aprobarea plecării din țară a 174 dintre acestea, precum și a lui Paul Goma, împreună cu soția și fiul.³⁶

Din aceste considerente, nu detaliez această acțiune în cadrul analizei pe care o fac, axându-mă în cele ce urmează pe circumstanțele care au determinat ca doar șapte persoane din domeniul creației literar-artistică să comunice lui Paul Goma adeziunea, respectiv scriitorii Bădilă Radu din Cluj și Filip Gheorghe din Constanța, pictorul Baboia Horia, actorii Mavrodineanu Victor, Pozdercă Ana, coristul Daniel Garabete din București și balerinul Kiraly Mata Tiberiu din Timișoara. Singurul om de cultură cunoscut care și-a exprimat adeziunea față de acțiune, printr-o scrisoare trimisă și difuzată pe postul de radio *Europa Liberă*, a fost scriitorul Ion Negoïtescu, care avea să și-o retragă în urma unei acțiuni a Securității.

Cauza rezervei manifestate de creatorii de literatură și artă o reprezenta faptul că Paul Goma nu era asimilat ca un exponent al lor, fiind considerat compromis.

Ilustrative, în acest sens, sunt opiniile exprimate în mediul cultural cu privire la o altă inițiativă avută de acesta, de a obține semnături din partea unor confrăți pe o scrisoare de solidarizare cu intelectualii cehi semnătari ai [Cartei](#) 77, pe care a trimis-o doar în nume personal în februarie 1977.³⁷ Astfel, poeta Nina Cassian a afirmat că „*Paul Goma și cei care au aderat la [Carta](#) '77 sunt mărunței și obscuri, iar ea, și alții ca ea, nu se pot ralia*”. La rândul său, Geo Dumitrescu – membru în Consiliul de conducere al Uniunii Scriitorilor, și-a exprimat opinia că „*Goma și Virgil Tănase sunt indivizi care nu au nimic în comun cu scriitorii români; lipsiți de talent, au devenit subiecte de discuție, prin utilizarea lor de către anumite oficine, a căror activitate ar fi putut fi anulată dacă li se publicau în țară așa-zisele creații literare*”. Poetul Constantin Abăluță considera că „*felul în care Paul Goma și-a formulat protestul nu servește cauzei scriitorilor români, atitudinea lui fiind absurdă*”, iar Alexandru Ștefănescu – secretarul Secției de proză din cadrul Asociației

---

³⁶ M.I. – *Notă privind pe Paul Goma din 12 martie 1978*, Op. cit., doc. 125.

³⁷ Despre acest demers am prezentat detalii în numărul 34 al revistei *Vitralii*, p. 64.

Scriitorilor din București, spunea că „*Paul Goma nu va reuși decât să înrăutățească soarta scriitorilor și, în același timp, să-și aranjeze lui ploile*”. Relevantă este și remarca poetului Dan Deșliu: „*Goma este un impostor, dar datorită acestui pseudocoleg, soția mea a obținut repede pașaport. Drepturile omului trebuie câștigate prin luptă. El este susținut de Eugène Ionesco și întrebuințat de Europa Liberă. Regretul meu este că adevărații scriitori nu au luat nicio atitudine asemănătoare ca a lui Goma pentru drepturile omului*”.³⁸

- **În anul 1974**, obținându-se informații că **poeta Nina Cassian** (nume real Renée Annie Ștefănescu) **și soțul său, prozatorul Alexandru Ștefănescu, făceau comentarii dușmănoase la adresa regimului Ceaușescu**, Securitatea a procedat la urmărirea informativă a acestora cu aprobarea organelor de partid, deoarece ambii erau membri ai P.C.R. În urma măsurilor informativ-operative întreprinse, s-a stabilit că cei doi **aveau un anturaj format din persoane cunoscute cu atitudini și manifestări similare**. Din acest anturaj făceau parte poetul Geo Dumitrescu, membru în conducerea Uniunii Scriitorilor și membru al PCR, actorii Jorj Voicu și Sabin Făgărășanu, pictorul Sorin Dumitrescu, Laura Aslan – soția caricaturistului Matty Aslan și alții. Aceștia se întâlneau la domiciliul soților Ștefănescu, la Casa de creație Cumpătul din Sinaia și pe Litoral, vara, în stațiunea 2 Mai, unde organizau diverse reuniuni și petreceri. Cu asemenea prilejuri, comentând unele evenimente politice interne și externe, aveau manifestări ostile, care vizau îndeosebi domeniul culturii.³⁹

Asemenea anturaje coagulate în anii '970-'980 în jurul unor personalități culturale (ex. Geo Dumitrescu, Radu Cosașu, Geo Bogza, Marin Preda) erau bazate în primul rând pe comunitatea de idei, care în multe cazuri contraveneau politicii culturale a P.C.R.⁴⁰

Ostilitatea Ninei Cassian față de regimul Ceaușescu, ca și a altora, se datora în primul rând faptului că, după 1965, pierduseră privilegiile deținute în anii '950 deoarece fuseseră în prim-planul promovării proletcultismului în cultură. Poetul Cezar Ivănescu îi considera demagogi și oportuniști pe scriitorii din această categorie (Dan Deșliu, Maria Banuș, Nina Cassian, Ovid. S.

---

³⁸ I.M.B. – Securitate – *Notă din 15 aprilie 1977*, Op. cit., doc. 100.

³⁹ M.I./ Direcția I-a – *Notă cuprinzând propuneri pentru destrămarea anturajului de elemente creat în jurul Ninei Cassian și al lui Alexandru Ștefănescu din 19 mai 1976*, Op. cit., doc. 85.

⁴⁰ D.S.S./Direcția I-a – *Raport privind stadiul muncii informativ-operative în urmărirea elementelor ostile ce își desfășoară activitatea la reviste, edituri și în rândul scriitorilor din 20 iunie 1978*, Op. cit., doc. 127.

Crohmălniceanu, Eugen Jebeleanu, Ileana Vrancea și alții), deoarece protestau în perioada respectivă pentru că își pierduseră poziția politică și mai ales financiară avută înainte.⁴¹

Din supravegherea informativă a mai rezultat că **Nina Cassian a început să scrie un jurnal cu conținut ostil la adresa regimului**, inițiativă în care a încurajat-o și soțul său. La 25 iulie 1975, acesta îi spunea: „*Jurnalul să-l scrii așa, scoțând din tine toata otrava... Să-l scrii așa, la mare scârbă, publicarea să te preocupe mai puțin...*”.⁴²

Cu rezultatul acestor verificări a fost informat, în mai 1976, primul secretar al Comitetului P.C.R al municipiului București. Efectul acestei măsuri a fost limitat. Întâlnirile cu unele persoane din anturaj au continuat, mai ales pe timpul verii, în stațiunea 2 Mai. Atitudinea critică a Ninei Cassian față de politica culturală a P.C.R, în mediu și în cadrul organismelor și manifestărilor Uniunii Scriitorilor, de asemenea. Nu s-a angrenat însă în acțiuni deosebite. Aceste aspecte au fost semnalate, sistematic, în contextul informărilor prezentate factorilor de conducere în stat privind aspecte din rândul oamenilor de cultură.

Monitorizarea informativă a Ninei Cassian a continuat până în 1985, când a hotărât să refuze înapoierea dintr-o călătorie temporară în S.U.A. Motivul acestei decizii l-a reprezentat temerea cu privire la unele posibile repercusiuni de natură penală, în baza consemnării unor afirmații ostile regimului făcute de ea la întâlnirile anturajului său, de către inginerul Gheorghe Ursu, unul dintre participanți, în jurnalul personal, care ajunsese în posesia Securității în luna ianuarie a anului respectiv. Dovadă, în acest sens, este adnotarea din 24 ianuarie 1988 din Jurnalul Monicăi Lovinescu conform căreia Nina Cassian, în vizită în Franța, a afirmat că a solicitat azil politic în Statele Unite, precizând că „*n-ar fi rămas niciodată, dacă n-ar fi fost numită în jurnalul confiscat al lui Ursu*”.⁴³

În context, menționez și o altă încercare de organizare și acțiune în rândul oamenilor de cultură nemulțumiți de pierderea privilegiilor avute în anii '950, semnalată în anul 1978. Este vorba de **inițiativa poetului Valeriu Gorunescu de a constitui „un grup al scriitorilor comuniști militanți, pentru a se opune demagogilor ce intenționează să-i desființeze”**. În acest scop, acesta a început să se intereseze cine ar fi dispus să adere la un astfel de

⁴¹ M.I. – Notă din 27 ianuarie 1981, Op. cit., doc. 200.

⁴² Notă privind pe Ștefănescu Alexandru, scriitor din martie 1976, Op. cit., doc. 84.

⁴³ Monica Lovinescu – Jurnal, 1985 – 1988, Ed. Humanitas, Ediția a II-a, 2003.

grup, „*pentru a combate literatura apolitică și unele manifestări apartinice din viața scriitorilor*”.

Valeriu Gorunescu făcea parte din categoria de creatori de literatură și artă considerați, îndeosebi de noile generații, ca „*foști staliniști, autori de lucrări lozincarde, lipsite de valoare etc*”. Este vorba de Victor Tulbure, Mihai Gavril, Petre Luscalov, George Nestor, Constantin Florea, George Ciudan, Niculae Stoian, Eugen Frunză, Maria Banuș, Nicolae Nasta și alții, care, în acea perioadă, își manifestau îngrijorarea față de modul în care era tratată literatura militantă, teoretic solicitată de regim, dar practic desființată, în opinia lor. Ca argument invocau faptul că lucrările lor nu erau considerate literatură adevărată, fiind atacate în mod sistematic, prin toate mijloacele, atât în țară cât și în străinătate, atât ale celor în viață cât și ale celor dispăruți. În discuții mai scoteau în evidență că „*cei care beneficiau de elogii și premii dădeau dovadă de o rezervă totală atunci când era vorba de susținut o campanie politică*”. Aceste aspecte, cât și faptul că autorii din această categorie nu erau solicitați la acțiuni interne și internaționale organizate pe linia Uniunii Scriitorilor, nu li se publicau cărțile și nu aveau unde să răspundă atacurilor îndreptate împotriva lor, constituiau motivele - declarate - care i-au determinat să gândească acțiunea preconizată.

Conform unor informații, în spatele acestei inițiative s-ar fi aflat Eugen Barbu și Adrian Păunescu.

Cu toate că acțiunea vizată ținea mai mult de resorturile interne ale domeniului creației literar-artistice, Securitatea a intervenit cu măsuri informativ-operative pentru dezamorsarea ei, deoarece era considerată de natură să afecteze climatul din mediul cultural și să alimenteze propaganda externă.⁴⁴

În context, au fost informați factorii culturali competenți pentru a lua măsurile necesare în vederea soluționării nemulțumirilor întemeiate și înlăturării eventualelor disfuncții ce le generau.

Ca urmare, inițiativa constituirii unui grup al scriitorilor comuniști militanți a fost stopată, însă disputele dintre exponenții promovării militantismului prin creația literar-artistică și cei care puneau în prim plan sau chiar exclusiv coordonata estetică au continuat până în zilele noastre.

---

⁴⁴ D.S.S. – Raport din 26 decembrie 1978, Op. cit., doc. 138.

- **La începutul anului 1975, criticul literar Ovidiu Cotruș din Timișoara**, nepotul scriitorului Aron Cotruș, fost legionar și condamnat politic, a fost semnalat că a **polarizat în jurul său un număr însemnat de persoane – unele cu antecedente politice sau penale** – față de care își exterioriza concepții dușmănoase la adresa orânduirii socialiste din țara noastră, făcea afirmații instigatoare și profera injurii la adresa conducerii de partid și de stat. Față de creatorii de literatură și artă din rândul acestora, incita la o atitudine de rezistență la adresa politicii culturale promovate de P.C.R. De asemenea, făcea comentarii cu caracter legionar și recita poezii de asemenea factură scrise de Aron Cotruș, aducea elogii unor foști șefi de grupuri legionare care au luptat împotriva regimului comunist, precum și metodelor folosite de aceștia în activitatea subversivă⁴⁵. Dintr-o fișă de securitate a lui Ovidiu Cotruș, redactată la 11 mai 1974⁴⁶, rezultă că începând din anul 1964 a intrat în contact cu legionarii foști condamnați Gheorghiu Viorel, Bohotici Ioan, Maxim Ioan, Cornel Regman, cunoscuți cu preocupări literare. În calitatea de redactor pe care a deținut-o la Revista *Familia* din Oradea, a sprijinit publicarea unor poezii și articole scrise de unii dintre aceștia, fiind preocupat și de reconsiderarea poeziei lui Aron Cotruș. Cu ocazia unor călătorii în străinătate, a intrat în contact cu 75 de emigranți, din care 44 legionari, dar și cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. A adus în țară cărți cu conținut anticomunist, pe care le dădea spre lecturare unora dintre relațiile sale.

În contextul lansării mișcării contestatare a intelectualilor cehi *Carta* 77, Ovidiu Cotruș a emis ideea că, pe fondul nemulțumirilor existente atunci, cadrele didactice din țara noastră ar trebui să întocmească un memoriu semnat de circa 2.000 de persoane care să fie trimis la O.N.U.⁴⁷

Având în vedere că afirmațiile și incitățile de acest gen ale lui Ovidiu Cotruș în cercul său de relații erau tot mai dese și vehemente, precum și faptul că acestea întruneau elementele constitutive ale infrațiunii de propagandă împotriva orânduirii socialiste (art. 166, alin. 2, C.P.), Securitatea Județului Timiș a luat în calcul, în martie 1975, începerea urmăririi penale. În final, s-a considerat că nu este oportună această măsură, hotărându-se să se acționeze asupra celui în cauză cu măsuri de temperare și influențare pozitivă.

---

⁴⁵ Notă privind pe Ovidiu Cotruș din Timișoara din 26 martie 1975, Op. cit., doc. 59.

⁴⁶ Op. cit., Anexa la doc. 59.

⁴⁷ Notă din februarie 1977, Op. cit., doc. 91.

- **În toamna aceluiași an (1975)**, structura de securitate a Capitalei a început operațiuni specifice de verificare a unei semnalări informative referitoare la faptul că **Constantin Mihăilescu, grafician la Întreprinderea Cinematografică București (I.C.B.), ar fi propus lui Adrian Boeru, Nicolae Ulieru, Constantin Radu și altor persoane „să facă parte dintr-o organizație de tineret care să lupte împotriva politicii guvernului și a statului”**. Adrian Boeru era coordonatorul Ateneului Tineretului, Nicolae Ulieru – filolog, redactor la I.C.B. și publica cronică literară, Constantin Radu – redactor la aceeași întreprindere.

Din verificările întreprinse a rezultat că graficianul Constantin Mihăilescu preconiza, în continuare, să creeze o grupare de tineret cu caracter contestatar, interpreta și colporta în mod tendențios, în anturajul său, știri transmise de postul de radio *Europa Liberă*, făcea comentarii defavorabile la adresa politicii regimului, împreună cu colegii de întreprindere Nicolae Ulieru și Ion Enache.

În procesul documentării informative a atitudinilor și acțiunilor lui Constantin Mihăilescu s-a stabilit și faptul că acesta și Nicolae Ulieru au făcut propuneri și altor tineri cu preocupări literar-artistice, angajați ai I.C.B., dar și din alte zone (Irinel Cioată, Eugen Gondi, Dumitru Tăutu, Gherghei Grișa, Valeriu Negoescu) de constituire a unui grup. Obiectivele acestui grup ar fi fost *„organizarea de expoziții, scoaterea unei reviste, realizarea unor întâlniri lunare în care să se discute probleme ideologice, culturale etc.”*.⁴⁸

Detalii și nuanțe despre grupul preconizat am aflat, recent, de la unul dintre participanți, Nicolae Ulieru, cu care am fost coleg în SRI în anii '990. În fapt, era vorba de 10-12 tineri cu preocupări literar-artistice care se întâlneau la domiciliul unuia dintre ei (graficianul Ion Enache) și discutau probleme care îi interesau, îndeosebi despre creațiile lor și dificultățile întâmpinate la publicare. Pe fondul unor nemulțumiri, cu aceste prilejuri se abordau critic unele aspecte din domeniul cultural și se comentau emisiuni ale *Europei Libere*. În acest context, în 1973 s-au gândit să constituie o grupare literară nouă, ca o alternativă la cele existente în jurul revistelor *România Literară*, *Luceafărul* și *Săptămâna*. Totodată, au hotărât să înființeze o revistă literară în care să-și publice creațiile membrii grupului, Nicolae Ulieru

---

⁴⁸ I.M.B. – Securitate – Nota nr. 00792 din 29 mai 1976, Op. cit., doc. 86.

interesându-se personal care erau procedurile legale în acest sens (nu era posibil, deoarece revistele literare aparțineau unor instituții culturale).

Începând din 1972, o parte dintre acești tineri se întâlneau, periodic, la restaurantul Union, cu Petre Țuțea, prilejuri în care se abordau probleme filozofice și istorice, inclusiv despre Mișcarea Legionară. De regulă, Petre Țuțea răspundea la întrebările și curiozitățile tinerilor.

În acest context, în aprilie 1976 s-a trecut la cercetarea informativă la sediul Securității municipiului București a lui Constantin Mihăilescu, Nicolae Ulieru și a celorlalți tineri nominalizați. În opinia lui Nicolae Ulieru, motivul care a declanșat sau măcar precipitat această operațiune l-a reprezentat trimiterea de către Petre Țuțea a unui memoriu către Nicolae Ceaușescu, prin care propunea să se dea pământ țăranilor și să fie privatizate anumite activități comerciale și din zona serviciilor. Elocvente, în acest sens, ar fi acuza adusă lor de complot de factură legionară și întrebările privind relațiile cu Petre Țuțea, pe lângă cele referitoare la ce gen de materiale doreau să publice în revista preconizată.

La terminarea cercetării informative, s-a ajuns la concluzia că nu existau argumente care să conducă la începerea urmăririi penale. Ca urmare, pentru „destrămarea” acestui anturaj/grup s-a procedat la avertizarea tinerilor menționați să renunțe la intențiile și preocupările lor considerate periculoase. Avertizarea lui Constantin Mihăilescu, Nicolae Ulieru și Ion Enache s-a realizat în prezența conducerii Întreprinderii Cinematografice București.⁴⁹

- **Acțiunile contestatare și de protest public ale poetului Dorin Tudoran**, care s-au derulat între anii 1981 și 1985, pe o paletă largă de modalități de manifestare și cu o consistentă implicare externă⁵⁰, **au fost susținute în diverse feluri de unii confrăți (Dan Hăulică, Nicolae Manolescu, Dan Deșliu etc.) și de matematicianul Mihai Botez**, fără a se ajunge la o implicare efectivă a acestora alături de el.

În mai 1985, când Dorin Tudoran se afla în greva foamei pentru a forța acordarea aprobării de plecare definitivă în SUA împreună cu soția și fiica, **a existat și o tentativă vizând obținerea solidarizării cu acțiunea acestuia a**

---

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ Detalii privind geneza opoziției lui Dorin Tudoran, scopurile urmărite pe etape, formele de manifestare a acesteia, influențele exercitate și sprijinul acordat din exterior și alte aspecte am prezentat în episoadele anterioare ale acestei analize, publicate în nr. 33 (pp.50-52), 34 (pp. 67-73) și 35 (pp. 76-81) ale revistei *Vitralii*.

Consiliului de conducere al Uniunii Scriitorilor. Concret, cu prilejul unei ședințe a acestui organism, Dan Deșliu a cerut permisiunea să dea citire unei scrisori pe care i-o încredințase Dorin Tudoran. Președintele Uniunii Scriitorilor a încercat să stopeze lecturarea scrisorii, pe considerentul că nu se afla pe ordinea de zi. Opoziția sa nu a fost luată în seamă și scrisoarea a fost citită. Prin acest mesaj, Dorin Tudoran comunica forului de conducere colectivă a Uniunii Scriitorilor că *„se afla în greva foamei, că a fost supus unui tratament inuman de autorități, că nu i se acordă îngrijiri medicale...”*.

Într-un context tensionat, marcat de nemulțumirile și acuzele la adresa modului în care Dumitru Radu Popescu conducea Uniunea Scriitorilor exprimate de Octavian Paler, Nicolae Manolescu, Mircea Zăciu, Augustin Buzura, Dan Hăulică ș.a., situația lui Dorin Tudoran a rămas în plan secund. Cu abilitate și diplomatie remarcabile, poetul Ion Brad – membru al CC al P.C.R., a conturat în cuvântul său poziția obștii în cazul Dorin Tudoran: *„Uniunea Scriitorilor nu poate fi de acord cu ceea ce face Dorin Tudoran, dar omeneste l-a ajutat și îl poate ajuta pe acesta, pentru acordarea îngrijirilor medicale, și că, în sfârșit, problemele noastre nu se rezolvă, cum cred unii, nici la Budapesta, nici la ambasada americană, ci la București”*.⁵¹

- **La mijlocul anilor '90 a început să se coaguleze la Iași, un grup de tineri intelectuali cu preocupări literare, care,** pe fondul unor nemulțumiri și al unor influențe exercitate din exterior, **a început să se situeze pe o poziție critică și de revoltă față de regim.**

Cel mai activ și în jurul căruia, pe parcurs, s-au raliat și alții, a fost **Dan Petrescu** – filolog, fără serviciu, cu preocupări literare, cumnatul lui Ioan Petru Culianu, stabilit ilegal în străinătate, aflat în relații cu Monica Lovinescu. La fel de activ și radical a devenit și **Liviu Cangeopol**, absolvent de liceu, fără serviciu, cu preocupări literare. Acțiunile lor contestatate deschise au fost încurajate și, uneori, sprijinite de **Alexandru Călinescu** și **Luca Pițu** – asistenți universitari, **Mihai Dinu Gheorghiu** și **Liviu Antonesei** – cercetători științifici, **Dan Teodor Alexe** – filolog, fără serviciu, toți cu preocupări literare.

Nemulțumirile lor erau determinate, în primul rând, de dificultățile întâmpinate la publicarea lucrărilor lor literare și, complementar, la unii, de

---

⁵¹ Notă informativă din 19 iunie 1985, apud SRI, Op. cit., doc. 361.

greutățile de ordin material. Totodată, Dan Petrescu și alți membri ai grupului aveau probleme cu obținerea vizelor de călătorie în străinătate.

În cazul lor, principalul canal extern de stimulare a atitudinii contestatare față de regim, dar și de sprijin concret în acțiunile lor de protest l-a reprezentat lectorii francezi de la Universitatea Alexandru Ioan Cuza, mai ales Thomas Bazin. Aceștia îi intermediuau lui Dan Petrescu primirea și transmiterea unor mesaje din/în străinătate, între care și cele cu caracter contestatar destinate publicității, precum și intrarea în contact cu ziariști occidentali veniți în România pentru contactarea unor opozanți.

În momentele în care dispozitivul informativ-operativ instituit în jurul lui Dan Petrescu nu mai permitea contactarea acestuia de către lectorii francezi, diplomați sau ziariști străini, informații privind situația acestuia și mesajele către cercurile externe interesate erau transmise lui Thomas Bazin, prin Alexandru Călinescu, coleg la Universitate, precum și lui Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu și altor oameni de cultură din București, care aveau posibilități de comunicare prin diplomați și ziariști străini, prin intermediul lui Alexandru Călinescu și Mihai Dinu Gheorghiu.⁵²

Dan Petrescu a inițiat și a reușit să materializeze următoarele acțiuni publice cu caracter contestatar și de protest:

- A acordat un interviu cu conținut critic la adresa unor aspecte din România unui reporter de la ziarul francez *Liberation*, publicat în ediția din 27 ianuarie 1988, mediatizat și comentat de postul de radio *Europa Liberă*.

- Nereușind să obțină viza de călătorie pentru a participa la Colocviul internațional *Un vis despre Europa* din Berlinul Occidental, în aprilie 1988 Dan Petrescu a redactat o scrisoare deschisă adresată participanților, pe care a trimis-o pe canale neoficiale la *Europa Liberă*, care a mediatizat-o la 3 iunie. Textul respectiv l-a redactat împreună cu Liviu Cangeopol, iar în legătură cu aspectele abordate i-a consultat pe Luca Pițu și pe Dan Teodor Alexe.

- În primăvara anului 1989, a înregistrat pe bandă, la Iași, un dialog împreună cu Liviu Cangeopol, cu conținut deosebit de ostil, din care au fost difuzate fragmente la postul de radio *Vocea Americii*, în ziua de 8 aprilie, în prezentarea lui Dorin Tudoran, care le-a publicat ulterior în revista *Agora*.

În mai 1989, a încercat să redacteze și să expedieze un material, în care acuza că nu se respectau drepturile omului în România, organizatorilor unei

---

⁵² Direcția I – Direcția a III-a – Raport din 8 iunie 1988, Op. cit., doc. 445.

întâlniri pe tema drepturilor omului în Polonia, la care fusese invitat, alături de alți „disidenți” din România, de Lech Walesa, prin *Europa Liberă*. Nominalizarea sa și a celorlalți români s-a făcut la propunerea lui Mihnea Berindei, membru al „Grupului de la Paris”.⁵³

În a doua parte a anului 1988, Securitatea a intervenit cu măsuri de temperare asupra lui Dan Petrescu și a altor membri ai grupului, care nu au fost, însă, de natură să-i determine pe aceștia să renunțe la acțiunile lor. Faptul că nu se luau măsuri mai ferme asupra lor a fost interpretat ca o slăbiciune generată de temerea față de reacții externe. În cercul de relații apropiate, cei doi acreditau ideea că, după ce acțiunile lor au devenit publice și cunoscute în străinătate, nu li se mai putea întâmpla nimic. Preconizau noi acțiuni contestatate, vizând să-și creeze statut de opozanți politici, care să le confere o platformă de sprijin în exterior în perspectiva plecării definitive din țară (mai ales Liviu Cangeopol, deoarece soția lui Dan Petrescu nu era de acord cu ipoteza emigrării, din cauza opoziției mamei sale).

În acest context, la începutul anului 1989 s-a procedat la recontactarea lui Dan Petrescu și Liviu Cangeopol pentru a afla în detaliu nemulțumirile lor legate de loc de muncă, cărți care nu primeau aviz la editare etc., în scop de inițiere a unor demersuri la factorii competenți să le soluționeze. Evident că, prin această strategie, se urmărea influențarea lor pozitivă. În cadrul discuțiilor, cei doi s-au situat pe o poziție rigidă. Dan Petrescu respingea posibilitatea operării unor eventuale modificări pe manuscrisul unei cărți de eseuri, refuzat la publicare de Editura *Cartea Românească*, iar Liviu Cangeopol a precizat că pentru el singurul lucru care conta era plecarea în SUA.

Ca urmare, Securitatea a procedat la instituirea unui dispozitiv informativ-operativ destinat să prevină contactarea lui Dan Petrescu de către străini. Sistemul s-a dovedit, însă, deficitar, datorită variantelor alternative de comunicare cu cercurile interesate din Occident, prezentate succint mai sus. Dovadă elocventă – trimiterea în străinătate a înregistrării fonice a dialogului cu Liviu Cangeopol.

Măsurile de izolare a lui Dan Petrescu și Liviu Cangeopol au fost calificate „*persecuții polițienești*” în textul unei „*scrisori de solidarizare cu poezii români*” (se făceau referiri și la alți poeți din țară), semnat de un grup de

---

⁵³ Detalii privind aceste acțiuni am prezentat în numărul 34 al revistei *Vitralii*..., pp. 74-75.

scriitori, critici și traducători români aflați în exil în Occident, difuzat la data de 10 aprilie 1989 de posturile de radio *Europa Liberă* și *Vocea Americii*. Între semnatori se aflau angajați și colaboratori ai celor două posturi, precum și oameni de cultură apropiați acestora.⁵⁴

Pentru slăbirea capacității de acțiune a lui Dan Petrescu, au fost extrași din grup Liviu Cangeopol, principalul său colaborator, și Dan Teodor Alexe – vizat să fie implicat în acțiuni contestatate deschise, primul prin aprobarea emigrării în SUA, iar al doilea prin avizarea unei călătorii turistice în Belgia, de unde a refuzat înapoierea în țară. Cangeopol a ajuns la revista *Agora*, cu caracter anticomunist, condusă de Dorin Tudoran, iar Alexe a devenit corespondent pentru Belgia al *Europei Libere*.

Până în decembrie 1989, Dan Petrescu nu a mai reușit nicio acțiune publică de factură contestatară.

- Un grup informal a început să se contureze în rândul oamenilor de cultură – îndeosebi al scriitorilor – după apariția tezelor ideologice din 1971, dar mai ales după lansarea la nivel european a noilor exigențe privind respectarea drepturilor omului. Este vorba de **creatori de literatură și artă cu un statut cultural definit și cu influență în mediu, care aveau curajul să folosească cadrul oficial al unor activități organizate de uniunile de creație pentru a formula critici la adresa unor măsuri politico-ideologice care vizau activitatea literar-artistică.**

Lista acestora a ajuns, în timp, destul de lungă, ea incluzând nume ca Geo Bogza, Eugen Jebeleanu, Marin Preda, Alexandru Paleologu, Octavian Paler, Ștefan Augustin Doinaș, Dan Deșliu, Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Augustin Buzura, Dan Hăulică, Geo Dumitrescu, Mircea Zăciu, Georgeta Horodincă, Constantin Țoiu, Gabriel Dimisanu, Mircea Iorgulescu, Nina Cassian, Ovidiu S. Crohmălniceanu, Ștefan Bănuțescu, Zigu Ornea, Ioan Alexandru, Daniela Crășnaru, Aurel Dragoș Munteanu, Domokos Geza, Ana Blandiana, Mircea Dinescu, Dorin Tudoran, Andrei Pleșu etc.

Acest grup era atipic deoarece nu era coagulat în jurul unui lider și nu avea un loc unde să se adune, însă era format din oameni de cultură cu opțiuni estetice apropiate și, mai ales, cu o atitudine de rezistență deschisă față de imixtiunile Partidului Comunist în activitatea uniunilor de creație. De menționat că mulți dintre aceștia se susțineau reciproc în pozițiile critice adoptate public la

---

⁵⁴ D.S.S. – *Adresă către U.M. 0625 București din 10 aprilie 1989*, apud SRI, Op. cit., doc. 476.

adresa unor măsuri politico-ideologice vizând domeniul creației literar-artistice și inițiau sau se aliau la acțiuni de protest față de decizii cu asemenea caracter considerate abuzive (ex. memoriul adresat lui Nicolae Ceaușescu în ianuarie 1980, în care se protesta împotriva numirii poetului Nicolae Dan Fruntelată în funcția de redactor șef al revistei *Contemporanul* și memoriul adresat forurilor ideologice și culturale în decembrie 1984, prin care se solicita să se revină asupra deciziei de transfer a Georgetei Dimisianu-Naidin de la Editura Cartea Românească la Editura Ion Creangă⁵⁵).

Întrucât atitudinea și pozițiile lor publice erau lăudate și încurajate de la microfoanele postului de radio *Europa Liberă*, îndeosebi de către Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, persoanele din această categorie au fost numite în mediu „oamenii *Europei Libere*”. Documentele informative ale Securității, dar și consemnările din jurnalul Monicăi Lovinescu relevă faptul că mulți dintre oamenii de cultură nominalizați și alții din acest grup informal erau în relații cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca și beneficiaseră de sprijinul acestora pentru obținerea unor invitații, burse sau ajutoare materiale din partea unor asociații și fundații din Occident implicate în lupta anticomunistă,

La mijlocul anilor '80, scriitorii din această categorie au ajuns să dețină o pondere însemnată în organismele de conducere ale Uniunii Scriitorilor, acestea devenind principalul loc unde se abordau, de pe o poziție critică, chiar contestatară, deciziile și chiar măsurile de politică culturală care îi afectau. Această supapă de manifestare în cadru oficial și strict profesional a făcut ca mulți scriitori din acest grup să nu apeleze la alte forme publice de protest sau contestație, care implicau riscul unor consecințe politice și profesionale. Unii dintre ei au început să facă acest lucru în condițiile în care după 1985 nu s-au organizat conferințe naționale ale uniunilor de creație, iar organele colective de conducere a acestora se întâlneau sporadic.

Pe lângă unele acțiuni publice individuale cu caracter contestatar și de protest, pornind de regulă de la probleme personale (prezentate în numerele anterioare ale acestei reviste), în octombrie 1988, un număr de scriitori din

---

⁵⁵ Detalii despre aceste acțiuni de protest am prezentat în nr. 33 al revistei *Vitralii...*, pp. 49-50, respectiv 53.

acest grup a încercat organizarea unei acțiuni colective de protest la adresa regimului Ceaușescu.

Inițiativa i-a aparținut lui Mircea Dinescu, care a gândit-o sub forma unui text adresat formal lui Nicolae Ceaușescu, dar care viza în realitate difuzarea în Occident. În acest scop, a consultat mai mulți scriitori importanți, cu funcții în cadrul obștii și/sau cu notorietate în domeniu. După obținerea acordului de principiu de a se implica într-o asemenea acțiune de la circa 20 de scriitori, Mircea Dinescu a întocmit textul scrisorii de protest, împreună cu Aurel Dragoș Munteanu, pe care l-a supus, în ziua de 7 octombrie 1988, analizei altor scriitori reuniți la domiciliul său și al socrilor săi, respectiv Octavian Paler, Alexandru Paleologu, Dan Deșliu, Mircea Iorgulescu, Gabriel Dimisianu, Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu.

În textul pregătit se exprima îngrijorarea semnatarilor față de „situația gravă” din țară, se protesta împotriva „amplului program de distrugere a localităților satești, a coșmarului demolărilor lăcașelor de cult și a centrelor istorice”, se condamnau „atentatele la mediul înconjurător, dislocarea omului din cadrul său natural...”. De asemenea, se protesta împotriva „încălțării libertății de creație, a cenzurii reactive...” În final se consemna că în țara noastră devenise necesară „o schimbare de orientare”.⁵⁶

Textul acestui demers a generat opinii diferite și controverse între participanți, în final cei prezenți stabilind să se conceapă alte variante, care să fie analizate peste 5 zile. În ce privește textul inițial, punctele de vedere formulate pe marginea acestuia, motivația acțiunii preconizate și scopul urmărit nu prezintă mai multe detalii, stenograma discuțiilor purtate în ziua de 7 octombrie 1988 putând fi citită în *Cartea Albă a Securității vol. 5 – Istorii literar-artistice, 1969-1989*, doc. 459. În plus, unele aspecte în acest sens am prezentat deja în nr. 33 al revistei *Vitralii*, pp. 57-59.

În continuare, doresc să stăruiesc doar asupra reacției scriitorilor cu privire la această acțiune colectivă de protest preconizată, în condițiile în care Mircea Dinescu considera atunci că va fi foarte greu să obțină un număr mare de semnături, deoarece mulți se vor abține de la o atare acțiune (doc. 459). Dintre scriitorii contactați de Mircea Dinescu, urmau să semneze scrisoarea în mod sigur Aurel Dragoș Munteanu, Mircea Iorgulescu, Dan Deșliu și Gabriel Liiceanu. De asemenea, se conta pe semnăturile lui Nicolae Manolescu, Andrei

---

⁵⁶ Notă din 18 octombrie 1988 și Anexa cu textul scrisorii, apud S.R.I / Op. cit., doc. 461.

Pleșu, Domokos Geza, Galfalvy Szolt, Ștefan Augustin Doinaș, Ștefan Tcaciuc, Gabriela Adameșteanu, [Henri](#) Wald, Ștefan Bănuțescu, toți din București și Alexandru Călinescu de la Iași. Urma să se obțină acordul sau confirmarea acordului de la Eugen Simion, Ana Blandiana, Geo Bogza, Dan Laurențiu și Marin Mincu din Capitală, precum și de la Augustin Buzura, Mircea Zăciu, Marian Papahagi și Nicolae Steinhardt din provincie.⁵⁷

Acțiunea colectivă de protest preconizată a fost semnalată de Securitate organelor de partid, care au stopat-o în acest stadiu. Pe 16 octombrie au fost chemați, pentru discuții, la organele politice și profesionale, următorii scriitori: Mircea Dinescu, Mircea Iorgulescu și Octavian Paler la Comitetul PCR al Municipiului București, Ștefan Augustin Doinaș la conducerea Uniunii Scriitorilor, Nicolae Manolescu, Ioan Alexandru și Romul Munteanu la conducerea Universității București, Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu la conducerea Institutului de Arte Plastice. Cu acest prilej, cei în cauză au prezentat problemele cu care se confruntau la nivel individual și de obște.⁵⁸

În urma măsurilor întreprinse, s-a renunțat la definitivarea textului scrisorii și obținerea de semnături. Dintre persoanele care aveau cunoștință despre această acțiune, s-au desolidarizat Gabriel Liiceanu, Mircea Iorgulescu, Alexandru Paleologu, Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Ștefan Augustin Doinaș, îndeosebi de teama consecințelor pe care le-ar fi avut de suportat. Octavian Paler a opinat că prezentarea frământărilor din rândul scriitorilor la nivelul organelor superioare de partid și de stat nu trebuie să iasă în afara cadrului legal și să îmbrace caracter politic. Din rândul persoanelor vizate, Ana Blandiana, Romul Munteanu, Ioan Alexandru, Gabriela Adameșteanu și Dan Laurențiu au afirmat că nu vor accepta eventualele propuneri de a adera la o acțiune de acest gen.

În ce-l privește pe Mircea Dinescu, acesta și-a manifestat dezamăgirea în legătură cu lășitatea unor scriitori pe sprijinul cărora conta, nemaisperând în finalizarea acțiunii. În continuare, a continuat pe cont propriu, bazându-se mai ales pe sprijinul din exterior.

---

⁵⁷ *Ibidem.*

⁵⁸ *Notă din 12 octombrie 1988, Op. cit., doc. 460.*

- **Un alt grup, tot informal, cu predispoziții contestatare, s-a conturat în a doua parte a anilor '80 în rândul tinerilor scriitori**, îndeosebi al celor care pe vremea studenției și ulterior au frecventat *Cenacul de Luni*, condus de profesorul și mentorul lor, Nicolae Manolescu.

Unul dintre membrii mai cunoscuți ai acestui grup era Stelian Tănase, pe atunci metodist la Casa de Cultură a Sectorului 2, care, datorită „rigorilor cenzurii” ideologice, nu reușise să debuteze ca scriitor, fiindu-i respinse la publicare două romane (*Play Back* în 1985 și *Corpuri de iluminat* în 1988, ambele la Editura *Cartea Românească*).

Prin natura atribuțiilor de serviciu (organiza concerte de jazz sau rock, inclusiv la centrele culturale străine), acesta a intrat în relații cu diplomați occidentali preocupați de stimularea și sprijinirea acțiunilor contestatare și de protest ale unor intelectuali români, între care ambasadorul Olandei, Cohen Stork și atașatul cultural al SUA, Agatha Kuperman.

Pe fondul nemulțumirilor cauzate de problemele cu cenzura și al contactelor avute cu diplomați străini, Stelian Tănase se situa pe o poziție contestatară față de regim. În mediul apropiat frecventat de tineri cu preocupări literare, comenta negativ politica regimului Ceaușescu din domeniul culturii, situația social-politică în ansamblu și populariza acțiunile vizând răsturnarea regimurilor comuniste aflate în derulare în alte țări est-europene.

Fiind adeptul unor acțiuni contestatare publice, cu ecou în țară și străinătate, **în decembrie 1989, a luat inițiativa organizării unei acțiuni colective de protest a scriitorilor tineri**. Este vorba de redactarea unei scrisori deschise adresate președintelui Uniunii Scriitorilor, prin care se protesta față de ridicarea dreptului de semnătură al mai multor scriitori (Mircea Dinescu și cei șapte scriitori care s-au solidarizat cu el, Ana Blandiana, Andrei Pleșu, Dan Petrescu).⁵⁹

Textul scrisorii deschise a fost conceput de Stelian Tănase, împreună cu Ioan Buduca și Dan Arsenie, iar la strângerea de semnături a contribuit și Magda Cârneci, numărul semnatarilor ajungând la 25, conform afirmației inițiatorului.

Stelian Tănase a trimis scrisoarea deschisă la postul de radio *Europa Liberă* prin intermediul ambasadorului olandez Cohen Stork, în timp ce se mai strângeau semnături de adeziune.

---

⁵⁹ Detalii privind aceste cazuri pot fi găsite în revista *Vitralii...*, nr. 33 (pp. 57-61) și 34 (pp. 74-77).

La 14 decembrie, *Europa Liberă* a mediatizat protestul colectiv al tinerilor scriitori, care până în momentul respectiv fusese semnat de 18 persoane, respectiv: Anca Vasiliu, Anca Oroveanu, Andrei Cornea, Radu Bercea, Magdalena Ghica, Stelian Tănase, Ioan Buduca, Carmen Francisca Banciu, Gheorghe Iova, Dan Ciachir, Doru Mareș, Bogdan Ghiu, Alin Teodorescu, Dan Oprescu, Angela Marinescu, Liviu Ioan Stoiciu, Mariana Marin și Dan Arsenie, menționându-se că lista rămânea deschisă.⁶⁰

Mulți dintre tinerii scriitori contactați au refuzat să semneze textul acelei scrisori deschise, motivele – conform celor consemnate în jurnalul său de Stelian Tănase – fiind diferite: „*Unora nu li se părea suficient de radical...Alții fac întâmpinări asupra unor nume de pe listă...Unii sunt mai sinceri și invocă frica. Într-un evantai larg: a-și pierde slujba, de a fi anchetat de poliție, de a avea neplăceri, în general, cu statul...Toți privesc grav hârtia cu protestul și-și văd propriile limite și temeri. Fiecare vrea să ducă o viață liniștită...*”.⁶¹

Acțiunea de protest inițiată de Stelian Tănase, chiar dacă a fost la limita existenței regimului Ceaușescu și nu a fost finalizată efectiv, întrucât declanșarea evenimentelor din decembrie 1989 i-a surprins pe inițiatori strângând semnături, are valoarea sa simbolică, relevând responsabilizarea tinerilor scriitori.

Având în vedere că unul dintre obiectivele importante ale strategiilor din Occident privind activitățile anticomuniste îl constituia stimularea apariției unor nuclee de opoziție și, mai ales, a unei mișcări contestatar-disidente în rândul oamenilor de cultură, **Securitatea a acordat o atenție aparte încercărilor de coagulare a unor anturaje/grupuri în jurul unor persoane influente și cu atitudini ostile regimului**, de natură a evolua în această direcție. Întrucât acțiunile contestatar-protestatare ale unor asemenea anturaje/grupuri puteau avea un impact stimulator în interior și un efect de alimentare a agresiunilor mediatice din exterior, **structurile de securitate au acționat preponderent preventiv**, pentru a nu se ajunge la punerea în aplicare a unor intenții de acest gen.

Din cazuistica prezentată, rezultă cu prisosință că **modalitățile de intervenție preventivă la care s-a apelat au fost diverse**.

---

⁶⁰ M.I./D.S.S – *Buletin Europa Liberă* nr. 550 din 14 decembrie 1989, Op. cit., doc. 504.

⁶¹ Stelian Tănase – *Acasă se vorbește în șoaptă. Dosar și Jurnal din anii târzii ai dictaturii*, Ed. Compania, 2002, pp. 175-180.

În cazul membrilor P.C.R., conform metodologiilor de muncă, asemenea cazuri se soluționau prin informarea organelor de partid competente, care dispuneau măsurile ce le considerau necesare. Similar, s-a procedat și în ce privește oamenii de cultură de renume, mai ales după 1980.

În situațiile în care anturajele/grupurile erau formate din tineri, oameni de cultură fără notorietate sau persoane cu antecedente legionare, se intervenea cu măsuri specifice de avertizare, atenționare și influențare pozitivă.

Ca un reflex recurent, uneori s-a pus problema tragerii la răspundere penală a inițiatorilor sau autorilor unor asemenea acțiuni, însă această modalitate de soluționare nu a fost aplicată. Arestarea și anchetarea lui Paul Goma pentru acțiunea din 1977 privind drepturile omului a constituit o excepție, la comandă politică superioară.

În cazurile cu puternice conexiuni în exterior, s-a procedat la prevenirea contactelor cu diplomați, ziariști și alte categorii de străini, care activau pentru susținerea și exploatarea mediatică a acțiunilor contestatate și de protest.

Și la finalul analizei privind inițiativele și acțiunile vizând crearea unei mișcări contestatar – disidente consider că se impun **câteva concluzii**:

1. În rândul oamenilor de cultură din România, nu s-a reușit coagularea unor grupări distincte, cu programe diferite de cele ale Partidului Comunist și structurilor statului, care să inițieze și deruleze activități alternative și contrare regimului. Nu au existat nici publicații literar – artistice sau de informare de tip samizdat ori edituri clandestine, care să le asigure suportul informațional. În aceste condiții, nu se poate vorbi de crearea unei mișcări contestatar-disidente.

Cu toate acestea, concluzia de mai sus comportă, în opinia mea, unele nuanțe:

- Anturajele/grupurile care s-au conturat au reprezentat medii restrânse, neoficiale, în care se discutau deschis probleme socio – profesionale și politice care preocupau pe membrii acestora, inclusiv de pe poziții critice la adresa unor decizii și măsuri politico – ideologice vizând creația literar – artistică. Din această perspectivă, anturajele/grupurile au fost – într-o anumită măsură – nuclee incipiente de opoziție.

- Încercările de organizare a unor acțiuni colective cu caracter contestatar și/sau protestatar, materializate până la un punct, pot fi considerate pași de început ai unei mișcări de opoziție în rândul oamenilor de cultură.

- Faptul că un număr important de creatori de literatură și artă, îndeosebi scriitori, au pus constant presiune pe diriguitorii politico-ideologici ai activității culturale în cadru oficial (ședințe ale organizațiilor PCR și ale organismelor de conducere ale uniunilor de creație, festivaluri și colocvii literar-artistice, întâlniri periodice cu factori de conducere în partid și stat, până la nivelul lui Nicolae Ceaușescu), permite să se considere că în țara noastră a existat o mișcare contestatar-protestatară atipică.

2. Explicațiile pentru necoagularea unei mișcări contestatar-disidente coerente și manifeste în rândul oamenilor de cultură, obiectiv pentru care cercurile anticomuniste și antiromânești din străinătate au mobilizat forțe și mijloace considerabile, sunt multiple.

Securitatea, parte a sistemului protectiv al statului român, inevitabil și al substratului său ideologic, a fost deosebit de atentă și a intervenit prompt cu măsuri specifice pentru prevenirea și contracararea unor încercări vizând acest scop. A pune totul pe seama vigilenței Securității este, însă, o exagerare.

O coordonată de luat în considerare, în context, ține de psihologia creatorilor de literatură și artă români, care, pe de o parte, cu puține excepții, au fost preocupați în perioada analizată îndeosebi de interesele proprii și de grup, iar, pe de alta, în mare majoritate au fost dispuși să facă opoziție regimului, dar fără a-și periclita statutul profesional și social-politic.

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

NOAPTE DE DECEMVRIE

PRIVIRE PRIN VITRALIILE UNUI SFÂRȘIT DE EPOCĂ (I)

PROLOG

Mă număr printre cei care au avut șansa, dar și neșansa de a se afla, în urmă cu aproape trei decenii, într-un moment și loc nepotrivit, pentru a fi martor și mai puțin participant la o încăierare de doctrine, politici și strategii, dar mai ales de oameni și de grupuri, mai mult sau mai puțin definite sau colorate, pentru cucerirea resurselor de putere și, mai ales, pentru redistribuirea avuției produse social. Ca martor ocular, sunt convins că atunci au fost „*de toate pentru toți*”, câte un pic din fiecare, justificând, în măsură mai mare sau mai mică, imboldul și țelurile lăuntrice ale gânditorilor, făcătorilor și profitorilor acelui moment istoric, pe care și astăzi unii semeni de-ai noștri îl numesc „*revoluție*”, alții răscoală, alții răzmeriță, alții război româno-român, iar alții lovitură de stat militară sau civilă, ori îngemănate.

Până atunci, am făcut parte dintr-o categorie socială bine definită, încorsetată, ce-i drept, într-un sistem politic închis pe-o parte și deschis pe altă parte. M-am trezit la viață la țară, într-un sat așezat la poală de codru și pe o margine de vale, într-un astfel de sistem, pe care nu eu l-am inventat și nici nu mi-am pus în gând să-l dărâm, lovind cu capul în neant sau cu pumnul în van. Am îmbrăcat haina ostășească de bună voie și nesilit de nimeni, pentru că în acele vremuri acolo, în armată, se auzeau pronunțate răspicat, din inimă, cuvintele „*țară*”/„*patrie*”, precum și numele de „*român*” și atributul „*românesc*”. Fiind militar, știam că pentru mine datoria însemna să fiu un bun cetățean, iar mai presus de mine, să-mi apăr țara de vrăjmași.

Cei care m-au cunoscut și mi-au observat comportamentul în societate afirmau, mai în glumă, mai în serios, că sunt „*cătană pe viață*”, „*eternul anonim*”, „*micul necunoscut*”, „*tânărul cel tăcut*”, „*țăran adus de val la oraș*”. Totul părea firesc, până a venit clipa în care în societatea românească s-a produs o asemenea ruptură socială, provocată de un meșteșugit bisturiu politic, încât a curs sânge nevinovat iar românii, incitați de străini, s-au încăierat pentru

a dărâma sistemul politic cel rău, unde numai unul avea dreptate, și a crea altul mai bun, în care fiecăruia să i se dea dreptate.

În acel vârtej geopolitic am fost prins și eu, militar fiind (cu gradul de maior), la vârsta de 38 de ani. Peste noapte și pe nesimțite, dar cu o forță de nebănuire, am fost înfierat cu mânia avangardistă, democratică, proletară și proletcultistă (toate la un loc) și etichetat de către maeștri nevăzuți-necunoscuți ai jocului cu mințile înflăcărate ale oamenilor drept „*copil născut în eprubetă*”, „*copil crescut în case de copii*”, „*comunist îndoctrinat*”, „*păgân înverșunat*”, dar mai ales „*gardă de satane*”, „*gorilă cu chip de om*”, „*terorist*” etc.

Cum a fost posibilă teleportarea mea dintr-o ipostază de om normal la minte și la trup, om cu „*drept de cetate*”, într-un personaj-neom, asemănat cu acel Dracula din cărțile cu ființe fioroase, de care se îngrozește lumea întreagă?

Poate constitui biografia mea un punct de plecare?

M-am născut la 12 iunie 1951, în satul Cheud, comuna Năpradea, județul Sălaj, din părinții Vasile și Sofia, de naționalitate română. În perioada 1958-1966 am urmat cursurile Școlii Generale de 8 ani din satul natal, luând în fiecare an premiul I. În anul școlar 1966-1967 am urmat clasa a IX-a la Liceul nr.1 din Zalău, județul Sălaj, pe care am absolvit-o cu media 9,53; cu gândul de a ajunge general al armatei române, m-am prezentat voluntar la un examen de admitere în clasa a X-a în *Liceul Militar „Ștefan cel Mare”* din Câmpulung Moldovenesc, obținând la bacalaureat media 10 (zece), fiind clasat pe locul al doilea din promoție. La 23 august 1969 am făcut parte din blocul de defilare al liceului și am participat la parada militară organizată la București. Am făcut parte din prima generație de elevi ai liceelor militare care au purtat uniformă militară românească get-beget, prin înlocuirea uniformelor de inspirație și factură sovietice.

În perioada 1970-1973, am urmat cursurile *Școlii Militare de Ofițeri Activi Nicolae Bălcescu*, din Sibiu, specialitatea *infanterie*. În iunie 1972 am făcut parte, alături de un ofițer superior și alți trei elevi foarte buni la carte și la militarie, din delegația școlii, în fapt delegația Ministerului Forțelor Armate ale României care, timp de două săptămâni, a participat la un schimb de experiență la Academia Militară Regală Sandhurst din Marea Britanie.

La absolvirea școlii militare - ca șef de promoție, cu media 9,86 - deși am fost solicitat să rămân în școală, unde mi s-a oferit o funcție politică, am

optat pentru „trupă”, sub argumentul că vreau să devin general al Armatei române. Astfel, la cerere, am fost repartizat, în funcția de comandant de pluton de infanterie, la U.M. 01326 Oradea, județul Bihor (regimentul mecanizat), unde am activat ca ofițer de infanterie în perioada septembrie 1973 - noiembrie 1974. Aici m-am ocupat de pregătirea și instruirea militarilor în termen, iar în vara anului 1974 am participat la Spartachiada militară, proba de pluton (care consta în deplasare rapidă pe distanță de 6 kilometri, cu trageri de luptă cu armamentul din dotare, aruncare de grenade de mână ofensive, la *distanță* și *precizie*, și trecere cu masca pe figură prin teren infestat). Am ajuns până la faza pe Forțele Armate, obținând medalia de bronz.

Începând din 7 noiembrie 1974, alături de alți câțiva ofițeri selecționați, am fost transferat, în interes de serviciu, de la Ministerul Forțelor Armate, la Ministerul de Interne, pentru a executa misiuni speciale în domeniul protecției înaltelor personalități. Astfel, în perioada noiembrie 1974 - decembrie 1989, am activat ca ofițer de Securitate la U.M. 0666 București (Direcția a V-a), din Ministerul de Interne, Departamentul Securității Statului. În noul loc de muncă am îndeplinit misiuni de protecție a înaltelor personalități române și străine care vizitau România, făcând parte, mai mulți ani, din garda personală a Președintelui României.

În anul 1975 am susținut examen de admitere la Facultatea de Istorie-Filozofie a Universității din București, secția fără frecvență, fiind admis cu media 7,17 (al 12-lea din cei 25 de candidați). Astfel, în perioada 1975-1980 am urmat cursurile acestei facultăți, pe care am absolvit-o în sesiunea februarie 1981 cu *diploma de licență*, cu media 10 (zece). În 1975 m-am căsătorit cu o fată de condiție modestă (la fel cu a mea), de profesie învățător, cu care am întemeiat o familie sănătoasă și am făcut trei copii frumoși și deștepți: Gabriel (1976), Marilena (1977) și Ancuța (1981).

Am urcat treptele ierarhiei militare de la gradul de locotenent la cel de maior, „*pas cu pas*” și numai prin muncă, fără să beneficiaz de vreo avansare la *excepțional*.

I. DIN „OFIȚER DE GARDĂ PERSONALĂ PREZIDENȚIALĂ”, „PRIZONIER DE REVOLUȚIE”

1. Am trăit ziua în care apa a urcat dealul

Ziua de 22 decembrie 1989 m-a prins în garda personală a Președintelui României, cu gradul de maior. Aveam o vechime de 15 de ani în Direcția a V-a, unitate militară „de securitate și gardă”, similară cu structurile specializate folosite de țări precum Israel, S.U.A. și Uniunea Sovietică, de la care știam că aveam mereu de învățat „câte ceva”, atât referitor la modul de comportare în preajma unor „oameni mari”, cât și la modul de acțiune în situații-limită, când viața acestora era pusă în pericol. Potrivit specificului statului român, membrii gărzii personale a Președintelui țării erau militari și îndeplineau o misiune cu un anumit consemn, în conformitate cu legile și regulamentele militare de atunci. Printr-un noroc neexplicat sau printr-o întâmplare ce mi-a ieșit în cale, m-am aflat în preajma președintelui țării, fiind martor și mai puțin participant la unele dintre cele mai semnificative și relevante momente ale tumultului sângeros care a zguduit puterea politică a vechiului regim în perioada 16-22 decembrie 1989, ora 12.09.

Despre ceea ce s-a întâmplat atunci, spontan sau minuțios pregătit, din imbold lăuntric sau cu îndemn ori aprobare de la Înalte Porți, s-au scris multe cărți, s-au adunat cu migală, dar mai puțin cu metodă, documente, s-au conceput articole și studii, s-au scris amintiri sau memorii, s-au produs numeroase dezbateri în consens sau în contradictoriu, atât de către știutori, cât și de neștiutori, români cât și străini, unii dorind să scoată la lumină adevărul, alții să-l mai țină o vreme sub obroc.

Faptele mele din zilele de 21 și 22 decembrie 1989, ca ofițer în garda personală a Președintelui țării, sunt cunoscute din filele *Dosarului nr.38/1990 prin care au fost trimiși în judecată patru ofițeri din garda personală a Președintelui țării, inclupați, fiecare, de săvârșirea a câte două infracțiuni de favorizare a infractorului prevăzute de art.264, raportat la art.173 alin.3 și la art. 361 alin.2 din Codul penal, cu aplicarea prevederilor art.33 lit.a din același cod*”. Completul de judecată, a cărei componență am aflat-o, în parte, pe parcursul procesului și în întregime ulterior acestuia, a fost format din: **mr. Gheorghe Ciobotaru** - președinte, **cpt. Neculai Smaranda** – judecător, **col. Gheorghe Ristea**, **col. dr. Gheorghe Iliescu** și **col. Petre Mateescu** – asesori populari, **maior Gheorghe Petrean** – procuror de ședință, ajutat din umbră de **lt. colonel Samoilă Joarză**, **maior Vasile Pantea** și **căpitan Ion Slăvoiu** - procurori militari care efectuaseră urmărirea penală și întocmiseră rechizitoriul.

Procesul celor patru ofițeri din garda personală (trecuți în rezervă din 10 ianuarie 1990 cu gradul de soldat, din ordinul generalului Nicolae Militaru, alături de toate cadrele militare ale Direcției a V-a!) a fost intentat de Procuratura Militară din ordinul noii puteri politice instalate în după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989. Acesta a fost trecut pe lista de priorități mai ales datorită „indicațiilor” unor lideri politici, gânditori și mai ales profitori ai revoluției din România, precum și la presiunea unei părți a opiniei publice, care se manifesta cu forță proletară și chiar cu violență în stradă și cerea cu insistență, prin lozinci scrise și strigate cu putere, tragerea urgentă la răspundere a tuturor vinovaților care au sprijinit în orice fel vechiul regim.

Dar, după ce a trecut marele val de mânie proletară și patimile năvalnice ale „poporului” s-au mai domolit, chiar unii revoluționari autentici se arătau mirați că judecata foștilor colaboratori ai vechiului regim începea cu patru ofițeri din garda personală a fostului președinte al României, judecat el însuși de un tribunal militar excepțional, încropit „*ad-hoc*” și executat, împreună cu soția sa, Elena Ceaușescu, în Ziua de Crăciun, într-o cazarmă militară din Târgoviște (orașul pe care Nicolae Ceaușescu voia să-l facă a doua capitală a țării!). În cazul celor patru ofițeri selectați cu rigoare revoluționară, domnii procurori militari au urmărit pedepsirea, cu duritate revoluționară, dar și cu severitate militară, a vinovaților de „*fuga*” lui Nicolae Ceaușescu și a Elenei Ceaușescu cu elicopterul, de pe terasa sediului fostului CC al PCR spre Târgoviște, pentru a-i scăpa de răspunderea penală în fața „poporului”.

În privința aceluși moment de neuitat pentru generația care l-a trăit cu profundă intensitate, fiecare are adevărul lui:

- civilii implicați în mod direct, numiți „*revoluționari*”, au adevărurile lor, izvorâte îndeosebi din credința că ceea ce au făcut este un lucru bun;

- civilii neimplicați au construit un adevăr convenabil lor și grupurilor care-i ascultau sau îi urmau, oscilând între participare și neparticipare, neștiind cine o să câștige acel război intern;

- grupul de indivizi care au reușit să pună mâna pe resursele de putere și să impună legitimarea noului regim politic au adevărul lor, conceput în jurul ideii că ei au făcut „*revoluția*”;

- străinii implicați în evenimente au promovat, pe față sau ocult, un adevăr favorabil statelor pe care le serveau, adevăr îmbrățișat de românii cu simpatii față de statele respective;

- militarii, care au fost puși să scoată cu mâinile lor castanele din foc, au adevărul lor, știind că tot ei urmau să plătească și „oalele sparte”.

Toate aceste adevăruri trebuie respectate, iar când ultimul participant la acel eveniment va fi oale și ulcele, va începe scrierea istoriei acelui moment. Până atunci, orice abordare are iz politico-ideologic, argumentele și contra-argumentele fiind exprimate, de obicei, cu foarte multă *mânie proletară* (!)

Ziua de 22 decembrie 1989 a marcat răscrucea între două regimuri politice. Am văzut ce înseamnă „furia poporului” împotriva conducătorului, dar și frica de „poporul înfuriat” a celor aflați în vârful ierarhiei politice. Am fost martor la luarea primei și ultimei decizii a Președintelui țării sub presiunea mulțimii din piața Palatului, care îl înfiera cu mânie proletară, cerându-i întâi demisia, apoi moartea. Personajul principal al acelui moment de tragică amintire n-a mai fost capul statului, ci **generalul Victor Atanasie Stănculescu**, numit de Comandantul Suprem ministru al Apărării Naționale, chiar dacă își pusese piciorul în ghips pentru a se eschiva de răspundere. Acesta l-a convins pe Nicolae Ceaușescu să părăsească în grabă și pe neștiute sediul CC-ului, cu un elicopter al Flotei Speciale care urma să aterizeze, din ordinul lui, pe terasa clădirii. Pe deasupra, acest general s-a substituit *ad-hoc* și cu de la sine putere șefului Direcției a V-a și a dat ordin ofițerilor gărzii personale ce trebuie și cum trebuie să facă pentru a pregăti „*plecarea Tovarășului cu elicopterul*”.

Astfel, am văzut ce a însemnat abandonul puterii supreme de către cel ce-a fost președintele României vreme de 15 ani, iar plecarea cu elicopterul, pusă în operă de către „generalul cu piciorul în ghips”, a însemnat, în fapt, fugă pentru salvarea propriei vieți. În acel moment de maximă tensiune s-a produs o destructurare *ad-hoc* a Direcției a V-a, iar când m-am uitat de jur împrejur să văd cine mai este „la datorie”, am observat ceva extrem de interesant: unii dintre șefii ierarhici, în cap cu șeful Direcției a V-a, care fuseseră foarte intransigenți pe timp de pace, se făcuseră nevăzuți. Astfel, am constatat că rămăseseră în apropierea Președintelui țării câțiva ofițeri, numărați pe degete, de obicei copii de țăran. În naivitatea mea și cu mintea mea de țăran, am crezut că trebuie să stau „la datorie”, să-l apăr pe Președintele țării, așa cum îmi cereau legile și regulamentele militare, cu toate că nu știam cine-i „inamicul”. Nu-mi spusese nimeni cu cine ne luptăm, de cine trebuia să-l apărăm pe Președintele

țării, unde pleacă așa precipitat, câți ofițeri îl însoțesc și ce misiune urmau să îndeplinească ofițerii care rămâneau în sediul CC-ului.

Din acel moment unic în istoria statului român, până la decolarea spre necunoscut a elicopterului în care se aflau Nicolae și Elena Ceaușescu am trecut, împreună cu alți ofițeri din garda personală, pe lângă moarte („baba neagră cu coasa”), cel puțin de două ori. Am reușit să evit angajarea mea într-un posibil schimb de focuri cu „inamicul”, precum și vărsarea de sânge pe terasa sediului CC-ului invadată de o mulțime pestriță, în mare parte violentă, prevenind în același timp capturarea lui Nicolae Ceaușescu de către așa-ziii „revoluționari” care-i cereau moartea sau își manifestau dorința fierbinte să-l arunce de pe terasa clădirii ca pe un bolovan.

Privindu-i atent pe cei care au ajuns primii în locul de unde a decolat elicopterul, am observat că, după chip, unii erau carpatini get-beget, care făceau „revoluție”, alții erau „ciocolatii” și chiar bruneți sadea, care luptau „în dobândă”, unii dintre ei înarmați cu diferite obiecte contondente, special confecționate pentru o astfel de bătălie. În prima linie erau doi tineri tunși scurt, îmbrăcați în salopetă-combinezon de tip militar, înarmați cu pistoale mitralieră cu pat rabatabil, care acționau după reguli militare privind somațiile cu arma și luarea poziției „pentru luptă în genunchi” (aceștia au rămas pentru mine o enigmă până în ziua de astăzi!).

Acolo, pe terasa sediului CC-ului, în locul de unde a zburat elicopterul buclucaș, am fost dezarmat prin violență de către „revoluționarii” cei mai iuți de picior, mai ales de către „ciocolatii” care au vrut să mă pedepsească, după înjurături unde era pomenită și mama, pentru că i-am făcut scăpați pe „tirani” și nu i-am lăsat să-i facă „*carne de mici*”. Am scăpat cu viață din acel infern printr-un noroc ceresc, numai cu câteva „cotoñoage” aplicate asupra trupului meu, îndeosebi în zona capului, datorită neînțelegerii dintre „revoluționari” asupra pedepsei pe care voiau să mi-o aplice. Aceștia au fost potoliți de către o femeie și un copil, ambii revoluționari carpatini, dar mai ales de către cei doi tineri enigmatici, tunși scurt, îmbrăcați în salopetă-combinezon și înarmați cu pistoale mitralieră românești, cu pat rabatabil. Aceștia, după ce le-am prezentat legitimația de ofițer în U.M. 0666 București, m-au lăsat liber, spunându-mi să plec acasă, dar mi-au confiscat armamentul și mijlocul de transmisiuni (fără să-mi dea vreo chitanță de predare-primire!).

În acele momente m-am convins că Direcția a V-a se autodizolvase: comandanții nu mai dădeau nici un semn că-și exercitau funcțiile de comandă,

iar subordonații, până la cel din urmă ofițer din garda personală a Președintelui țării, acționa fiecare pe cont propriu, încercând să se descurce în acel infern, să-și pună la adăpost (chiar încropit *ad-hoc*) armamentul din dotare și iasă din sediul CC-ului întregi și cu mintea limpede.

Odissea coborârii de pe acea terasă, precum și drumul până acasă, le-am relatat în două articole: *22 Decembrie 1989. Ziua în care apa a urcat dealul și O situație-limită din viața unui ofițer din Direcția a V-a*, publicate în revista „Vitralii-lumini și umbre”. Am ajuns acasă, în apartamentul situat la etajul IV al unui bloc cu patru etaje, unde locuiam cu chirie din anul 1986, obosit și îngrijorat de ceea ce am văzut și auzit, gândindu-mă la nenorocirile care vor urma, căci „răfuiala” abia începuse. Acasă mă așteptau, cu sufletul la gură, soția și cei trei copii, cărora, pentru a scăpa de imaginile acelea terifiante le-am relatat ce-am văzut, auzit și trăit în acele clipe de groază.

Știind că absența mea de la unitate fără aprobarea șefilor ierarhici putea fi considerată dezertare și pedepsită cu asprime, am încercat să-i găsesc pe foștii colegi, care scăpaseră, fiecare cum a știut și cum l-a ajutat șansa, din acel iad. Dar am constatat cu stupeoare că fiecare acționa pe cont propriu, încercând să se adăpostească pe unde puteau de uraganul „mâniei proletare” în care fuseseră târați fără voia lor. Am tot căutat, telefonic, până am aflat de la colegi din alte servicii ale Direcției a V-a că unii șefi de-ai noștri, inclusiv generalul Iulian Vlad, se aflau la sediul CC-ului alături de „popor” și de noua putere politică, în curs de legitimare de către „popor”, și că aveau nevoie de forțe luptătoare pentru a se confrunta cu așa-numiții „teroriști” care pătrunseseră în țară și îl apărau pe „dictator” sau „tiran”. Din acel moment n-am mai putut sta acasă, în pofida rugămintelor în lacrimi ale soției și copiilor. Simțeam că cineva mă îmboldește să merg pentru a-mi face datoria de a lupta împotriva „teroriștilor” (a doua datorie!).

2. Etichetat ca terorist, predat Armatei și depus în fortul Ștefănești

În dimineața zilei de 24 decembrie 1989, cu gândul de a mă încadra în forțele militare luptătoare împotriva „teroriștilor străini”, după multă opoziție din partea soției și a copiilor care voiau să mă oprească cu orice preț, am plecat spre sediul CC-ului pentru a mă pune la dispoziția noii puteri și a lupta împotriva teroriștilor. Pe drum am întâlnit doi colegi din Direcția a V-a, respectiv lt.maj. Timnea Marian și plt. Maj. Sârbu Ion, care se deplasau și ei în

aceeași direcție și cu același scop. Astfel, ne-am prezentat, cu buletinul de identitate în mână, la una din intrările în clădirea CC-ului (clădirea era la locul ei, dar se schimbaseră chiriașii!). Însă, în loc să fim folosiți pentru luptă împotriva „teroriștilor”, am fost considerați noi „teroriști” și arestați de către un „ofițer de la Armată”, ajutat de câțiva soldați. Aceștia ne-au legat mâinile la spate cu cureaua de la pantaloni, apoi ne-au predat unui ofițer de grăniceri (despre care am aflat ulterior că-l cheamă Iordan Rădulescu!). La ordinul acestuia am fost conduși, cu țevile puștilor în ceafă, la etajul II și introduși, ca „prizonieri de revoluție”, în camera nr. 226 (fostul cabinet al lui Dumitru Apostoiu, secretar prezidențial și al Consiliului de Stat).

Am rămas îngrozit de ce-am văzut acolo: într-un colț al încăperii, așezați la o masă și lucrând de zor, erau o parte dintre liderii revoluției, în cap cu Dumitru Mazilu, ajutat de Dan Iosif (despre care auzisem câte ceva și înainte de 1989!), iar cât era încăperea de mare, erau oameni, mai tineri și mai bătrâni, culcați pe spate sau pe burtă, cu mâinile legate cu sfoară și așezați unul lângă altul, încât nu te puteai mișca prin acea cameră decât dacă călcai pe unii dintre ei, ca pe lubenițele de la Dăbuleni. Printre aceștia se aflau și coloneii Lăzărescu Florea - șeful Serviciului Verificări tehnice de securitate, și Nae Octavian - șeful Serviciului „Gărzi”, „*arestați*” (nu reținuți) de forțele revoluționare.

După ce ne-au culcat la podea, au fost aduși câțiva foști ofițeri din Direcția a V-a care trecuseră deja de partea „poporului” imediat după ce „Tovarășul” zburase spre neant, iar acum lucrau cu zel pentru grupul de „*emanați ai revoluției*”. Aceștia au confirmat că cei trei prizonieri de curând aduși în acea încăpere făceau parte din Direcția a V-a. Nu știu cine și ce a spus, dar m-am trezit cu un ghiont puternic în spate, încât am căzut la podea (cred că a fost aplicat de către înflăcăratul revoluționar Dan Iosif, zis „Ioșka”, dar pentru asta, Dumnezeu să-l ierte!). Întrucât mi-a zburat căciula de pe cap (semăna cu căciula lui Nicolae Ceaușescu, cea brumărie, nu cea neagră!), un revoluționar mai milostiv a împins-o cu piciorul până sub bărbia mea (mare noroc am avut cu acea căciulă în nopțile următoare, când am fost obligat să dorm pe beton!).

Eu am fost prezentat ca „*terorist periculos*”, pregătit în străinătate, care, dacă se scoală de jos, „*șapte omoară dintr-o lovitură*”. În consecință, peste cureaua de la pantaloni s-au mai adăugat alte elemente de siguranță: am fost legat cu sfoară, cu sârmă, precum și cu un cablu de telefon de mâini, de grumaz și de picioare, ca la un spectacol melodramatic. Astfel am petrecut ziua de 24 decembrie 1989, până către orele 22.00, când la intervențiile repetate ale conducătorilor revoluției către

„Armată”, au fost trimise forțe să ridice „prizonierii” (deci, toți cei reținuți acolo erau prizonieri!) și să-i ducă în arestul Armatei.

Un subofițer de la Armată mi-a înlăturat legăturile „revoluționare”, dându-mi voie să-mi pun cureaua de la pantaloni la locul ei. Apoi am fost încătușat și legat cu o sfoară lungă, de mâini, de grumaz și de picioare (o astfel de sfoară, de fapt funie, aveam să văd în cazarma din Târgoviște, cu care au fost legați Nicolae și Elena Ceaușescu înainte de a fi puși la zid și împușcați!). Astfel, „prizonierii”, militari și civili, au fost preluați de către ofițeri și subofițeri de la Armată și scoși din clădire, în coloană câte unul, prin ieșirea dinspre strada Academiei, unde ne așteptau câteva transportoare blindate.

Astfel, în grupuri mici, urcați în transportoare blindate, am ajuns în sediul Ministerului Apărării Naționale din cartierul Drumul Taberei. Acolo am fost debarcați, apoi trecuți prin „furcile caudine” (două șiruri de militari, cu țeștile armelor armele îndreptate în plan oblic, la 45 de grade!). Un fost coleg de școală militară, care se afla în acel cordon de protecție, a avut curajul să mă strige pe nume, iar eu am avut timp să-i spun, cu voce înceată că nu-i adevărat ce vede și ce aude despre noi!. Eu am fost înghesuit împreună cu mai mulți „prizonieri”, ofițeri și civili, legați cu cătușe, într-o încăpere situată în din demisolul Ministerului. Aveam la dispoziție o chiuvetă la care apa curgea firav și intermitent, iar în capătul culoarului era un WC turcesc, la care toată noaptea au stat la coadă cei mai slabi de vezica urinară.

Acolo l-am cunoscut pe inginerul Nica Leon, care spunea să audă toți cei închiși, dar și militarii care ne păzeau, că-i revoluționar și că fost arestat de oamenii lui Iliescu și Mazilu pentru că le-a spus că „*revoluția a fost furată*”. Spunea că va ieși din arest și se va lupta cu grupul care a furat revoluția, că va face o nouă revoluție. Noi, ofițerii, îl ascultam cu răbdare și-i dădeam dreptate, dar intuiam că șansele lui erau cu totul iluzorii.

Guraliv era și un tânăr destul de brunet, care spunea cu voce tare că-l chema Mihalache Valeriu, că-i de loc din Prahova, că venise la București pentru a face revoluție, dar după două nopți de tras cu pușca cu lunetă de la fereastra CC-ului, „*pe lângă urechile generalului Gușă*”, în geamurile Palatului regal, până le incendia, a vrut să plece acasă. Însă a luat cu el, ca amintire că a fost la revoluție, un palton și două stilouri din biroul „*dictatorului*”, dar la ieșire a fost percheziționat de soldați și de „*oamenii lui Mazilu*”. Când aceștia au văzut ce

„*pradă de revoluție*” are asupra lui, l-au culcat pe burtă apoi l-au arestat, i-au legat mâinile cu cureaua de la pantaloni și l-au depus alături ceilalți arestați, deși el striga în gura mare că-i revoluționar.

Acolo, în arestul Armatei am petrecut noaptea Ajunului de Crăciun al anului 1989. În dimineața zilei de 25 decembrie 1989, deci în Ziua de Crăciun, eu și ceilalți „prizonieri” capturați în sediul CC-ului am fost scoși în curte. Pe platoul din fața aceluia arest improvisat aștepta o mașină mare, frigorifică, de transportat carne, oprită în spatele unui transportor blindat. Mare mi-a fost mirarea când am văzut acolo trei dintre luptătorii de la USLA - Gârz Romulus, Găinescu Petre și Șoldea Ștefan, cu hainele pătate de propriul sânge, care așteptau să le vină rândul la urcare în acea mașină. L-am întrebat pe Gârz Romulus, pe care-l cunoșteam din misiunile făcute împreună, ce s-a întâmplat? El mi-a răspuns speriat că a fost măcel în noaptea de 23/24 decembrie în fața Ministerului. „*Trosca, Cotună, Muicarul și alți colegi sunt morți*”. Atât am mai avut timp să întreb: „*Cine a făcut măcelul?*” Nu mi-a răspuns în cuvinte, arătând doar spre clădirea Ministerului. Apoi mi-a dat de înțeles că dacă va trăi va spune tot ce s-a întâmplat.

Am fost legat în cătușe împreună cu tânărul revoluționar brunet Mihalache Valeriu, căruia în dispăruse vitejia de revoluționar și tremura ca varga, până i-am spus să numere până la zece, apoi să repete de șase ori și va ști că a trecut un minut și tot așa până-i apare în față chipul unei zâne bune.

Am fost urcați, doi câte doi, în acea mașină frigorifică în care mai bălângăneau cârligele în care erau înfipite în vremuri normale hălciile de carne. După ce am rămas în întuneric-beznă, m-am întins pe spate, la fel ca toți ceilalți, cu capul spre interiorul mașinii, cu „tovarășul de cătușe” alături, pentru a nu fi țintă facilă în caz că mașina era „ciuruită” pe traseu de către teroriști necunoscuți. După ce convoiul cu „prizonierii de revoluție” s-a pus în mișcare, revoluționarul Nica Leon a strigat că trebuie să ne numărăm, să știm câți am plecat și, dacă scapă vreunul, să spună. Astfel, am aflat că în acel transport fuseseră înghesuiți ca sardелеle 29 de nenorociți ai sorții, inclusiv cei trei luptători de la USLA (ne-am numărat, prin strigarea numelui și a numărului!). În acea formație neomologată de vreun regulament sau agenție am fost transportați într-un loc necunoscut, mașina mergând o perioadă pe asfalt, apoi pe un drum de pământ, apoi pe un fel de cărare, auzind crengile copacilor care se loveau de caroseria acesteia (atunci cineva a strigat că ne duc la poligon!).

La un moment dat, mașina frigorifică s-a oprit și, după ce s-a deschis ușa din spate, au apărut doi subofițeri, iar mai în spate câțiva soldați cu armele îndreptate spre noi. Unul dintre subofițeri a spus să coborâm cu spatele înainte, apoi ne-au scos cătușele și ne-au legat la ochi cu o bucată de cearceaf. Astfel am fost condus și eu spre locul de „cazare”. La un moment dat unul dintre subofițeri mi-a luat legătura de ochi și m-am trezit într-un hol lung, luminat cu niște becuri chioare din tavan, iar de o parte și de alta erau camere mari cu ușile deschise. Am fost îndrumat într-o cameră destul de mare situată în capătul holului, unde, în scurt timp au fost introduși și alți „prizonieri de revoluție”, precum colonelul Lăzărescu Florea și colonelul Nae Octavian, șefi de serviciu din Direcția a V-a, dar și revoluționari precum Nica Leon, inginer la Întreprinderea de Amenajare Complexă și Exploatare a Râului Dâmbovița, și Mihalache Valeriu, mecanic la Ocolul Silvic Ploiești.

După ce am fost depuși în locul de cazare, am observat că acesta nu avea nici măcar o fereastră pentru aerisire, pereții erau presărați cu mușegai, din tavan curgeau picături de apă pe pardoseala făcută din betonul care începuse să se macine din cauza umezelii. Ce-am pățit acolo, vreme de câteva zile și nopți, de asemenea se încadrează într-o odisee-epopee, pe care, poate, o voi evoca altă dată. În fortul acela enigmatic am simțit ce înseamnă:

- să nu mănânci sau să nu bei apă timp de două zile;
- să mănânci cu poftă varză fiartă, dar înghețată, după ce ajungi la limita răbdării;
- să trăiești cu frica tragerilor în rafale în locuri foarte apropiate;
- să asști cum „oameni de bine” scot ușa camerei din perete, cu toc cu tot, apoi o înlocuiesc cu o ușă metalică, pe care o sudează pe un cadru metalic, să nu poată fi deschisă decât din afară, dar nu omit să te prevină că noua ușă are vizetă de control;
- să auzi, din când în când alte uși metalice trântite de perete, urmate de țipete din celulele învecinate;
- să fii trezit violent la orice oră din noapte pentru a ți se lumina fața și a fi identificat ca terorist de către diferiți militari sau civili care veneau să vadă dacă teroriștii cu care se luptaseră nu se ascundeau sub chipul vreunuia dintre noi;
- să nu ai ca pat decât o saltea la 6 inși, străveche, mirosind a mușegai, plină de găuri, fără pernă;

- să nu ai în cameră decât un bidon mare în care să-ți faci nevoile, fără hârtie igienică (E destul, că nu face bine la memorie!).

Ofițerii din Direcția a V-a erau tăcuți și gânditori la ceea ce avea să urmeze, dar Nica Leon striga în gura mare, fără frică, spunând că el este revoluționar, că a făcut revoluție, că revoluția a fost furată de Iliescu și Mazilu, cerând militarilor să anunțe ambasadele americană și olandeză că este arestat, din răzbunare, alături ofițeri de Securitate care au sprijinit „*revoluția poporului*” și nu sunt teroriști. El și-a scris păsul pe o coală de hârtie adusă de un ofițer, care a promis că o va face cunoscută conducerii Armatei și ambasadelor amintite, dar nu știu dacă acest lucru s-a întâmplat...

3. Din fortul de la Ștefănești în custodia Militei (devenită Poliției)

• În seara zilei de 28 decembrie 1989, după ce s-a lăsat întunericul tainic și liniștea aparentă peste fortul în care am fost cazat din dimineața zilei de Crăciun, am trăit o clipă de reverie pământească. La un moment dat, ușa celei s-a deschis fără zgomot și în ușă au apărut câțiva ofițeri și soldați cu armele în mâini. Unul dintre ei ne-a spus să ieșim „*unul după altul*”, ceea ce am și făcut. Am ajuns la capătul holului, unde așteptau doi „*milițieni*”, fiecare ținând în mână o legătură de cătușe. La câțiva metri mai în față așteptau o mașină a Militei, urmată de o dubă, iar în față acestora era un transportor blindat. Unul dintre subofițeri mi-a spus să întind mâinile în față, pentru a mă încătușa, explicându-mi că, din acel moment, eram „*în custodia Poliției*”. Am simțit o ușurare în suflet, cu toate că am fost înghesuit, cu mâinile legate în cătușe, de data aceasta singur, fără pereche de tovarășie, în acea dubă păzită de *milițieni*, deveniți *polițiști*, aflați în slujba tinerei democrații din România.

După ce duba Poliției s-a umplut de „nenorociți încătușați”, militari și civili, români, dar și străini, am trecut printr-un zid (zidul de incintă), lăsând în urmă acel iad autentic. Uitându-mă înapoi, am văzut că am părăsit o clădire semănând cu o cetate răvășită de pe vremea lui Vlad Dracul. După ce-am ieșit din acel iad, atunci cu nume necunoscut pentru mine, am întrebat, în vânt, pe ceilalți pasageri ai dubei, care stăteau acolo claie peste grămadă, ce construcție hidoasă, dar milostivă, ne-a adăpostit de omăt sau de gloanțe, vreme de câteva zile.

După câteva secunde, am auzit glasul plt. maj. Sirbu Ion, care, având o poziție mai comodă decât a mea, a răspuns la întrebare: *Fortul Ștefănești*. Parcă citisem în cărți de istorie că acel fort făcea parte din sistemul de forturi construit în vremea regelui Carol I pentru apărarea Bucureștilor. Pe moment am cugetat

că, dacă voi scăpa cu viață, mă voi documenta, pentru a afla unde am fost găzduit câteva zile și nopți în vremea „revoluției din decembrie 1989”. Pentru o clipă, am mulțumit destinului întrucât scăpasem din prizonieratul Armatei române „revoluționare”, cu toate că fusesem dat în custodia Miliției, devenită peste noapte, cu o viteză suspectă, Poliție.

Între cei „privilegiați” de soartă, cu ochii scăpați de întunericul trupurilor celorlalți „prizonieri de revoluție”, era și un muncitor care lucrase în sediul CC-ului ca personal tehnic-administrativ, adică se ocupase de buna funcționare a caloriferelor, centralei termice, instalațiilor electrice, conductelor de apă, robinetelor și celorlalte accesorii tehnice. Imediat ce convoiul celor arestați de Armată „la grămadă”, fără acte, s-a înscris pe asfaltul șoselei, aceștia, fiind de-ai locului, au avut prilejul să recunoască zona, prin geamul din spatele dubei, după clădirile mai cunoscute.

Asfel, am aflat că ne îndreptam spre cartierul Colentina, cei doi „observatori improvizați” anunțând fiecare loc cunoscut, spunând că am depășit cutare sau cutare fabrică sau intersecție de străzi. Polițiștii din cabină (în fapt, milițieni răspopiți!), precum și cei doi polițiști care se urcaseră pe banchetele din spate, nu ne făceau nici o observație. Se mulțumeau doar să ne privească în tăcere și să dea din cap a amărăciune, gândind, probabil, că și ei puteau, în orice moment, să împărtășească soarta noastră. Singura lor grijă era să ne predea vii, „bucată cu bucată”, pe semnătură, acolo unde primiseră ordin să ne transporte, apoi să răsufle ușurați.

Am fost transportați în liniște, fără incidente pe traseu și fără oprire la diferite baraje făcute de revoluționari extrem de vigilenți, intransigenți și violenți, în curtea interioară a clădirii Poliției Capitalei, de pe Calea Victoriei. Acolo am fost așteptați de ofițeri și subofițeri de Poliție, cu pistoale mitralieră în mâini, care au format un cordon de protecție în jurul dubei cu „teroriștii” (ei știau de la șefii lor că duba respectivă aducea teroriști capturați de forțele revoluționare!). Am fost debarcați, unul câte unul, în acea curte interioară, apoi am fost preluați de ofițeri și civili și împrăștiați prin camerele clădirii, pentru anchetă. Eu am fost introdus de către un milițian într-o cameră la etajul I, așezat pe un scaun lângă caloriferul de sub fereastră și legat cu cătușa de calorifer, unde a trebuit să-i aștept pe domnii procurori.

Din cauză că acea cătușă nenorocită îmi strângea venele mâinii drepte, începeam să strâng din mână pentru a-mi pune sângele în mișcare. Se făcuse miezul nopții și nu mă întrebasese nimeni de sănătate. Doar din când în când în ușa deschisă a acelei încăperi apăreau câte două-trei capete, se uitau la mine, apoi se uitau unul la altul, făceau semene din ochi sau din sprâncene și își vedeau de drum. Nu peste mult timp aveam să aflu că unii dintre acei curioși privitori îmbrăcați în civil erau „domnii procurori militari”, care urmau să mă ancheteze. Atunci nu știam cum îi cheamă; singurul lucru pe care-l știam era că, până în urmă cu câteva zile, erau „tovarăși”.

- Pe la miezul nopții, când mă străduiam din răputeri să țin ochii deschiși din cauza oboselii, s-a înmulțit numărul „vizitatorilor”, încât unul venea, altul ieșea din cameră. Toți erau curioși să mă vadă la față, dar unii erau furioși că nu găseau ceea ce căutau, iar după un schimb de cuvinte plecau bosumflați și încruntați căci nu le ieșea deloc „pasienta”.

La un moment dat, am zărit printre anchetatori și ofițeri de securitate, din Direcția a IV-a (Contrainformații militare) și din Direcția a VI-a (Cercetări penale). Atunci m-am întrebat în sinea mea, cine mă anchetează? Foștii mei colegi? Într-o secundă, prin creierul mic m-a fulgerat o idee țărănească dar sănătoasă, rotundă, care până atunci nu-mi trecuse prin minte: *Îi revoluție sau lovitură de stat?* Eram îngrijorat, nu atât de situația mea profesională, nici de rănilor și cucuiele provocate de pumnii și bocancii soldaților și subofițerilor de la Armată încasați în sediul CC-ului în 24 decembrie 1989, ci de ceea ce a rămas după mine: soția și trei copii, care n-aveau nici bani să iasă din casă (eu nu primisem salariul pe luna decembrie 1989, iar familia mea trăia din salariul meu, soția întrerupând serviciul pentru a putea crește copiii!).

- În ușa deschisă a acelei camere a apărut un ofițer din Direcția a IV-a (Contrainformații militare), cu gradul de căpitan, care a tresărit când m-a văzut legat cu cătușele de calorifer, precum câinele de gard sau vițelul la iesle. Îl cunoșteam destul de bine, mai ales din misiunile executate cu prilejul deselor vizite pe care Nicolae Ceaușescu le făcea, mai ales în zilele de sâmbătă, la lucrările de construcție a giganticei Case a Poporului. Când a auzit că sunt flămând ca un lup, mi-a adus, cu mare precauție, două sandvișuri, mascate într-o bucată de hârtie igienică, pe care le-am mâncat cu o poftă de om scăpat din prizonierat, după foamea pe care am răbdat-o vreme de patru zile. Acesta mi-a relatat, cu multă discreție, cu teama de a nu fi auzit de alții, că și el a trecut prin

„furcile caudine” și că situația lui încă nu-i clară, deoarece „*nenorocitul de Militaru*” (se referea la generalul Nicolae Militaru!) „*a pus mâna pe conducerea Armatei*” și „*va face o epurare cum nu s-a mai văzut*”! Mi-a spus că acel general „*kaghebist*” are o ură mortală mai ales pe ofițerii de Contrainformații militare care îi cunosc activitatea de „*spion sovietic*”. Pe aceștia ar fi vrut să-i extermine „*pentru că așa-i dicta lui rânza cea nenorocită!*”, deoarece ei știau prea multe despre ticăloșiile lui. Din vârful buzelor, mi-a spus că generalul Militaru dăduse ordin să fie arestată și anchetată „*toată Direcția a V-a*”, pentru că „*nu-i sinceră*”.

Ancheta, pe care este greu să o descriu sumar, s-a desfășurat toată noaptea, în flux continuu, de către mai mulți anchetatori, ale căror nume nu le-am știut atunci. În timpul dialogului, calm la început, eram legat de calorifer cu cătușa de pe mâna stângă, iar mâna dreaptă, cu care trebuia să scriu, nu-și revenea din cauza șanțurilor care îi afectaseră venele, nu puteam scrie, dar strângeam pumnul pentru a repune sângele în circulație. De aceea, prima mea declarație a scris-o un „domn anchetator” care se arăta „om la locul lui”. Eu doar am citit declarația, confirmând prin semnătură că ceea ce scrisese dânsul acolo era adevărat.

- După prima „probă orală”, cu consemnare în scris, am fost încătușat din nou în stil clasic, adică cu ambele mâini în cătușe și am fost condus de un subofițer de Miliție (Poliție) într-o sală mare de ședințe. Aceasta se transformase în sală de așteptare, dar și de triere, fiindcă era încăpătoare, avea mese cu scaune așezate pe două rânduri, separate de un culoar central. Însă, spre dezamăgirea mea, nu mi-au dezlegat mâinile din cătușe, înțelegând deci că am devenit „prizonier de revoluție”, căruia i se creaseră condiții de cantonament infinit mai bune decât în fortul Ștefănești!

4. „Prizonieri de revoluție”, adunați cu plasa sau prinși la copcă

- În acea sală de așteptare am văzut o grămadă de bărbați, mai tineri și mai bătrâni, o lume pestriță care încorporează mulți civili, carpatini, bruneți sau mahomedani, pe care nu-i mai văzusem în viața mea, dar și ofițeri de Securitate, cei mai mulți din Direcția a V-a. Toată această mulțime de oameni fusese adunată cu „plasa” ori prinsă la „la copcă” de către „armata poporului” și de forțele revoluționare, sub eticheta de „securist” ori „terorist” sau sub sintagma

de „dușman al poporului”. Fiecare capturat aflat în acea încăpere purta cătușe fixate pe ambele mâni, legate în față. Unul singur făcea excepție, un brunet ciung de mâna stângă, amputată aproape de cot, acuzat că a executat foc cu pistolul mitralieră în țintă fixă (eu, care fusesem militar, m-am mirat, rămânând mirat până în ziua de astăzi!).

În acea sală se aflau cei mai mulți dintre foștii mei tovarăși de suferință din fortul de la Ștefănești: ofițeri și subofițeri ai Direcției a V-a „capturați” în sediul CC-ului, doi „uslași” supraviețuitori ai măcelului din fața Ministerului Apărării Naționale, precum și alți ofițeri sau subofițeri ai Direcției a V-a, capturați în toiul „marilor bătălii cu teroriștii” în diferite locuri din Capitală și împrejurimi. Am fost înconjurat imediat de tovarășii de suferință, care mi-au urat un fel de bun venit, căci se simțeau mai puternici, era unul în plus. Am dat mâna cu cei cunoscuți, lovind practic cătușele unele de altele, apoi și cu cei necunoscuți, militari sau revoluționari, care parcă erau prieteni de când e lumea lume.

M-am bucurat când i-am văzut teferi pe lt.maj. Timnea Marian și plt. maj. Sîrbu Ion, cei doi tovarăși împreună cu care voiam, în dimineața zilei de 24 decembrie 1989, să ajung la generalul Iulian Vlad și să lupt împotriva teroriștilor. Ofițerul era tăcut și gânditor, iar subofițerul, uitându-se la cătușe, făcea glume, spunând că n-au de ce să-l țină acolo, că n-a făcut nimic rău, iar mîncarea și cazarea costă. A terminat explicația cu următoarele cuvinte profetice: „*Plătește poporul, oricine câștigă lupta*”.

Momentul reîntîlnirii a fost marcat de o oarecare bucurie, deși era o mare tristețe în zâmbetele celor pe care i-am găsit acolo. Însă, nu i-am văzut pe coloneii Lăzărescu Florea și Nae Octavian, șefi de servicii din Direcția a V-a. Am întrebat unde sunt aceștia și dacă știe cineva ce s-a întîmplat cu ei. Mi s-a răspuns că încă n-au venit de la audieri, probabil că erau tot la anchetă, căci „*aveau multe de clarificat*” și puteau să le clarifice. Ei erau șefi, iar domnii procurori militari îi considerau persoane foarte importante, de la care se așteptau să afle lucruri senzaționale.

- Printre ofițerii reținuți din Direcția a V-a cu care fusesem coleg de celulă în fortul Ștefănești, au mai fost arestați doi ofițeri din fosta gardă a Consiliului de Stat: maior Ionescu Darian și căpitan Rădoi Constantin.

Mayor Ionescu Darian mi-a relatat că era în post de gardă la Consiliul de Stat, echipat cu ținută militară, când a năvălit peste el o ceată de „revoluționari” care l-au dezarmat cu mare violență. Apoi l-au dezbrăcat de uniforma militară, l-au lăsat numai în maieu, izmene și ciorapi, după care l-au „plimbat” într-un

fotoliu, pe post de lectică, la fel ca pe împărații romani, prin Piața Palatului, plină de oameni care strigau lozinci și huiduiau de mama focului. În trecerea prin piață a fost „altoit” cu pumni și diverse obiecte contondente, dar a ajuns în sediul CC-ului, la etajul 2, iar „lecticarii” l-au rostogolit din fotoliu la picioarele lui Dumitru Mazilu, care l-a ironizat când a aflat care fusese misiunea lui. Urmare loviturilor primite și rănilor provocate, a fost dus și internat în Spitalul de Urgență, apoi predat Poliției și transformat în „prizonier de revoluție”. Foarte afectat de ceea ce pășise și mai ales de ceea ce văzuse, el a spus: „*Ne fac pe noi teroriști? Ies eu de aici și-o să spun cine-s teroriștii*”.

Printre civilii prezenți în acea sală de așteptare era și Emilian Dobrescu, singurul demnitar al fostului regim prins „la copcă” și proclamat „*prizonier de revoluție*”. Dânsul era consilier cu rang de ministru secretar de stat, la Comitetul Central. L-am cunoscut în noaptea de 24/25 decembrie 1989 (deci în noaptea de Crăciun) în arestul Ministerului Apărării Naționale când, din cauza manevrării greșite a cătușei, aceasta i-a jucat venele de la mâna dreaptă, iar eu i-am udat mâna cu apă luată cu palmele de la chiuveta din peretele camerei respective, vreme de câteva ore, până când paznicii s-au milostivit și i-au desfăcut cătușa, apoi i-au atras atenția să nu mai încerce să o manevreze, că-și nenorocște mâna. Dânsul mi-a relatat cum a fost arestat: în ziua de 22 decembrie 1989 a intrat în sediul Comitetului Central cu intenția de a-și oferi serviciile noii puteri politice. A fost convocat de Ion Iliescu la etajul IV, dar din cauză că ședința respectivă nu s-a mai ținut, a plecat la domiciliu. În 24 decembrie 1989 a mai avut o încercare de a ajunge la Ion Iliescu, dar în jurul orei 8.30 a fost arestat la un baraj făcut de revolutionari pe Șoseaua Kiseleff și dus la CC, unde a fost luat în primire de „inamicii” lui Ion Iliescu și integrat între „prizonierii de revoluție”.

Într-un colț al încăperii, revoluționarul Nica Leon, care scăpase de întrebările procurorilor militari, explica înflăcărat în fața unui grup de amărâți încătușați cum a fost arestat în sediul CC-ului, deși făcuse revoluție. Cum a dat cu ochii de mine, a întrerupt explicațiile, întrebându-mă cu voce tare, pentru a auzi și paznicii noștri (subofițeri de Miliție și elevi-caporali de la Școala de ofițeri de Miliție): „*Ce te-au ținut atâta, domnule? Ei știu cine sunt teroriștii, dar v-au găsit pe voi. Ce nenorociți!*” El i-a încurajat pe ofițerii din Direcția a V-a, spunându-le că știe din sediul CC-ului că nu sunt teroriști, dar că-i mai

bine că suntem în „*custodia*” Miliției, căci cine știe ce s-ar fi întâmplat cu noi dacă ne capturau „*gărzile revoluției*” pe străzi, în mijloacele de transport sau prin blocurile de locuit.

- În acea grămadă de civili mai ieșea în evidență un brunet, bandajat la cap căci fusese bine „ciocănit” de militari, care făcea o gălăgie de nedescris, spre amuzamentul trist al celorlalți capturați, repetând aproape mecanic că-i nevinovat. Uitându-mă de jur împrejurul sălii, am constatat că aproape jumătate dintre civili erau de aceeași culoare cu brunetul bandajat, capturați pe când lucrau „în dobândă”, adică la ciordeală, prin diferite locuri din București.

- Printre cei care ascultau destăinuirile unora dintre cei adunați acolo se afla tânărul revoluționar Mihalache Valeriu. El se trezea vorbind pentru a se apăra, explicând cum a fost arestat și nu știa de ce, pentru că ceea ce luase cu el din sediul CC-ului era „*pradă de revoluție*”. După ce și-a făcut numărul, s-a apropiat de el maiorul Ionescu Darian și i-a sugerat să schimbe depoziția, pentru că dacă susține ceea ce spune va fi condamnat pentru jaf și tâlhărie și înfundă temnița. Apoi i-a mai spus ceva aproape de ureche, după care tânărul revoluționar s-a liniștit, ca prin minune, spunând mai mult ca pentru el: „*Stai așa, că nu-i așa, măi nene!*”. (Nu știu ce i-a sugerat, dar peste ani, când am văzut situațiile cu cei arestați în București în vremea revoluției, am citit că Mihalache Valeriu a fost arestat în 24 decembrie 1989 în timp ce intenționa să predea un pistol și o mapă de piele, care aparținuseră lui Ion Dincă!).

- Printre cei reținuți se afla un tânăr echipat în ținută militară, dar fără bonetă, fără grade pe umăr, fără centură și fără șireturi la pantofi. Plângea și se freca mereu cu mâinile legate în cătușe la ochii roșii de plâns. Am rămas uimit de ceea ce vedeam, căci știam că în acele zile fierbinți poporul strigase „*Armata e cu noi*”, iar armata luptase de partea poporului. L-am întrebat, uimit, de ce a fost reținut, iar acesta mi-a spus că era subofițer în Armata română, că a lucrat în Unitatea Militară de tancuri din Caracal, iar un locotenent-major, care voia să-i plătească o poliță, l-a pârât „*Ceistului*” unității că a strigat: „*Mergem la București, să-l scăpăm pe Ceaușescu!*”. L-am liniștit, spunându-i că nu-i vinovat de nimic, că domnii procurori îi vor da drumul acasă, apoi i-am dat o idee care să-l ajute să scape de învinuirea de „trădare a revoluției”, dar în sinea mea mi-am făcut cruce cu limba în cerul gurii și am cugetat: „*Doamne, mare-i grădina ta!*”.

- Într-o bancă din primul rând stăteau triști și chiar speriați, Gârz Romulus și Găinescu Petre, doi dintre „uslașii” supraviețuitori. Ne-am salutat în tăcere, prin lipirea cătușelor una de alta, într-un zăngănit slab. Gârz Romulus,

pe care îl cunoșteam destul de bine din misiunile pe care le executaserăm de atâtea ori împreună, mai ales însoțind delegații de arabi sau evrei, avea ochii plini de lacrimi. „*N-am crezut vreodată că vom ajunge să ne salutăm așa*”, a spus el încet. L-am întrebat unde-i Șoldea Ștefan, iar el mi-a răspuns că s-au îndurat „domnii procurori” și l-au trimis „la Infirmerie”.

Din seara zilei de 23 decembrie 1989 până în seara zilei de 28 decembrie 1989, acel om stătuse cu gloanțele în corp și nimeni din „oștirea revoluționară” nu s-a aflat să-l dea pe mâna unui felcer, infirmier sau soră medicală ori medic pentru a-i scoate metalul din corp, a-i șterge sângele închegat și a-l pansa atât cât era omeneste posibil (Despre ceea ce s-a întâmplat în acea noapte de groază, am aflat ulterior și m-am îngrozit de faptul că semeni de-ai noștri erau capabili să omoare cu sânge rece).

- Puțin mai retras, în fundul sălii, stătea un bărbat între două vârste, care privea tăcut peste acea mulțime pestră adunată de revoluție în acea încăpere, unde nu mai erau dușmani, ci numai prieteni. M-am dus la el, m-am prezentat, iar el a răspuns că este doctorul Cristian Alexandrescu, de la Policlinica CFR din București. Mi-a spus că a ajuns în sediul CC-ului imediat după fuga lui Nicolae Ceaușescu, a acordat primul ajutor unor răniți, dar că a fost arestat în 24 decembrie, din răzbunare de „*ciracii*” lui Dumitru Mazilu, pe baza unui denunț calomnios făcut de o asistentă medicală pe care o prinsese sustrăgând medicamente. El se jura că dacă scapă cu viață, nu-l mai prinde nimeni la vreo revoluție, chiar dacă se dărâmă cerul pe el.

- Într-un colț al camerei stăteau încătușați, rezemați de perete, doi civili, care se ocupaseră cu aprovizionarea, respectiv cu lucrări de reparații și întreținere la sediul CC-ului. Primul, Popa Constantin, fusese șef de Compartiment aprovizionare la Întreprinderea de administrare a clădirilor, secția lucrări speciale pentru CC. În 23 decembrie 1989, împreună cu alți colegi a intrat în sediul CC-ului, s-a pus la dispoziția Consiliului „*Frontului*” și a executat diferite activități specifice.

Al doilea, Datcu Gheorghe, fusese instalator sanitar și fochist la sediul CC-ului. În 23 decembrie 1989, pe fondul zvonurilor că în sediul CC-ului „*apa este otrăvită*”, a fost chemat la serviciu de șeful său, inginerul Voicu (care era deja în slujba noilor autorități politice!). A primit o legitimație semnată de

Dumitru Mazilu, a verificat instalația de apă, apoi a îndeplinit alte sarcini administrative.

Dar, în 24 decembrie 1989, amândoi au fost considerați „*suspecți*” și arestați din dispoziția colonelului Iordan Rădulescu.

- Puțin mai departe stătea, izolat pe un scaun, un tânăr brunet, mic de statură, care vorbea stricat românește. Era fiul vice-primarului din Amman, aflat la studii în România (numele său, Moh'D Abdel Wahad Abdeljawad Algeri, aveam să-l aflu ulterior). Fusese capturat de Armată în 24 decembrie 1989, la un filtru organizat în dreptul magazinului „Favorit”, suspectat de terorism numai pentru că avea pielea brunetă și naționalitate arabă, și aruncat într-un camion cu prelată. Astfel a ajuns în fortul de la Ștefănești, fiind cazat în aceeași celulă cu cei trei „uslași”.

- În apropiere se afla alt tânăr, care mi-a spus că este ofițer - locotenent major Constantin Alexandru de la U.M.0672 București - și mi-a relatat că a mărșăluit alături de muncitorii obiectivului industrial pe care-l avea în responsabilitate, a intrat în sediul C.C.-ului, și-a oferit serviciile noii puteri politice, care l-a folosit cât a fost nevoie, după care l-au arestat, l-au legat și l-au culcat la podea.

- Aproape de acesta era alt tânăr, înalt și slab, încătușat și transfigurat, care a intuit că eram de la Direcția a V-a. A venit la mine și mi-a spus că se numește Neagoe Ovidiu, că este ofițer în Direcția a II-a – Contrainformații Economice și că este băiatul generalului Neagoe Marin, șeful Direcției a V-a. De la el am aflat că în toiul acelor evenimente i-a născut soția, a plecat acasă, cu aprobarea șefilor, pentru a-și vedea copilul, iar la întoarcere a fost arestat la un baraj al forțelor revoluționare. La propria lui durere se adăuga și durerea după tatăl său, despre a cărui soartă mi-a spus că nu știe nimic.

- Am privit atent fiecare perete al încăperii respective și m-a impresionat metamorfoza spectaculoasă pe care aceasta o suferise într-un timp atât de scurt. Pe peretele din fund, unde altădată fusese așezată, probabil, stema țării, cu simbolurile ei binecunoscute, acum era agățat un tablou care-l înfățișa pe „*Iisus răstignit pe cruce*”; alt tablou, de aceeași esență spirituală, dar care o înfățișa pe „*Fecioara cu pruncul*”, era așezat deasupra ușii de la intrare, unde, de regulă, era agățat portretul lui Nicolae Ceaușescu. Am tresărit văzând această schimbare, dar mi-am revenit repede din uimire.

Maiorul Ionescu Darian a observat mirarea mea și a fost capabil să facă o glumă, spunând: „*Te minunezi? Așa-i la noi! Pleacă ai noștri, vin ai noștri*”! Am

gustat, totuși, gluma lui - naivă și tristă -, apoi am început să discutăm despre soarta noastră, a ofițerilor din Direcția a V-a. Simțind că trebuie să se destăinuie, mi-a spus că lucrurile sunt mult mai complicate decât se spune, repetând că în 22 decembrie în clădirea Consiliului de Stat s-au petrecut evenimente care, dacă sunt spuse în public, „*se duce dracului treaba cu revoluția*”. El era hotărât să le spună după ce va fi eliberat, vorbind tare și răspicat să audă toți din acea încăpere. (Acest om n-a mai apucat să vorbească; nu peste mult timp, după ce avea să fie eliberat, a fost înjunghiat de un nenorocit, undeva lângă biserica Grădina Icoanei!).

- Ultimii „prizonieri de revoluție” care au sosit în acea sală de așteptare și de triere au fost colonelul Lăzărescu Florea și colonelul Nae Octavian - cei doi șefii de serviciu din Direcția a V-a, considerați „*peștii cei mari*”.

Primul a apărut, cu cătușele la mâini și cu pașii târați, colonelul Lăzărescu Florea, nebărbierit și slăbit de atâtea ore de nesomn. El a încercat să zâmbescă, dar n-a putut, spunând că-i este sete. Un elev caporal, dintre paznicii noștri, i-a dat o cană cu apă pe care a băut-o încet, întrucât gura îi tremura, iar șiroaiele de apă i se prelingeau prin colțurile gurii. Toți am așteptat să ne spună cum a fost întâlnirea cu domnii procurori, dar după ce și-a astâmpărat setea, s-a cufundat într-o tăcere mută, devenind o statuie și parcă nici ochii în cap nu-i mai mișcau. După puțin timp a intrat în încăpere și colonelul Nae Octavian, iar privirile celor aflați acolo s-au îndreptat asupra lui. Deși era speriat și parcă tremura din tot trupul, a încercat, cu mâinile legate cu cătușe, să-i salute pe toți cei pe care-i cunoștea, dar și pe cei pe care nu-i cunoștea. Apoi s-a așezat pe un scaun, și-a pus capul în palme și s-a cufundat și el într-o muțenie totală.

- În încăpere au continuat să apară alți „*prizonieri de revoluție*”, pe care nu-i cunoșteam, carpatini și bruneți, după același ceremonial. Care cum scăpa de sub escorta polițiștilor încerca să se dezmeticească și se îndrepta spre un loc unde să poată să-și adune mintea și să-și odihnească oasele lovite și amorțite. Erau tot felul de „*civili*” pe care nu i-am văzut în viața mea. Privind peste acel grup de „*reținuți*”, aveam impresia că mă aflu undeva la o înmormântare.

- Ofițerii din Direcția a V-a erau tare amărâți, nu scoteau o vorbă, doar dădeau din cap a lehamite. Am început să ne facem curaj unul altuia, însă niciunul nu putea să se întindă undeva să ațipească, deși pe fețele tuturor se

vedea oboseala. Emoțiile trecuseră de pragul psihologic, frica fusese alungată și toți așteptau ca acele clipe de groază să treacă odată pentru a fi liberi.

5. Interogatoriu în flux continuu, cu metodă și fără metodă

- Pentru anchetarea „*securiștilor*”, asimilați sau echivalați cu „*teroriștii*”, au fost aduse forțe ale Procuraturii Militare, care foloseau, pentru consemnarea declarațiilor, și ofițeri de Securitate, dintre cei considerați loiali noii puteri politice. Aplicau principiul potrivit căruia „unul te lăsa, altul te lua la întrebări”, cât mai domol, cât mai răstit sau chiar amenințător. Întrebările formulate în gând sau pe hârtie curgeau din toate părțile, revenind obsesiv la acelea menite să-i compromită pe cei anchetați și să-i facă să cedeze presiunii psihice.

Voi desprinde doar o secvență: La început, ancheta a fost făcută de un bărbat mai în vârstă, asistat de unul mai tânăr, din aceeași breaslă, ale căror nume nu le cunoșteam, căci n-au vrut să se prezinte, cu toate că eu mă prezentam de fiecare dată și așteptam să se întâmple același lucru și din partea dumnealor. În naivitatea mea de țaran rătăcit printre orășeni, credeam că, dacă eu mă prezint cu gradul și cu numele, și aceștia trebuiau să se prezinte măcar cu numele. După ce domnii procurori au verificat identitatea mea, fiind siguri că eu eram individul care răspundea la numele David Aurel, cu inițiala V, de la Vasile (tatăl meu) au trecut la anchetă „cu metodă”. În acest context, procurorul cel în vârstă mi-a făcut o favoare, prezentându-se: Ionescu. Cu toate că l-am crezut doat pe jumătate, m-am bucurat, în sinea mea, căci aveam cui să mă adresez: *domnului Ionescu*. Apoi mi-a mai dat o satisfacție, spunând, mândru de sine, că-i procuror militar. Deci, trebuia să știu că, militar fiind, eram anchetat de domnii procurori militari.

La a doua întâlnire, acel bătrân procuror a venit însoțit de un alt subaltern. Părea foarte grăbit, având în mână o bucată de hârtie pe care i-a întins-o subalternului său. Acesta, după ce a parcurs atent conținutul mesajului care era scris pe acea coală de hârtie, a dat din cap că a înțeles. Bătrânul procuror, după ce mi-a aruncat doar o privire, fără să-mi adreseze vreun cuvânt, a ieșit grăbit din încăpere, lăsându-mă pe mâna tânărului procuror. După câteva momente, acesta m-a întrebat, scurt; „*Ce jurământ special ați depus față de Ceaușescu?*”. Mi-a spus să nu mă grăbesc pentru a-i da răspunsul, să mă gândesc „*bine de tot*”, pentru că, din acel moment, avea să noteze fiecare cuvânt rostit de mine și „*fiecare cuvânt cântărește...*”. După câteva clipe, în care am încercat să-mi adun gândurile pentru a-i da un răspuns concis și pe

măsură, am spus: „*Nu am depus nici un jurământ special. Am depus numai jurământul militar; așa cum depune orice militar la intrarea în armată*”.

Anchetatorul n-a notat nimic, nefiind mulțumit de răspunsul pe care l-a auzit. Mi-a spus că are răbdare și că așteaptă până îmi amintesc, căci trebuie să-mi amintesc, e obligatoriu! Apoi i-am răspuns că mi-am amintit că în jurământul militar era și obligația militarilor de a îndeplini „*cu tărie*” ordinele „*Comandantului suprem atât în timp de pace, cât și în timp de război*”. Nicolae Ceaușescu fusese Comandantul suprem al Forțelor Armate și, din această perspectivă, jurământul nu putea fi interpretat ca un „*jurământ special*”, depus față de acesta.

Simțind că au un punct slab, l-am întrebat pe domnul anchetator dacă este militar sau civil: în acel moment s-a răstit la mine, strigând că el pune întrebări, nu eu, și că sunt obligat să răspund corect la întrebările puse de dânsul. Din modul în care insista asupra acestui amănunt, mi-am dat seama că bucata de hârtie pe care o adusese bătrânul procuror conținea alte câteva întrebări *stas*, născute în acel Comandament instituit ad-hoc pentru anchetarea „*teroriștilor din Direcția a V-a*”.

Văzând că răspunsul meu este invariabil, omul din fața mea s-a apucat temeinic să noteze cele relatate de mine, punându-mă să repet cuvânt cu cuvânt. Pentru a se asigura că cele scrise sunt conforme cu relatarea mea, în timp ce scria, citea cu voce tare: „*...declară că nu a depus nici un jurământ special față de Ceaușescu, ci numai jurământul militar*”.

Apoi, uitându-se iar pe coala de hârtie unde erau noile instrucțiuni, m-a întrebat: „*Care erau planurile secrete ale Direcției a V-a în caz de revoluție?*”. Și după această întrebare mi-a atras atenția, foarte ferm, să gândesc bine la ceea ce spun, căci declarația mincinoasă sau cea care omite amănunte semnificative mă poate expune unor consecințe grave! I-am răspuns, în cunoștință de cauză (pentru că lucrasem mai mulți ani în Serviciul 3 - Operații, adică, „pregătirea și executarea misiunilor de Securitate și Gardă”), că în nici un document elaborat de Direcția a V-a nu s-a scris vreodată cuvântul „*revoluție*”. Nu s-a elaborat, deci, nici un plan secret în caz de revoluție, pentru că „*nu s-a conceput că în România ar putea avea loc o revoluție*”. Atunci domnul procuror a lăsat pixul să-i cadă pe coala de hârtie și nu știa dacă trebuie să zâmbească sau să se enerveze. A adoptat, dar cu o jumătate de măsură, prima variantă.

Văzând că-i place să mă adresez cu formula „*Domnule procuror*”, deși ulterior aveam să aflu că nu era procuror militar ci ofițer de Securitate dat în sprijinul procurorilor militari, i-am explicat că nici Decretul nr. 121/1978, nici Ordinul Ministrului de Interne nr.0976/1976 nu prevedeau modul de acțiune al Direcției a V-a în cazul unei revoluții în România. Cuvântul „*revoluție*” nu a fost niciodată înserat în vreun ordin sau instrucțiune de muncă. Mi-am permis să spun pe un ton direct și apăsător: „*Cuvântul revoluție nu exista în activitatea ofițerilor Direcției a V-a*”. Nici *Regulamentul privind organizarea și funcționarea Direcției a V-a* nu conținea un asemenea cuvânt. Dintr-o dată mi-a apărut în albul ochilor clădirea Direcției a V-a, care făcea corp comun cu Biblioteca Universitară. Aceasta fusese abandonată în mare grabă în ziua 22 decembrie, sub presiunea manifestațiilor extrem de violenți și predată apoi Armatei de câțiva ofițeri ai unității, cu documentele operative din fișetele ofițerilor și armamentul păstrat în locurile special destinate.

„*Domnul procuror*” parcă mi-a citit gândul spunând: „*Clădirea Direcției a V-a a fost bombardată cu tunul. Nu mai are acoperiș. Înăuntrul a ars totul*”. Mi-am permis să-l întreb: „*Cine a bombardat-o și de ce?*”, iar răspunsul a venit repede, cu un ușor surâs în colțul gurii: „*Pentru că adăpostea teroriști care trăgeau în revoluționarii din piață și în Armată*”. Ulterior, când apele s-au limpezit, am înțeles că răspunsul acestuia fusese un tainic avertisment asupra situației mele, percepută în acel moment de către domnii procurori militari.

6. De la statutul de „reținut” la cel de „arestat”

• Cu fiecare oră care se scurgea tare greu, sala de așteptare și de triere se elibera de „chiriași”. Plecau civilii, unul după altul, pe măsură ce domnii procurori militari înțelegeau că cei mai mulți erau „victime colaterale”. Toți erau bucuroși că au scăpat de prizonierat și promiteau că nu mai au ce căuta la nicio revoluție. Simțind ce scenariu se juca în acel moment, ofițerii din Direcția a V-a se priveau tăcuți unul pe altul, iar pe fețele lor se putea citi un mare necaz, dar și o nedisimulată tristețe.

A venit și clipa în care cei doi uslași au fost anunțați din ușă: „*Sunteți liberi. Veți fi conduși la unitate*”. Ne-am despărțit, îmbrățișându-ne. Eu l-am rugat pe Gârz Romulus să spună colegilor de la U.S.L.A. că sunt arestați ofițeri din Direcția a V-a, deși n-au decât vina de a fi lucrat în acea unitate. Cei doi uslași ne-au încurajat și ne-au spus să avem răbdare că și noi vom fi eliberați. Eu i-am întrebat dacă au ură pe cei care i-au măcelărit ca pe oi. Gârz Romulus

mi-a răspuns că „*există Dumnezeu și vor plăti*”. (Aveam să-l reîntâlnesc după mai bine de un an, în împrejurări mai fericite, cu zâmbetul pe obraz. Mi-a spus că-i iartă pe toți cei care i-au provocat durere, dar că de uitat, nu poate să uite!).

A fost eliberat și tânărul iordanian, căruia foștii săi tovarăși din fortul de la Ștefănești îi spuneau „Mahomed”, pentru că nu-i puteau pronunța numele. Și el era bucuros, spunând că prin România nu mai calcă niciodată (nu știu dacă s-a ținut de cuvânt, pentru că nu ne-am mai întâlnit niciodată!). Mare bucurie a fost și pe brunetul cu capul bandajat, care plângea și spunea că nu mai iese din casă până nu se termină „*balamucul ăsta de revoluție*”. Nu l-am mai întâlnit să vorbesc cu el sau poate că am mai trecut unul pe lângă celălalt, fără să ne recunoaștem.

M-am bucurat când a venit de la audieri tânărul revoluționar brunet Mihalache Valeriu, tovarășul meu de cătușe și de celulă în fortul de la Ștefănești. Acesta avea fața radioasă, își freca mâinile de bucurie. Se simțea, din nou, liber ca pasărea cerului, în pulovărul cu care „*făcuse revoluția*”. S-a apropiat radios de foștii lui tovarăși din fortul de la Ștefănești, fără cătușe la mâini. A explicat că domnii procurori s-au lămurit că-i „*revoluționar adevărat*”, că a fost arestat din greșeală. Singurul lui necaz era că nu mai avea nici un ban și nu știa cum va ajunge acasă. Cineva dintre noi s-a scotocit prin buzunare și a scos ultimii bani pe care-i mai avea, i-a dat aceluia Mihalache Valeriu pentru a-și lua bilet de tren până la Ploiești. A promis fiecăruia că va suna din Gara de Nord acasă la fiecare camarad. Sub privirile celor rămași, tânărul revoluționar a părăsit încăperea cu mâna stângă ridicată și cu două degete desfăcute în formă de „V” -semnul victoriei - *și dus a fost*, dar nu de tot...

- Speranțele ofițerilor din Direcția a V-a au crescut când a apărut Nica Leon, zâmbitor și fără cătușe. Pulovărul cu care „*făcuse revoluția*” dispăruse sub un pardesiu de milițian, gri și cam lung pentru statura lui mică. „*Domnii milițieni*” îi făcuseră cadou acel pardesiu pentru a putea merge acasă și a nu îngheța de frig pe drumul plin de primejdii. Milițienii au considerat că era bine să-și arate prețuirea pentru acest revoluționar autentic, pentru că el amenințase că merge la „CC” și „*se ia de gât cu Mazilu*” și cu toți cei care l-au arestat, inclusiv cu procurorii care l-au anchetat și l-au făcut terorist. Era *rău ca turcul*, parcă acum ieșise să facă *revoluție*. Când l-am văzut îmbrăcat așa, ne-am amuzat, știind cât de puțin avea el la suflet Miliția.

Nica Leon s-a oprit în fața noastră și a spus cu umor de învingător: „*Am venit la revoluție civil și mă întorc acasă milițian. Mai mare râsul!*” A fost un moment de destindere printre privitori, în timp ce Nica Leon strângea din pumni pentru a-și pune sângele în mișcare. El repeta cu bucurie că este liber și că speră ca și noi să fim liberi în timpul cel mai scurt. Ne uitam curioși la pardesiul său de milițian, iar el, observând asta a spus: „*Ce, credeți că mi l-au dat de tot? Nici pomeneală. În zilele următoare trebuie să-l aduc înapoi*”. Cu bucurie ne-a spus că a fost eliberat „*cu scuzele de rigoare*”. Ne-a spus apoi că pardesiul îl păstrează ca amintire, întrucât nu crede că „*poliția stă-ntr-un pardesiu*”. Am înțeles de la el că domnii procurori au vrut să-i pună la dispoziție o mașină să-l ducă până acasă. El a refuzat, spunând că nu vrea să intre cu el în vreun copac sau în vreun stâlp și să moară ca un prost, acum că a scăpat de moarte. Ne-am adunat cu toții în jurul său, unde au venit și puținii civili care mai erau acolo, așteptând și ei să fie făcuți scăpați.

- Nica Leon ne-a ridicat moralul, spunând că noi, ofițerii din Direcția a V-a nu suntem „*teroriști*”, că „*teroriști*” sunt cei care ne-au arestat. El spunea că garantează pentru toți cei de acolo că nu sunt „*teroriști*”. Colonelul Lăzărescu Florea l-a sfătuit să se liniștească, să meargă atent acasă, să nu iasă din casă câteva zile, pentru a nu i se întâmpla ceva rău. Nica Leon a răspuns înfuriat: „*Cum să stau în casă? Nu mi-a fost frică pe 21 și 22, o să-mi fie frică acum?. Mă duc la ei și-i iau de gât!*”. Înainte de a părăsi încăperea, Nica Leon a ridicat mâna dreaptă, desfăcând cele două degete în formă de „V” - adică „*victorie*”. Paznicii noștri se uitau la el ca la o nălucă și nu mai știau ce să creadă. Vedeau un „*erou viu*”, „*un revoluționar rătăcit printre ofițerii de Securitate*”.

- Anchetele au durat din noaptea de 28 decembrie până în 30 decembrie 1989 și încă mai aveam speranța că domnii procurori militari nu ne-ar putea găsi decât vina de a fi lucrat în Direcția a V-a. Se întunecase de-a binelea când, peste necazurile mele vechi, au venit, pe nesimțite, apoi ca un tunet, necazuri noi. La un moment dat, un civil a intrat în încăperea și a strigat numele meu. Am fost condus de privirile celor care rămăneau în așteptare și am pășit spre ușă, unde mă aștepta alt civil, mai tânăr decât mine, mai mic de statură, puțin brunet, cu fruntea îngustă, nas puțin alungit și subțire. În momentul în care am ieșit pe hol am observat că și alți „*reținuți-arestați*” fuseseră eliberați de cătușă. Își frecau mâinile zâmbind încrezători că domnii procurori vor întocmi formele

care să ateste statutul lor de oameni liberi și vor ajunge acasă, fără nici un litigiu cu Procuratura.

N-am avut timp să mă bucur de bucuria lor, căci acel civil, în care ulterior l-am recunoscut pe căpitanul Slăvoiu Ionel, procuror militar, m-a condus la capătul holului lung, secondat de nelipsitul milițian cu cheile de la cătușe, și a deschis ușa unei încăperi. Înăuntru se afla alt civil, de statură mijlocie, gras, cu capul mare și un început de chelie în creștet. Milițianul mi-a scos cătușele, iar civilul gras m-a poftit să iau loc pe scaun. Tânărul cel mic și slab a luat un scaun de lângă perete și s-a așezat la masa la care se afla civilul cel gras și peltic, adică domnul procuror militar locotenent-colonel Joarză Samoilă (al cărui nume aveam să-l aflui peste câteva zile).

Îl văzusem agitându-se cu hârtii în mână, semn că lucra intens la clarificarea problemelor celor „*reținuți*”. Eram emoționat în fața acestui necunoscut, căci atunci nu știam ce hram poartă și nici ce mai dorește de la mine. Prin faptul că era al patrulea domn procuror care mă ancheta, intuiam că era un fel de șef peste ceilalți. În timp ce m-am așezat pe scaun, acesta a început să-și pună hârtiile în ordine. După câteva clipe, care mi s-au părut foarte lungi, a catadixit să-și ridice ochii din acele hârtii și, privind spre mine, a început să vorbească cu o voce sâsâită, peltică și molatecă.

• Mi-a spus că s-a verificat că sunt maiorul David din Direcția a V-a, că s-a verificat și activitatea mea de după „*fuga dictatorului*” și că Procuratura a ajuns la concluzia că „*nu am desfășurat acțiuni teroriste*”. Peste câteva minute a intrat în acea încăpere un alt civil, mai tânăr și mai subțirel decât cel gras, care lucra în echipă cu procurorul Joarză Samoilă pentru a cerceta „*cazul David*”. Civilul, pe care l-am identificat ulterior ca fiind căpitanul Pantea Vasile, și el procuror militar, a început să mă întrebe dacă, în momentul în care s-a auzit zgomotul acela puternic la intrarea principală în sediul CC-ului, am primit vreun ordin de a mă deplasa pe terasă pentru a ajuta „*la fuga dictatorului și a-l scăpa de revoluționarii care voiau să-l captureze*”. Apoi, cei trei domni procurori au început ofensiva în echipă, dorind să-mi smulgă o declarație de recunoaștere că l-am ajutat pe Ceaușescu să fugă și i-am împiedicat pe revoluționari să-l captureze. Ei păreau mulțumiți că găsiseră infracțiunea pe care să mi-o pună în spinare: *favorizarea infractorului*.

Văzând că din prima încercare nu au izbutit, au trecut la metoda hărțuirii, adică au întrerupt ancheta și am fost condus din nou în sala de

așteptare și de triere, care se golise aproape complet de locatari. Mai erau 3-4 civili, iar dintre cei de la Direcția a V-a se mai aflau acolo doar doi reținuți: un ofițer și un subofițer.

• Însă, în scurt timp, ușa s-a deschis și un civil a pronunțat numele meu. L-am urmat, secondat de nelipsitul „milițian cătușar”, și am fost condus în încăperea unde se afla procurorul cel gras și peltic, adică domnul locotenent-colonel Joarză Samoilă. Acesta stătea așezat la o masă pe care avea câteva hârtii, unele cu însemnări, altele goale, fără nici o însemnare. După ce milițianul mi-a scos cătușele, m-a poftit să iau loc. Apoi, domnul procuror mi-a spus cu glas mios că s-au documentat în privința mea și că s-a confirmat că nu am desfășurat acțiuni teroriste. *„Problema însă e următoarea”* - a continuat acesta după câteva clipe de pauză. *„Nu putem să vă dăm drumul acasă în acest moment, pentru că ați putea fi linșat pe stradă”*. Apoi a făcut o pauză pentru a vedea reacția mea. I-am răspuns că nu-mi este frică să merg pe stradă, iar dacă dâșilor le este frică, să-mi permită să o sun pe soție, pentru a veni să mă ia și să mă conducă acasă. Nici n-a vrut să audă de o asemenea variantă, spunând că trebuie să stau liniștit și să înțeleg situația. Apoi mi-a *„destăinuit”* că domnii procurori sunt foarte obosiți, că *„măine noapte este Revelionul și trebuie să se odihnească și dâșii în mijlocul familiilor”*.

Peste câteva clipe mi-a întins în față o bucată de hârtie, cât o jumătate de coală format A4, și mi-a spus că trebuie să o semnez. Mi-am aruncat ochii pe acel petic de hârtie și am văzut că, în partea de sus, în mijloc, în chip de titlu, scria *„Mandat de arestare”*. Am ridicat ochii spre el și, uimit, l-am întrebat ce-i cu acel *„mandat de arestare”*. Acesta mi-a răspuns că nu poate să mă mai țină acolo fără acel petic de hârtie, deoarece, în lipsa lui, trebuie să mă dea cuiva în primire pentru a nu mi se întâmpla ceva rău. Am luat în mână acel petic de hârtie, constatând că mandatul de arestare fusese emis pe numele meu. Se specifica faptul că arestarea începea cu data de 30 decembrie 1989, dar nu numai pentru 3 zile, așa cum îmi spusese anterior domnul procuror, ci pentru 30 de zile, adică până la sfârșitul lunii ianuarie 1990. L-am întrebat de ce scrie acolo *„perioada de 30 de zile”* și mi-a răspuns, mios, afișând o față pe care o am întipărită și astăzi în memorie, să nu mă neliniștesc, pentru că *„așa se emit mandatele de arestare”*.

Eu nu mai văzusem niciodată un mandat de arestare, astfel că i-am dat crezare domnului procuror militar. I-am răspuns că nu sunt arestat din 30

decembrie 1989, ci din 24 decembrie 1989. Domnul procuror mi-a explicat că din data de 24 până în 30 decembrie 1989 am fost doar „reținut”. L-am întrebat dacă reținerea poate fi mai mare de 24 de ore și, auzind aceasta, mi-a explicat, aproape scuzându-se, că situația în care am fost reținut a fost „*una specială, în timp de revoluție, când acționează alte legi*”. „*Dar s-a abrogat vreo lege?*”, l-am întrebat. Apoi i-am spus că sunt militar și că, dacă mă judecă pentru ceva, trebuie să mă judece pe baza legilor militare și nu după „*legile revoluționare*”, care au putere politică și nu juridică.

La această reacție neașteptată din partea mea, domnul procuror militar, pe care, după înfățișare, îl consideram un molatec, a devenit dur și sentențios. S-a umflat și mai mult, capul parcă i s-a balonat, fața i-a devenit mai roșiatică, iar rostirea mai peltică! A început să strige la mine, spunând că trebuie să înțeleg că situația mea nu este așa cum cred eu. Apoi m-a acuzat direct că mă fac „*vinovat de fuga dictatorului*”, că nu pricep că „*domnii procurori*” încearcă să mă salveze de la o pedeapsă greu de suportat și m-a amenințat că, dacă nu înțeleg cu vorba, se vor găsi alte metode de a mă face să înțeleg. Atunci, înțelegând ce urmărește, i-am spus cu părere de rău: „*Dacă-i așa, ce rost mai are parodia asta?*”. Cu inima strânsă (care avea să-mi aducă aminte peste ani!) am semnat acea hârtie, pe care scria „*mandat de arestare*”, apoi am fost condus de către „milițianul cătușar” în sala de așteptare... (*urmare în numărul viitor*)

Col. (r) dr. Aurel V. David

MEMORIE PROFESIONALĂ

ACȚIUNEA „ISTORICII”

Recent a apărut în revista „Evenimentul Istoric” nr. 3, sub semnătura istoricului Florian Banu, la rubrica Arhivele Securității, articolul intitulat „Acțiunea „Istoricii” – Securitatea și salvarea „urmelor scrise ale trecutului”, care se referă la o operațiune informativă inițiată în 1972 și derulată de Securitate pentru identificarea unor personalități istorice și culturale care dețineau documente de interes istoric și influențarea acestora să le predea, contra cost, autorităților statului spre conservare și valorificare științifică. Această acțiune pornea de la o realitate îngrijorătoare: la începutul anilor '970 se găseau în Arhiva Națională puține documente istorice de interes privind Basarabia și Bucovina de Nord.

În cazul Basarabiei, situația se explica prin odiseea parcursă de arhiva Sfatului Țării (Parlamentul Republicii Democratice Moldovenești, 21 noiembrie 1917 – 25 noiembrie 1918). Între anii 1930-1935, „din lipsa unui local potrivit” la Chișinău și pentru că dispăruseră câteva dosare importante, această arhivă a fost mutată de autorități la București și depusă în Arhiva Ministerului de Interne. Transportul arhivei s-a efectuat în vagoane cu acoperișuri sparte, multe documente sosind la destinație mucegăite și în parte putrezite. Neafectate au ajuns doar două dosare, dintre care unul se referea la contabilitatea Sfatului Țării, iar al doilea conținea corespondență de importanță redusă.

Cea mai mare parte a documentelor rămase la Chișinău au fost ridicate de autoritățile sovietice în perioada ocupației din iulie 1940 – iunie 1941, iar restul au fost distruse de un bombardament german.

În acest context, orice document referitor la activitatea Sfatului Țării și la unirea Basarabiei cu România, păstrat în arhive particulare, căpăta o valoare deosebită pentru istoria națională.¹

Totodată, acțiunea Securității se circumscria unui comandament național stipulat prin Decretul nr. 472 din 20 decembrie 1971 privind Fondul Arhivistic

---

¹ Florian Banu, *Acțiunea „Istoricii” – Securitatea și salvarea „urmelor scrise ale trecutului”*, revista „Evenimentul Istoric” nr. 3/ 20 aprilie – 24 mai 1918, pp. 38-39.

Național, act normativ care prevedea că statul acordă protecție specială documentelor de interes național, acestea alcătuind Fondul Arhivistic Național.

Despre Acțiunea „Istoricii” a scris și dr. Ion Constantin, specialist în istoria Basarabiei, în lucrările sale *Pantelimon Halippa, neînfricat pentru Basarabia*, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2009, *Pantelimon Halippa, apostol al Basarabiei*, Chișinău, 2013 (coautor Ion Negrei) și *Ion Pelivan, părinte al mișcării naționale din Basarabia*, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2011 (coautori Ion Negrei și Gheorghe Negru). În aceste lucrări au fost incluse – în copie sau extras – mai multe documente informative relevante pe această temă identificate în dosarul de securitate al lui Pantelimon Halippa din Arhiva CNSAS.

Întrucât am avut privilegiul să fac parte din colectivul de ofițeri ai Direcției I – Informații Interne care a inițiat și derulat Acțiunea „Istoricii”, voi prezenta detalii privind această operațiune informativă specială și rezultatele obținute, pe baza unor documente informative de arhivă.

Implicarea mea în Acțiunea „Istoricii” s-a datorat faptului că în anii 1970-1974, ca tânăr ofițer, aveam atribuțiuni informative în dosarul privind pe liderul basarabean Pantelimon Halippa² care, în contextul special de după august 1968, considera că sosise momentul ridicării problemei statutului teritoriului românesc dintre Prut și Nistru și iniția acțiuni publice în acest sens, acțiuni de natură a-i ostiliza și mai mult pe sovietici la adresa României. În contextul monitorizării informative a lui Pantelimon Halippa, s-a stabilit că acesta deținea la domiciliu documente istorice privind Basarabia și era preocupat de transmiterea unora dintre acestea unor basarabeni din Occident pentru valorificare în scopul menționat.

Totodată, măsurile informative întreprinse în caz relevau interesul ambadorului unei țări occidentale față de documentele istorice pe care le deținea Pantelimon Halippa, vizând să intre în posesia unora dintre acestea.

Pentru prevenirea scoaterii din țară a documentelor cu valoare istorică pe care le deținea Pantelimon Halippa, Direcția I – Informații Interne a întocmit un plan de măsuri informativ-operative, aprobat la 25 august 1972 de către ministrul de interne Ion Stănescu.

În acest context, au fost inițiate măsuri pentru influențarea acestuia să predea Direcției Generale a Arhivelor Statului (DGAS) arhiva pe care o deținea,

---

² Detalii privind personalitatea lui Pantelimon Halippa am publicat în numărul 34 al revistei „Vitrallii – Lumini și umbre” (*Pantelimon Halippa, unul din corifeii Marii Uniri*, pp. 25-30).

spre conservare și valorificare științifică. Acțiunea a fost finalizată la 27 decembrie 1972 cu predarea voluntară de către Pantelimon Halippa către Arhiva Națională a peste 10.000 de documente și lucrări privind mișcarea națională din Basarabia, pregătirea și realizarea unirii cu Țara Mamă și alte aspecte de interes istoric despre românii dintre Prut și Nistru.

Aspecte privind circumstanțele în care Pantelimon Halippa a transportat arhiva de la Chișinău la București și a conservat-o la domiciliul său timp de peste 33 de ani – inclusiv pe perioada când a fost arestat, condamnat și trimis în Siberia – modul concret în care s-a acționat pentru convingerea acestuia să le încredințeze statului, structura și valoarea acestei arhive am prezentat în articolul *„Contribuții ale serviciilor de informații la apărarea unor valori importante ale patrimoniului cultural național”*, publicat în *Analele Academiei Naționale de Informații* nr. 9-10 / 2004-2005, pp.75-95 și revista *Vitralii – Lumini și umbre* nr. 1 / 2009, pp. 21-26 și nr. 2 / 2010, pp. 51-58.

Întrucât din discuțiile purtate cu Pantelimon Halippa și din alte informații rezulta că și alți basarabeni și bucovineni dețineau documente și lucrări de interes referitoare la trecutul istoric al Basarabiei și Bucovinei de Nord, la 30 ianuarie 1973 a fost întocmit un plan de măsuri specifice pentru punerea în siguranță a tuturor acestora, aprobat de șeful Direcției Generale de Informații Interne. Măsurile vizau completarea și verificarea datelor privind foști politicieni și oameni de cultură originari ori care și-au desfășurat activitatea în cele două provincii sau membri de familie ai acestora care dețineau documente sau lucrări de interes istoric, contactarea acestora și influențarea lor să le predea în scopul achiziționării de către DGAS.

Pentru început, a fost întocmită o listă cu 23 de persoane de verificat și contactat în cazul „Istoriei”³, la configurarea căreia și-a adus o contribuție substanțială Pantelimon Halippa. Pe această listă au fost incluse 18 persoane din București, patru de la Iași și una de la Sibiu. În prim plan au fost plasați foști membri ai Sfatului Țării care au votat unirea Basarabiei cu România (Elefterie Sinicliu – căpitan în armata Republicii Moldovenești, Vasile Harea – istoric, Gheorghe Năstase – geograf) și membri de familie ai unor basarabeni care au avut această calitate (soțiile medicului Daniel Ciugureanu – prim ministru al Republicii Moldovenești, a lui Ion Pelivan – ministru de externe, și a lui Gherman Pântea – primar al Chișinăului, fiica lui Ștefan Ciobanu – profesor). Dintre celelalte persoane selecționate a fi verificate și contactate menționez pe

---

³ Ion Constantin, Ion Negrei și Gheorghe Negru, *Ion Pelivan – părinte al mișcării naționale din Basarabia*, p. 364.

Teodor Iacobescu – profesor, Alexandru Văleanu – profesor, prefect al județului Tighina în perioada 1925-1930, Nicolae Bogdan – scriitor și ziarist, toți trei foști deputați și senatori în Parlamentul României în perioada interbelică, Nichita Smochină – unul dintre organizatorii Congresului moldovenilor transnistreni în decembrie 1917, Petre Cazacu – membru al Guvernului Republicii Moldovenești, Zamfir Arbore – sociolog, Onisifor Ghibu – pedagog și ziarist, Alexandru Boldur și Alexandru Gonța – istorici.

Contactarea multora dintre personalitățile menționate ori a membrilor de familie ai acestora s-a soldat cu preluarea unor documente și lucrări istorice de valoare deosebită.

- Astfel, în februarie 1973, Ludmila Ciugureanu Mihai, fiica dr. Daniel Ciugureanu – prim ministru al Basarabiei în perioada decembrie 1918 – noiembrie 1919 și ministru pentru problemele acestei provincii după Marea Unire, a acceptat să predea DGAS 30 de documente rămase de la tatăl său, elaborate între anii 1917-1935. O importanță deosebită prezintă documentul care atestă că dr. Daniel Ciugureanu l-a trimis pe maiorul Adamovici, cu o însărcinare specială, la primul ministru al României, Alexandru Marghiloman, în preajma realizării actului unirii de la 27 martie 1918.

- În iulie 1973, s-a reușit influențarea Luciei Pântea, soția lui Gherman Pântea – președinte al Comitetului Central Ostășesc și ministru de război al Republicii Moldovenești, membru al delegației române care a participat la Conferința ruso-română de la Viena (1924), să predea Securității, fără vreo pretenție pecuniară, un număr important de manuscrise, lucrări, documente, corespondență, cărți etc., referitoare la istoria Basarabiei. Toate acestea au fost transmise imediat la DGAS.

O valoare aparte au avut lucrările în manuscris întocmite de Gherman Pântea, dintre care menționez: „*Memoriile mele în legătură cu Basarabia*” (46 file), „*Conferința ruso-română de la Viena din martie-aprilie 1924*”, „*Mișcarea comunistă în Basarabia în perioada 1918-1940 și rolul covârșitor pe care l-a avut Pavel Tcacenco în această mișcare*”, „*Convorbiri Titulescu – Litvinov, mai 1933 la Geneva*”, un manuscris în limba rusă privind propunerile ministrului de externe sovietic Cicerin, adresate la 24 februarie 1920 guvernului român pentru începerea tratativelor în legătură cu Basarabia, discursul ținut de Gherman Pântea în 1967, cu prilejul comemorării de către unii basarabeni a 50 de ani de la declararea autonomiei Basarabiei și lucrarea „*Triumful dreptății. Procesul meu*”.

De interes istoric au fost și 16 telegrame transmise și primite de la personalități ale vremii, între care Nicolae Iorga, I.G. Duca, Ion Inculeț.

Cu acest prilej, s-a stabilit și faptul că Gherman Pântea a predat în 1944 o serie de documente Bibliotecii Academiei Române, iar în 1965 Institutului de Istorie a P.C.R toate procesele verbale ale Comitetului Central Ostășesc Moldovenesc și ale Congresului Ostășesc Moldovenesc care a avut loc la Chișinău în perioada 22-27 octombrie 1917, aspect care a fost semnalat DGAS.

- În urma contactelor și acțiunilor persuasive desfășurate asupra Mariei Pelivan, soția lui Ion Pelivan – ministru de externe al Basarabiei în perioada decembrie 1917 – noiembrie 1918, membru al delegației României la Conferința de Pace de la Paris (1920) și la Conferința de la Geneva (1922), au fost obținute, de asemenea, în perioada aprilie – octombrie 1973, în mai multe tranșe, un număr important de manuscrise, documente și lucrări privind Basarabia.

Dintre lucrările în manuscris, menționate în Adresa U.M 0610 București de trimitere către DGAS din 26 octombrie 1973⁴, relev pe cele cu caracter memorialistic ale lui Ion Pelivan, precum și un text aparținând lui Corneliu Zelea Codreanu („*Crâmpie de amintiri*”) dedicat în 1936 lui Ion Pelivan și altor frunțași basarabeni.

Maria Pelivan, absolventă a Conservatorului, a pus la dispoziție și câteva documente privind activitatea sa de soră infirmieră voluntară în Primul Război Mondial și ca președintă a filialei din Chișinău a Crucii Roșii Române.⁵

Cu prilejul discuțiilor privind documentele și lucrările deținute de soțul său, Maria Pelivan a informat că Ion Pelivan a depus spre păstrare la Arhivele Statului, în 1946, un fond arhivistic format din 1211 documente datând din perioada 1842-1945. Întrucât toate documentele privind Basarabia trebuia, conform dispozițiilor, să fie trimise în URSS, acest fond a fost ținut neînregistrat și neinventariat până în 1965. Fondul cuprindea rapoarte, apeluri, referate, procese verbale, circulare, declarații privind lupta pentru autonomia Basarabiei, organizarea și activitatea românilor dintre Prut și Nistru, unirea Basarabiei cu România, activitatea Partidului Național din Basarabia. Deosebit de interesante sunt documentele provenind de la Sfatul Țării, precum statute, proiecte de organizare administrativă și politică a Republicii Moldovenești, apeluri către populație etc.⁶

---

⁴ *Idem*, p. 376.

⁵ *MI/UM 0610 București, Adresă către Direcția Generală a Arhivelor Statului din 31 mai 1973*, Ion Constantin, Ion Negrei și Gheorghe Negru, Op. cit., pp. 371-373.

⁶ *D.G.A.S – Raport nr. 0064 din 9 martie 1973*, Op. cit., pp. 357-359.

Arhiva Ion Pelivan a fost găsită la Biblioteca Academiei Române, unde se afla și un proces verbal privind 31 de documente ale Sfatului Țării, Directoratului General (guvernul) și Ministerului de Externe al Republicii Moldovenești predate de Ion Pelivan, la 24 iunie 1938, Ministerului de Externe al României.⁷ Din verificările făcute în Arhiva Ministerului de Externe a rezultat că nu se găseau documentele respective și nici vreo consemnare privindu-le pe acestea.

Pentru documentele predate personal și cedarea definitivă a celor depuse spre păstrare în 1946 de către soțul său, Mariei Pelivan, care trăia dintr-un ajutor social de 430 de lei, i s-a acordat de către DGAS suma de 13.000 lei.

- În luna mai 1973, Alla Mancaș, fiica lui Ștefan Ciobanu – fost membru al Sfatului Țării și secretar general în Ministerul Instrucției Naționale a României, a predat structurilor de securitate un număr de 632 cărți și broșuri, 4 hărți ale Basarabiei, 12 fotografii și mai multe numere din ziarele „Sfatul Țării”, „Ardealul” și „România Nouă” din anii 1917 și 1918.

Majoritatea cărților se referă la istoria Basarabiei, autorii fiind atât români cât și străini. Un număr de 29 dintre acestea sunt editate în secolul al XIX-lea. De remarcat un manuscris în slavonă cu o vechime de peste 300 de ani.

Inițial, Alla Mancaș nu a formulat pretenții materiale, însă a făcut acest lucru ulterior. Ca urmare, i s-au acordat 1.000 de lei din Fondul de cheltuieli operative și s-au făcut demersuri la DGAS pentru a-i plăti cărțile preluate. Totodată, la solicitarea acesteia, a fost sprijinit soțul său să obțină viză de călătorie temporară în vizită la fiul lor stabilit ilegal în Suedia.

- Cu rezultate pozitive s-a soldat și contactarea învățătoarei Liudmila Iacobescu, soția lui Teodor Iacobescu, fost președinte al Asociației Învățătorilor din România în perioada 1934-1944, președinte al organizației PNȚ a județului Cetatea Albă, deputat și senator în Parlament 10 legislaturi consecutive. Urmare măsurilor de persuasiune întreprinse, în februarie 1974 aceasta a predat Arhivelor Statului documentele, hărțile, scrisorile, fotografiile, cărțile cu conținut istorico-documentar care i-au rămas de la soțul său, care priveau, în majoritate, istoria Basarabiei. Dintre cele mai importante menționez: o hartă a Basarabiei de Sud datând din 1817-1818, în limba rusă, cu indicarea moșiilor, unele aparținând boierilor moldoveni; un carnet de însemnări personale făcute de Teodor Iacobescu în perioada iunie 1917-noiembrie 1918; arhiva

---

⁷ M.I./D.G.I.I. – *Notă din 10 mai 1973*, Op. cit., pp. 367-370.

organizației județene a P.N.Ț – Cetatea Albă; scrisori primite de la Constantin Stere, un foarte bun prieten al familiei Iacobescu; lucrarea „*Internaționala a III-a și Basarabia*” scrisă de Gheorghe Tatarăscu, care se referea la răzmerița de la Tatar-Bunar.

Selecționarea și preluarea documentelor, lucrărilor etc. ce au aparținut lui Teodor Iacobescu s-a realizat împreună cu istoricul dr. Tudor Mateescu de la DGAS, ulterior fiind evaluate de o comisie de specialiști, care a stabilit suma de bani ce a fost oferită Liudmilei Iacobescu.

- În contextul Acțiunii „Istoricii” a fost contactat și profesorul pensionar Alexandru Văleanu, deputat în primul Parlament al României după Marea Unire și prefect al județului Tighina cu două mandate, în perioada 1925-1930. În luna octombrie 1973, a înmănat Securității două lucrări în manuscris, șase fotografii și trei scrisori, care au fost transmise DGAS pentru evaluare și achiziționare. Lucrările lui Alexandru Văleanu au o valoare documentară și istorică deosebită. Prima, „*Personalități de origine română în serviciul țarismului și al Uniunii Sovietice*” (321 file), cuprinde 50 de portrete, mai importante fiind cele ale lui Nicolae Milescu Spătarul, Dimitrie Cantemir, Antioh Cantemir, Petre Movilă, Dosoftei, Zamfir Arbore, Nicolae Casso, Ion Halipa, Ecaterina Arbore. A doua, „*Catalogul localităților cu denumiri identice aflate pe teritoriile R.S. România și U.R.S.S.*”, demonstra unitatea (și) din acest punct de vedere dintre Basarabia, Bucovina de Nord și restul regiunilor românești.

- Un alt caz interesant îl reprezintă cel privind pe scriitorul și ziaristul Nicolae Bogdan, nume real Ion Ionescu, care în perioada 1936-1940 a fost redactor la *Vremea* și a publicat articole în ziare legionare. A fost secretarul particular al liderului Partidului Național – Socialist Român, Ștefan Tatarăscu, care a fuzionat cu legionarii. Ulterior, până în 1942, a fost președinte al Uniunii Ziariștilor Români Creștini.

În perioada comunistă, a redactat mai multe lucrări pe care nu le-a putut publica pe motiv că erau marcate de un pronunțat caracter mistic, deși pe fond aveau valoare științifică.

La declanșarea Acțiunii „Istoricii”, a fost inclus și el pe lista persoanelor de contactat, din primele verificări rezultând că, pe lângă lucrările sale în manuscris, deținea o arhivă și o bibliotecă considerabile. În urma măsurilor întreprinse, în februarie 1973 Nicolae Bogdan a acceptat să pună la dispoziție spre cercetare unui ofițer de informații și unui istoric de la DGAS lucrările, arhiva și biblioteca sa și apoi să predea Arhivelor Statului, spre achiziție, lucrările, corespondența, publicațiile și cărțile cu caracter istoric sau documentar.

Concret, au fost selecționate și preluate 29 de manuscrise (59 de caiete, 7.570 de pagini), reprezentând lucrări personale, între care „*Miracolul Creangă - Eminescu*”, „*Tragedia brâncovenilor și a cantacuzinilor*”, „*Sensul experienței napoleoniene*” și „*În legătură cu istoria României*”, scrise pe baza unor documente inedite aflate în biblioteci din străinătate. Corespondența privea comunicări făcute în anii 1931-1944 cu Ionel Diaconescu (privind stabilirea valorii mondiale a lui Traian Vuia), Cezar Petrescu, Ion Simionescu, Constantin Giurăscu și Aristide Bazicescu. Din bibliotecă au fost selecționate, pentru început, 33 de cărți considerate de interes prin tematică și vechime (2 editate în sec. XVI, 3 în sec. XVII, 27 în sec. XVIII și 2 în sec. XIX). Dintre acestea, rețin atenția „*Chestiunea română în Transilvania și Ungaria*”, „*România sub Cuza Vodă*” și „*Gramatica greco-latină*” scrisă în 1562 de Martin Crezus, considerată unicat în România.

Ca o apreciere a atitudinii lui Nicolae Bogdan, ministrul de interne Ion Stănescu a ordonat să i se ofere 1.500 lei din fondul de cheltuieli operative al Securității, complementar sumei primite de la DGAS.

- În cadrul Acțiunii „Istoricii”, o atenție specială a fost acordată fondului documentar rămas de la Onisifor Ghibu, intelectual transilvănean care, în noiembrie 1914 s-a refugiat în România pentru a nu fi înrolat în armata austro-ungară, iar în perioada martie 1917- decembrie 1918 a mers în Basarabia, unde a participat activ la mișcarea de redeșteptare națională a românilor dintre Prut și Nistru. A înființat la Chișinău ziarul *Ardealul*, devenit apoi *România Nouă*, și revista *Școala basarabească*, fiind totodată colaborator la gazeta *Cuvânt moldovenesc*. În același timp, a desfășurat o amplă activitate pentru organizarea școlilor românești din Basarabia și Transnistria.

La decesul său, survenit în decembrie 1972, Onisifor Ghibu a lăsat manuscrisele unor lucrări personale, multe inedite, documente privind viața politică din Transilvania, Basarabia, Bucovina și Valea Timocului, corespondență și fotografii cu valoare istorică, precum și o bogată bibliotecă.

În urma măsurilor de influență exercitate asupra urmașilor lui Onisifor Ghibu, s-a obținut acceptul acestora de a preda temporar DGAS fondul documentar moștenit, pentru fotocopierea documentelor cu valoare istorică.

O parte din documente se referă la probleme politice, culturale și religioase ale Basarabiei în perioada 1917-1944 (cca. 6.000 file), românii din Transnistria (aprox. 1.800 file) și din Valea Timocului (cca. 400 file).

Cea mai mare parte a fondului documentar (peste 21.000 file) privește revizionismul maghiar în Transilvania între cele două războaie mondiale.

Au mai fost oferite Arhivelor Statului și 180 de titluri de periodice (ziare și reviste) din perioada 1917-1943.

Preluarea acestui fond documentar a fost marcată de neînțelegeri survenite între moștenitori și DGAS în legătură cu suma oferită (30.000 lei), Securitatea fiind pusă în situația de a media între părți și de a acoperi, o perioadă de timp, din fonduri proprii, chiria locuinței din Sibiu în care a locuit Onisifor Ghibu, până la stabilirea instituției care avea să asigure administrarea unei eventuale Case memoriale.

În contextul verificărilor declanșate în Acțiunea „Istoricii”, colegii de la Securitatea Sibiu au obținut informații conform cărora numitul Gruber Ernst-Andrei, fost funcționar la Primăria orașului Ocna Sibiului între anii 1918-1940, decedat în noiembrie 1972, a sustras 70 de documente originale, scrise în limbile maghiară, germană și latină între anii 1600-1800, care se referă la localități din județele Sibiu și Alba, îndeosebi la Ocna Sibiului.

Gruber Ernst-Andrei a făcut parte din conducerea organizației din Ocna Sibiului a Partidului Maghiar. Documentele respective au fost ascunse în locuința sa, fiind găsite după decesul acestuia de unul dintre moștenitori.

În urma unor măsuri combinate, moștenitorul le-a predat Securității, care le-a dirijat spre Arhivele Statului.

Conex Acțiunii „Istoricii”, s-a derulat în aprilie-mai 1973 și preluarea arhivei și a bibliotecii lui Hagop Djololian Siruni, istoric armean adus în România, în 1922, de Nicolae Iorga, care a cercetat documentele istorice în limbile turcă și armeană privind istoria țărilor române. Operațiunea informativă, spectaculoasă și totodată eficientă, s-a soldat cu prevenirea scoaterii din țară și preluarea de către Arhiva Națională a unui fond documentar deosebit de important pentru istoria națională. Nu voi intra în detalii, deoarece despre această operațiune informativă am prezentat unele aspecte memorialistice în analiza menționată deja, intitulată „*Contribuții ale serviciilor de informații la apărarea unor valori importante ale patrimoniului cultural național*”, iar recent istoricul Florian Banu a publicat un amplu articol pe aceeași temă, realizat pe baza documentelor informative din arhiva CNSAS.⁸

În final, doresc să-mi exprim satisfacția că activitatea desfășurată în serviciul național de informații mi-a prilejuit ocazia de a contribui la

---

⁸ Securitatea vs. *Cathalicosul Vazken I – bătălia pentru arhiva orientalistului H.Dj. Siruni*, apud Evenimentul Istoric nr. 4, pp. 36-39.

prevenirea scoaterii ilegale din țară și ajungerea în Arhiva Națională, pe căi și prin modalități amiabile, a unor documente și lucrări deosebite pentru istoria României.

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

ISTORIA UNUI „REFUGIAT POLITIC”

Prin anii '50, în plin război rece, țara noastră devenise un tărâm al speranțelor și al salvării pentru numeroși comuniști străini, hăituiți de polițiile țărilor capitaliste sau democratice – cum vreți să le ziceți – fiind considerați, uneori pe bună dreptate, agenți ai Uniunii Sovietice. Mulți erau de fapt niște idealști revoluționari romantici, visând la unirea proletarilor din întreaga lume pentru a zdrobi „hidra capitalistă”. Până una alta, deveneau niște proscriși nevoiți să-și caute adăpost prin țările din blocul comunist, transformându-se în beneficiari ai „internaționalismului proletar”.

Ajunși în România pe căi numai de ei știute, „Partidul” le asigura cazarea și condiții de viață normale, iar după ce reușeau să învețe puțin limba română căpătau chiar locuri de muncă în funcție de pregătirea profesională pe care o aveau. Unii s-au căsătorit și și-au întemeiat familii, stabilindu-se definitiv în țara noastră.

Un asemenea „revoluționar comunist” s-a acuiat pe meleagurile noastre, fiind imediat luat sub aripa protectoare a organelor de partid. Direcția de Contraspionaj, mai puțin sentimentală, l-a luat în atenție pe noul venit, botezându-l „Inginerul” (își declarase calitatea de inginer constructor). Din primele date obținute asupra acestuia rezulta că este un tip sociabil, învățase limba română satisfăcător și ceruse un loc de muncă oricât de modest dar pe măsura pregătirii sale. A fost repartizat pe un șantier în apropiere de București, făcând zilnic naveta cu autobuzul întreprinderii.

Purta o intensă corespondență cu părinții, iar de câteva ori a vorbit la telefon cu ei de la una din cabinele existente la Palatul Telefoanelor. Conținutul corespondenței și al discuțiilor telefonice erau pur familiale, cei de acasă fiind permanent îngrijorați pentru starea lui de sănătate.

Cum era de așteptat, „Inginerul” fiind un bărbat destul de arătos, și-a creat în scurt timp unele relații amoroase, ca până la urmă să se oprească la una la care s-a și mutat. Era un om liniștit, citea foarte mult literatură română și străină, la locul de muncă era bine apreciat, era corect și nu crea nici un fel de probleme printre colegii de serviciu. După aproximativ doi ani și-a cumpărat împreună cu concubina un autoturism marca „Trabant”, cu care au început să facă lungi deplasări turistice prin țară. Acestea fiind datele despre „Inginer”,

supravegherea lui a coborât, în terminologia de azi, de la culoarea „portocalie” la culoarea „galbenă”.

Nu mult după „coborârea” cotei de atenție, o sursă ne-a informat că „Inginerul” a început să devină mai frământat, după ce a primit vestea că unul din părinți era grav bolnav. El nu-i putea ajuta în sensul de a fi în preajma părinților și în plus, familia era șicanată permanent de autorități. În ciuda acestei situații, „Inginerul” își vedea de treabă, iar călătoriile turistice prin toată țara alături de concubină continuau, fiind singura distracție care și-o permitea.

Informația privind starea de spirit și moralul prost al obiectivului nu au fost de natură a slăbi măsurile de supraveghere. După un an însă, „Inginerul”, aflându-se pe meleaguri moldovene a fost surprins de un ostaș aflat în trecere, în timp ce făcea mai multe fotografii panoramice asupra unor dealuri printre care se afla și o unitate militară de mecanizate. Fără a atrage atenția, bravul soldat a notat numărul „Trabantului” și, ajuns la unitate, a raportat ofițerului de contrainformații. La verificări, din aproape în aproape, s-a descoperit că posesoarea „Trabantului” era în atenția unității centrale de contraspionaj. A fost o inițiativă lăudabilă de a o lua în evidență și pe concubina pe numele căreia era înregistrat autoturimul.

Bineînțeles, după primirea acestei informații culoarea „galbenă” s-a făcut „roșie stacojie”. Oare toate acele deplasări „turistice” erau pentru a realiza observația pe teren a unor obiective miliare? Putea fi „Inginerul” un spion, în vreme ce familia lui era urmărită și șicanată de poliție? Sigur că putea fi. Drept urmare, a fost întocmit un plan de acțiune cu câteva măsuri ofensive, menite să clarifice în cel mai scurt timp situația „Inginerului”. Una din aceste măsuri a fost de a realiza o percheziție secretă la locuința lui. Zis și făcut. După două zile, cu măsurile de siguranță impuse, acțiunea s-a realizat, iar ce am găsit acolo a fost de natură să ne lase perplecși. Bine ascunse, în spatele unor tablouri, în interiorul unei cutii vechi de gramofon cu pânle, într-un mare aparat de radio, sub parchet de unde dislocase 2 bucăți și într-o nișă, teancuri de coli A4, bloc-notes-uri, toate scrise în limba „inginerului”, schițe fotografii de obiective militare, poduri, viaducte cu descrierea lor amănunțită, vaduri cu descrierea și debitul aproximativ al râurilor. Obiectivele militare erau bine localizate, cu scrupulozitate inginerească, cu menționarea în kilometri a distanțelor față de diverse localități, descrierea amănunțită a unor pajiști întinse

pe mii de metri pătrați ce puteau fi folosite la desanturi aeriene, șosele și drumuri laterale practicabile pentru mașini grele, aeroporturi civile și militare din toate zonele țării, toate localizate pe schițe foarte detaliate, multe cu fotografii nedezvelopate păstrate în cutiile filmelor pe care erau lipite lungi explicații cu conținutul fiecărui film pentru a putea fi sortate după dezvoltare.

Preconizasem ca percheziția secretă să nu dureze mai mult de o jumătate de oră, dar am fost nevoiți să luăm măsuri suplimentare ca să avem timpul necesar de a fotocopia întregul material găsit. Prin urmare, aveam un spion. Din acea zi „Inginerul” a fost supravegheat non-stop, prin toate măsurile complexe care se impuneau. Filajul efectuat în deplasările lui „turistice” ne-a confirmat care erau adevăratele preocupări ale „Inginerului”.

Starea morală a „Inginerului” era tot mai proastă, omul devenise apatic, gânditor, tot mai frământat de situația părinților săi, în schimb făcea „turism” la greu, adăugând ca o furnică tot felul de schițe și fotografii la colecția de acasă. Și iată, a venit momentul adevărului.

Într-o zi „Inginerul”, plimbându-se prin oraș, a poposit puțin la intrarea în ambasada țării sale, interesându-se la milițianul de la poartă de programul de funcționare. În aceeași zi, ajungând acasă, printre oftături și regrete, i-a spus concubinei că nu mai poate trăi sub presiunea grijii pentru soarta disperată a părinților și că s-a hotărât să se repatrieze cu orice risc și va cere ajutorul ambasadei sale. A asigurat-o că după repatriere și după ce își va perfectă situația, o va aduce și pe ea și se vor căsători acolo.

În ziua următoare, după ce concubina a plecat la serviciu, „Inginerul” a început să-și strângă toate hârtiile (pe mijloacele de ascultare se distingeau foarte clar foșnetul în timpul sortărilor și împachetării). Ofițerul de la serviciul tehnic, atent pe activitatea obiectivului, a înțeles că se întâmplă ceva și a anunțat imediat ofițerul de caz. Serviciul de filaj a fost avertizat că s-ar putea ca obiectivul să aibă o activitate mai specială, iar ofițerul de caz a fost atașat imediat la echipa de filaj. La mai puțin de o oră după ce fuseserăm alertați, „Inginerul” a fost văzut plecând de acasă cu o valiză și a oprit un taxi. Un filor care se afla în apropierea sa a auzit că i-a dat taximetristului adresa ambasadei.

Situația devenise critică, era clar că „Inginerul” mergea cu toată „documentația” lui s-o predea la ambasadă. Ofițerul Direcției de contraspionaj aflat cu echipa de filaj și-a dat seama că a raporta la Direcție situația și a aștepta apoi instrucțiuni ar fi însemnat pierderea valizei. Din proprie inițiativă, cu

ajutorul șefului echipei de filaj, a hotărât ca una din mașini, în care va sta ofițerul din informativ, să depășească taxiul, iar la primul „stop” să acționeze.

În timp ce taxiul era staționat în coloană la semaforul roșu, de șofer s-a apropiat ofițerul, care s-a legitimat și i-a cerut fără nici o explicație să-l ia imediat în mașină apoi, fără să mai aștepte acordul șoferului speriat, a deschis portiera și s-a așezat pe bancheta din spate alături de „Inginer” care era deja alb la față. Ofițerul l-a întrebat pe șofer ce destinație comandase clientul, iar șoferul a spus adresa ambasadei. Zâmbind, ofițerul s-a întors spre „Inginer”, i-a spus pe nume și l-a întrebat dacă-l deranjează să schimbe puțin traseul. Fără să pară surprins că intrusul îi cunoaște numele, „Inginerul”, copleșit de situație, dădu din cap aprobator fără să scoată nici un cuvânt. La prima secție de miliție, unde a fost condus împreună cu valiza lui, a avut loc percheziția și au fost scoase toate materialele, rezultatul muncii lui de aproximativ doi ani.

În timpul anchetei, cu lacrimi în ochi, „Inginerul” a povestit că tot ce s-a găsit în valiză constituia prețul pe care vroia să-l ofere autorităților din țara sa în schimbul clemenței și al dreptului de a rămâne cu părinții lui care erau bătrâni și neputincioși.

Singura măsură luată împotriva lui a fost aceea că „Partidul” l-a trimis „la plimbare” în lumea largă. Se pare că a ajuns din nou „refugiat politic” în Cehoslovacia sau Ungaria, nu mai știm precis deoarece nu i-a mai scris nici un rând amantei sale.

După festivitatea de premiere a ofițerului pentru modul în care a acționat în cazul „Inginerului”, Șeful Direcției de Contraspionaj, pe atunci colonelul Isidor Holingher, i-a șoptit, mai în glumă mai în serios: *„dacă te prind că mai acționezi de capul tău fără să raportezi și să ceri aprobare, îți dau 10 zile de arest fără să clipești”*.

Adevărul este că după acea dată, în decursul anilor, ofițerul respectiv a mai fost nevoit să acționeze, „după capul lui” dar cu succes, obligat de situațiile operative uneori imprevizibile. A greșit o singură dată, dar asta-i o altă poveste.

Col. (r) Hagop Hairabetian

ACȚIUNEA „SĂGEATA”

Motto: „*Prietenul sigur îl cunoști în împrejurări nesigure*”

Pe fondul unor relații internaționale ce „învolvează norii pentru a declanșa furtuna”, să încercăm a privi retrospectiv spre anii declanșării unor conflicte în zona Orientului Mijlociu, care prin mijloace diplomatice și măsuri mai puțin cunoscute puteau fi redirecționate pe un făgaș realist-credibil.

Toate serviciile românești, cunoscute și recunoscute, au creat celule și organisme de studiu pentru a sintetiza concluzii și atitudini față de conflictul arabo-israelian al anilor 70-89.

Memoriile ambasadorului israelian Yosef Govrin, acreditat la București între anii 1985-1989, oferă ocazia să intrăm în culisele mai puțin știute din istoriografia politicii externe a celor două țări în complexul legăturilor dintre Israel și România.

În zona în care existau tensiuni între state era imperios necesară derularea unor activități utile aplanării conflictului. În această situație, au fost create relații cu caracter exclusivist și excepțional, România fiind singurul stat din blocul comunist care întreținea relații diplomatice și economice cu Israelul.

Se cunoaște faptul ca țara noastră a avut un rol determinant de intermediere în conflictul israeliano-arab, precum și în tratativele pentru instaurarea păcii în Orientul Mijlociu. România a fost una dintre primele țări din lume care a recunoscut oficial Organizația pentru Eliberarea Palestinei (OEP) în anul 1974 și a acceptat să se deschidă o reprezentanță oficială, transformată ulterior în ambasadă, fapt ce denotă că, în paralel, au fost preocupări de dezvoltare a legăturilor cu Yasser Arafat, președintele mișcării palestiniene „de eliberare națională”.

Deschiderea Ambasadei Palestiniene la București a constituit un semnal pozitiv pentru soluționarea pașnică a conflictului israeliano-palestinian și respingerea fermă a terorismului. Ritmul relațiilor oficiale și a celor secrete dintre cele două țări s-a accentuat după vizita primului ministru Shimon Peres în 21 februarie 1985 și vizita lui Yasser Arafat la București în 8-10 februarie al aceluiași an. Trebuie subliniat că aceste întâlniri au fost posibile datorită unor pregătiri minuțioase anterioare. Cu ocazia unei vizite la Cairo în 5 aprilie 1972, Ceaușescu a avut prima discuție oficială cu liderul palestinian Yasser Arafat, întâlnire pregătită de ministrul de externe Ștefan Andrei. În plus, în cursul unei

întrevederi private cu Ceaușescu, premierul israelian Menachem Begin a fost informat că președintele egiptean Anwar Sadat acceptase organizarea unei întâlniri directe între reprezentantul Israelului și Egiptului, ocazie cu care s-a propus Israelului să recunoască OEP și să negocieze cu aceasta. Discuția s-a purtat într-o grădină, doar în prezența unui interpret. Menachem Begin a fost informat că Yasser Arafat era pregătit să recunoască Israelul. Arhivele Statului din Israel au dezvăluit în total 40 de documente referitoare la eveniment.

În acest context al măsurilor inițiate la propunerea României, au avut loc vizite în ritm alert în Ierusalim din partea unor oficialități române, precum și vizite conspirate ale unor emisari din ambele zone.

Urmare acestor acțiuni complexe, considerăm necesar a menționa unele activități ce au fost executate pe raza județului Constanța, în zona stațiunii Neptun, unde se afla conducerea superioară a statului în vara anului 1988.

Pe lângă activitățile informativ-operative și de cooperare cu alte structuri, în baza unui plan comun de măsuri, în ziua de 21 iulie s-a ordonat intensificarea atenției și intrarea în dispozitiv pentru a asigura securitatea totală a unei vile de protocol unde urma să sosească o personalitate a cărei identitate nu era cunoscută decât de un număr restrâns de persoane cu atribuții speciale. În jurul orelor 19.00, persoana protejată a fost cazată. În condiții de strictă conspirativitate – persoana escortată rezultând a fi Yasser Arafat – acesta a fost condus după o oră în zona obiectivului „zero unu” (Ceaușescu), iar după aproximativ două ore s-a reîntors la locul de cazare unde era organizat dispozitivul de pază și protecție. La o oră matinală, a plecat din stațiunea Neptun cu direcția aeroportul M. Kogălniceanu, de unde a părăsit România.

Această întâlnire de importanță istorică deosebită a avut loc în preajma reuniunii Consiliului Palestinian de la Alger, din 15 noiembrie 1988.

După cum avea să se dezvăluie ulterior, șeful statului român a convenit și cu acest prilej ca Yasser Arafat să inițieze negocieri directe cu Israelul privind recunoașterea legitimă a statului Palestina, respectiv existența *de jure* a statului Israel (Rezoluțiile ONU 242 și 338).

Urmare a acestor îndelungate acțiuni, parte din ele secrete, dovedite ulterior eficiente în evantaiul multicolor al evenimentelor, uneori puțin cunoscute, într-o toamnă târzie dobrogeană, a anului 1988 s-a organizat, la hotelul „Forum” din stațiunea Costinești, o întâlnire secretă între reprezentanți din Israel și Palestina. Acțiunea a primit numele de cod „Săgeata”.

Comandamentul acțiunii a fost instituit la hotelul „Doina” din stațiunea Neptun. Conform ordinului, au fost întreprinse măsuri excepționale, pe baza unui plan de cooperare între grupe operative sub directa conducere a generalului Iulian Vlad. Din comandament au făcut parte ofițeri din Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă (USLA) din București și Constanța, ofițeri ai serviciului de contraspionaj - biroul Neptun, specialiști în tehnică operativă și radiolocații și comandantul Brigăzii trupelor de securitate Constanța, general Buriu.

Militarii Brigăzii au fost jalaonați pe traseul Eforie-Neptun, pentru a se putea contracara orice intenție ce putea periclita transportul delegaților. În sala amenajată la parterul hotelului „Forum” din Costinești erau de față cei 28 reprezentanți participanți la „masa verde”, pentru a aborda cu aspecte vitale, de interes internațional, ce urmau a fi consemnate într-un acord comun. Dialogul a început cu inflexiuni, pentru ca, după mai multe ore de dezbateri, să se ajungă la un acord comun, stipulat printr-o *Declarație de principiu*, ce avea drept scop reconcilierea și continuarea dialogului la nivel de decizie.

În timpul tratativelor, generalul Iulian Vlad a primit un mesaj la comandament prin telefonul operativ. După un minut de tăcere, cu fața omului gânditor, ne-a spus: „Serviciul de Contrainformații al Marinei Mangalia ne anunță că stația de radiolocații radar a localizat în apropierea apelor teritoriale un submarin străin. Oare să fie o provocare?”.

În paralel, generalul Iulian Vlad a fost informat că la o Ambasadă a României din zona Orientului Mijlociu s-a încercat un atac. Tot provocare?

Starea generală era tensionată. S-au întreprins măsuri de întărire a dispozitivului organizat pentru protecția membrilor delegațiilor prezente la forum și asigurarea deplasării eşalonate la aeroportul M. Kogălniceanu. A doua zi, după încheierea misiunii, s-a raportat la nivelul conducerii țării că acțiunea „Săgeata” s-a încheiat cu succes, conform planului, amănuntele urmând a fi consemnate într-un raport ce a fost prezentat ulterior.

Pacea și înțelegerea constituie capodopera rațiunii, fiind prima condiție a dezvoltării popoarelor. Indiferent de nivelul deciziei, nimănui nu-i este permis să ignore visul popoarelor de a trăi în concordie și garanții pentru o viață mai bună generațiilor viitoare.

Mentținerea unor relații externe benefice pentru România este cu atât mai mult necesară în prezent, ele constituind un punct de sprijin solid în asigurarea stabilității politico-economice și de apărare națională.

Acțiunea „Săgeata” a constituit un exemplu de posibilitate a înțelegerii între două idei și două religii pentru un echilibru pacifist. Președintele Mahmud

Abbas i-a telefonat președintelui Shimon Peres și i-a urat în ebraică, „*Shanatova*” (Un An Bun!) și „*Hag Sameah*” (Sărbători fericite!).

Fie ca schimbul lor cald de cuvinte să pună un început bun anului 5772 de la facerea lumii.

Închei această relatare de sub colbul anilor de odinioară, cu dorința să construim, nu să distrugem.

Col. (r) Tiberiu Radu

AMINTIRI DE „PARTICIPANT”...

Abia în momentul în care am citit articolul colegului meu constănțean despre acțiunea „Săgeata”, am conștientizat că am participat personal la acest eveniment cu semnificații istorice.

În toamna anului 1988, probabil în noiembrie, fiind coordonator al colectivului de ofițeri din cadrul Direcției I-a – Informații Interne, cu atribuțiuni informative antisubversiune în domeniul de artă și cultură, am primit misiunea de a însoți o delegație a Uniunii Scriitorilor la o activitate ce urma să aibă loc. Nici un detaliu cu privire la locul desfășurării, tematică, participanți.

Am fost însoțit de ofițerul care avea în competență activitatea informativă în domeniul creației literare, la fel de „informat” și el cu privire la specificul misiunii.

Mandatul generic primit era de a sesiza dacă se ridicau probleme de interes pentru securitatea statului.

Particularitatea misiunii nu m-a surprins, deoarece în activitatea de 20 de ani ca ofițer în serviciul național de informații mai avusesem parte de misiuni cu mandat aproximativ sau chiar cu rol de derutare, din rațiuni de protecție antiteroristă. Din această categorie relev plasarea unor ofițeri cu misiuni specifice pe trasee alternative de deplasare a unor înalți oaspeți străini vizați de grupări teroriste.

Revenind la misiunea din toamna anului 1988, menționez că delegația Uniunii Scriitorilor (circa 30 de oameni de litere cu funcții în conducerea Uniunii, a unor edituri și reviste literare, membri ai CC al PCR și/sau ai Marii Adunări Naționale, toți considerați fără riscuri din punct de vedere operativ) era la fel de „informată” ca și noi în ce privește locul și specificul acțiunii la care urmau să participe.

După un timp de rulare a autocarului, devenea tot mai clar că ne deplasam spre Litoral. N-a fost vorba de Constanța sau Mamaia, autocarul virând spre Mangalia. Faptul că toate intersecțiile spre Tuzla, Eforie, Costinești erau asigurate de consistente dispozitive de miliție la vedere ne-a indicat că este vorba de o misiune cu totul specială.

În final, am ajuns la hotelul „Forum” din Costinești, o stațiune populată în acel moment doar de forțe de securitate.

În hotel se afla deja un grup de circa 10 persoane străine, a căror apartenență statală nu ne-a fost precizată. După câteva minute, a sosit un alt grup de persoane străine, cu un elicopter, însoțit de forțe proprii de securitate.

Ca ofițeri de informații, am apelat la posibilitățile la îndemână (observare directă, exploatare informativă în orb, surse de informare din grupul de scriitori) pentru a afla cine erau persoanele din grupurile sosite în condiții atât de speciale și care era scopul acțiunii la care „participam”.

Nimic elocvent. În aceste condiții, ne-am poziționat strategic în sala de conferințe în care urma să se desfășoare activitatea și am butonat aparatele pentru a asculta traducerea intervențiilor. Stupoare însă. Activitatea la care luam parte a constat doar într-un dialog între cele două grupuri de străini, discuțiile purtându-se în limba arabă, fără traducere în alte limbi. Astfel, noi și grupul de scriitori români am asistat la discuții fără a lua la cunoștință despre problemele abordate.

Încet-încet, lucrurile căpătau contur. Eram părtași la un eveniment istoric. Era prima întâlnire a unor reprezentanți ai societății civile israeliene cu o delegație a Organizației pentru Eliberarea Palestinei, care a deschis calea dialogului în una dintre cele mai fierbinți probleme a Orientului Apropiat. Era o acțiune – de excepție – a diplomației române, la care Uniunea Scriitorilor a figurat drept gazdă, iar ofițerii de informații au avut contribuții conform misiunilor încredințate.

Cu toate că la început nu am conștientizat că misiunea mea și a colegului meu era de a cunoaște și preveni eventualele probleme din partea scriitorilor români, ceea ce nu a fost cazul, pe parcurs am realizat însă că eram martori la un eveniment deosebit pentru evoluția contenciosului israeliano-palestinian, dar și pentru consolidarea bunelor relații româno-israeliene și româno-arabe, care dăinuie și în prezent.

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

Colțul mizantropului

MAREA NEAGRĂ ȘI „GRĂTARUL CU MICI”...

Nici nu s-a stins încă agitația cu problema aurului de la Roșia Montană, că a apărut acum o și mai mare vânzoleală în Europa și nu numai, pentru zăcămintele de gaze ce au fost descoperite în platforma marină din apele noastre teritoriale ale Mării Negre. Am și căpătat denumirea „Românii - saudiții Balcanilor”. Unele societăți cum ar fi OMV, Exxon și chiar Lukoil au anticipat de acum câțiva ani resursele noastre și s-au grăbit să concesioneze de la noi câteva parcele în vederea exploatării. Cei care au aprobat aceste concesiuni cu avantaje minime pentru țară ori au fost niște naivi ori niște ticăloși după care plânge pușcăria.

Au început deja să ni se vânture pe la nas, mai discret sau chiar direct, tot felul de redevențe, dividende, colaborări pentru extracție cu giganții din domeniu, sugestii „binevoitoare” de valorificare, promisiuni de tot felul. Deloc întâmplător, în această campanie s-au angrenat și unele misiuni diplomatice acreditate în țara noastră. Vedeți ce frumos și ademenitor miros gazele? Exact ca un grătar cu mici pentru înfometaji....

Mai mult, „mirosul” a trecut chiar Oceanul, judecând după recenta declarație a secretarului american al energiei, Rick Perry, care a sugerat ca autoritățile române să asigure concordanță între legea *off-shore* și anexa prin care se fac calculele privind deducerea cheltuielilor.

Ar putea avea această sugestie vreo legătură cu scepticismul exprimat de companiile petroliere față de investițiile pentru scoaterea gazelor din Marea Neagră, deoarece legea offshore adoptată recent le-ar pune piedici precum prevederea de a vinde cel puțin jumătate de gaze pe bursele românești?...

Este o ocazie unică să vedem patriotismul și profesionalismul economiștilor, al finanțiștilor, al parlamentarilor și mai ales al specialiștilor noștri în extracția gazelor și a petrolului (oare n-am putea s-o facem fără nici o asistență materială străină care ar însemna să împărțim cu ei această nouă comoară dăruită de Dumnezeu pentru țara noastră?) Avem tradiție, am fost lideri mondiali în echipamente și utilaj de forat și extracție a țițeiului și gazelor,

117

inginerul Ion Basgan a brevetat „forajul rotativ percutant”, revoluționând încă de acum mai bine de 100 de ani industria extractivă, ar fi momentul de glorie al branșei petroliștilor, egală ca importanță pentru țară cu victoriile de la Oituz și Mărășești. Dacă există pe undeva, și sunt sigur că există chiar mulți, adevărați „*Spiritus Rector*”, acum este momentul să iasă la rampă cu dragostea de țară și să ajute la adoptarea celor mai avantajoase formule de valorificare a acestor imense bogății. Desigur experiența saudiților, negativă sau pozitivă, trebuie luată în seamă.

Doamne ajută ca măcar această nouă bogăție să nu se risipească în vânt și să nu fie sfârtecăță de străinii lacomi, iar România să strălucească, așa cum o merită, pe firmamentul Europei și al Lumii, și să ne recăpătăm demnitatea și mândria călcate în picioare de prea mulți dușmani și „prieteni”...

*

Mai acum câteva zile am avut „plăcerea” de a ne trezi cu vizita particulară a premierului Ungariei Viktor Orban, care a dat o raită prin maghiarimea de la noi cu dublu scop: să câștige capital electoral pentru apropiatele alegeri și în același timp să spurce sărbătorile noastre pentru Centenar, afirmând cu caracteristica-i impertinență că o fi sărbătoare pentru poporul român, dar este o mare tristețe pentru poporul maghiar. La o asemenea demonstrație de mojiicie nu putea să lipsească Laszlo Tökes care trona alături de premierul maghiar.

Mă întreb cât mai permitem în România asemenea atitudini? În revista noastră am mai spus-o: să stea la ei acasă, să-și mănânce cumiști gulașul sau paprikaș-ul, să nu mai confunde visele lor stupide cu realitatea și să nu-l mai tulbure pe gospodarul maghiar care vrea să trăiască liniștit în această țară.

Col. (r) Hagop Hairabetian

ATITUDINI

DE LA PASIUNE LA ABUZ PRIN DEFORMARE PROFESIONALĂ

Potrivit datelor publicate de media din România, țara noastră ocupă un neonorant loc trei, după Rusia, respectiv Turcia, pentru numărul condamnărilor la CEDO. Statisticienii ne dau cifre absolute, dar în realitate stăm și mai rău luând în calcul faptul că numărul condamnărilor Federației Ruse se raportează la 105 milioane de locuitori, iar în cazul Turciei la 80 milioane de suflete. Raportându-ne la numărul condamnărilor la 100 de mii de locuitori, s-ar putea să ne trezim campioni.

Față de această nedorită și tristă realitate, apare ca fiind îndreptățită următoarea întrebare: Cum s-a ajuns aici?

Ca trăitor pe meleaguri mioritice, dar mai ales ca ofițer de informații, am cunoscut tot felul de bizarerii ale comportamentului uman, de la cele benigne la altele cu efecte devastatoare în plan social, altfel spus mutilatoare de destine umane. Pasiunea pentru psihologie, dar nu numai, m-a determinat să zăbovesc asupra comportamentului uman influențat fatalmente de ceea ce se numește „deformare profesională”.

Analiza numeroaselor cazuri întâlnite m-a obligat să constat că deformarea profesională nu apare instantaneu, nefiind vorba de un fapt accidental. Preocuparea asupra domeniului de referință a pornit de la numeroasele discuții pe teme profesionale cu un coleg demn de toată lauda. Colegul absolvise școala de ofițeri în 1970 cu rezultate meritorii, făcând parte dintre primii cinci din promoție. Foarte conștiincios, dar și laborios, făcea eforturi constante atât în plan profesional cât și pentru îmbunătățirea nivelului de pregătire juridică și de cultură generală. Orgolios din fire, veștile privind rezultatele profesionale și recunoașterea acestora ce vizau foști colegi pe care îi considera sub nivelul lui de pregătire și dotare intelectuală l-au dus la frustrare. În această stare de spirit era atunci când îmi spunea: „*Suntem ghinionişti, moroşenii sunt oameni cumînţi, nu se implică în acţiuni de pericol a căror documentare ne-ar putea aduce evidenţierea potenţialului nostru real*”. Îl contraziceam, spunând că, dimpotrivă, socot că suntem norocoşi, în sensul că

putem raporta că starea de normalitate instalată în societate are printre factorii determinanți și măsurile noastre preventive.

Când credeam că am fost suficient de persuasiv pentru a-l convinge că are o gândire nesănătoasă, m-a surprins prin obsesia nevoii de rezultate remarcabile, susținând că ar avea semnale că se minte prin exagerarea periculozității unor fapte reale, în fapt benigne, și concluziona: „Dacă alții o fac, de ce nu putem face și noi?”

Surprinderea mea în raport cu poziția colegului era dublată de faptul că pe lângă pasiunea sa pentru muncă, era și un creștin convins, iar paradoxul situației m-a împins spre studierea cazurilor de acest gen. Nu a trecut mult timp până să observ fenomenul în cele mai diverse segmente sociale.

Păstrându-mă în sfera faptelor trăite nemijlocit, amintesc situația unui medic balneolog. Cunoscut și recunoscut ca un foarte bun profesionist, a fost solicitat și după pensionare să acorde asistență de specialitate într-un complex balnear. Ca potențial beneficiar al unor proceduri de tratament recomandate de medicul unității militare în documente scrise și parafate, m-am prezentat la specialistul complexului care trebuia să confirme recomandările medicului curant. Așteptând la rând, nu aveam cum să nu observ cum pacienții din fața mea deschideau dosarele medicale verificând dacă bancnota de 100 lei era la locul ei. Din curiozitate, am întrebat dacă suma respectivă este obligatorie. Mi s-a răspuns că face parte din „rețetă”. Plătind suma în cauză se putea cere medicului balneolog orice procedură, dincolo de recomandarea medicului trimițător. Găsind acoperitoare procedurile trecute în recomandare, am omis completarea dosarului personal cu obișnuita bancnotă.

La deschiderea dosarului meu, surpriza medicului a fost mai mare ca a mea. A răsfoit hârtiile și în lipsa bancnotei s-a înfuriat până la sufocare. A strigat asistenta, căreia i-a cerut să anunțe că întrerupe consultările, apoi a semnat de confirmare pe dosarul meu, fără o întrebare vizând afecțiunile pentru care sosisem în stațiune. Situația creată m-a obligat să concluzionez că primirea sumei a determinat obișnuința, nefirescul a devenit, în timp, firesc, iar comportamentul normal de neacceptat. În mintea mea stăruie întrebarea: există un singur vinovat?

Mai trist însă stau lucrurile în alte domenii. În anii '70, de pildă, am avut ghinionul ca un hoț care furase un mănunchi de chei de pe un șantier de locuințe să bată și la ușa mea. Atât eu cât și soția eram la serviciu. Ghinionul a făcut ca una din cheile furate să se potrivească. Intrat în casă, hoțul a căutat bani și bunuri ușor de ascuns, ușor de valorificat. Ne-a furat banii găsiți într-un sertar

(câteva sute de lei) și un radiocasetofon. Am descoperit furtul prin lipsa respectivului aparat. Fapta a fost reclamată deîndată la miliția municipiului. În aceeași zi s-au prezentat la locul incidentului, pentru cercetări, un ofițer de la furturi și un subofițer cu un câine de urmărire. Cum hoțul lucrase „curat”, nu-mi făceam speranțe să fie prins. După câteva săptămâni, am fost invitat la miliție. „*V-am prins hoțul!*”, suna vocea satisfăcută a ofițerului pe care-l apreciam pentru profesionalismul său.

Ajuns față în față cu hoțul, am aflat că banii noștri s-au dus pe lozuri în plic, iar aparatul a fost vândut „pe nimic” chiar în ziua furtului. Problema era că trebuia să se procedeze la reconstituire și să primesc în locuință echipa de însoțire a făptașului. În cadrul discuțiilor purtate cu acea ocazie am aflat cu strângere de inimă că pe lângă furturile comise și recunoscute, prietenul meu ofițerul îi cerea făptuitorului să recunoască și alte furturi cu autor necunoscut. fapte pe care în realitate nu le comisese. Se putea oare evita întrebarea firească: a câta oară se întâmpla așa ceva?

Dincolo de nevoia ofițerului de a se lăuda cu priceperea sa, era vinovăția șefilor care acceptau practica propusă. Nu este nevoie, cred, să aibă cineva neapărat studii juridice pentru a înțelege că o atare abordare este păguboasă din cel puțin două puncte de vedere. Închizând dosare cu autor necunoscut puse în cârca unui presupus făptuitor prin abuz, făptuitorii reali primesc liber la noi fărădelegi, iar în plan secund sunt încurajate și alte tentații de a alege calea minimei rezistențe, chiar dacă acea cale este ilegală.

Referindu-ne la societățile umane guvernate de statul de drept, ar fi o iluzie să credem că dispar, pur și simplu, structurile caracteriale pretabile la alunecarea în abuz pentru onoruri și interese materiale, cunoscut fiind faptul că schimbarea mentalităților presupune un proces de lungă durată. Nu ajunge să existe reglementări corecte (oricând perfectibile), dacă aplicarea normei juridice este lăsată în afara unui control exigent și constant.

În acest context, nu putem face abstracție de cifrele la care ne-am referit în debutul prezentului material, mai cu seamă că semnalele privind distanțarea de exigențele europene în materie de respectare a drepturilor și libertăților fundamentale, inclusiv a celor procesuale, sunt acut actuale. Care ar fi soluția, se întreabă omul de rând căruia îi putem răspunde că nu scăpăm de efect fără a înlătura cauza.

Col. (r) Ion Pop

BĂNCILE ȘI CRIZA ECONOMICĂ

Sau pompierii care au cauzat ei înșiși focul!!!

„Dați-mi controlul asupra monedei unei națiuni și nu-mi pasă cine face legile” (Mayer Amschel Rothschild)

Fără ură, dorință de răzbunare, intenție de pedepsire etc., această temă susține necesitatea unei dezbateri publice, a celor care iubim dreptatea, privind autoputernicia băncilor centrale, în scopul recunoașterii costurilor politicilor greșite ale acestora și pentru reevaluarea vitală a contractului social dintre țară (națiune) și bănci cu care conlocuim, dar trăim total separați, unii în altă lume a profitului exclusiv al lor, iar alții în lumea sărăcirii în progresie geometrică.

Accentuez faptul că nu fac referire la o anumită țară sau la o anumită perioadă istorică, deși voi face mențiuni la crizele economice din 1929 și 2008, care în fapt și în fond au același profil.

Tacticile se vede că au eșuat și au generat un mix nesănătos de datorii, perioade alternative explozive de creștere (prăbușire) pe piețele activelor imobiliare și piețele financiare, concomitent cu o falsă creștere a salariilor (diriguitorul bancar știe cum).

De multe ori oamenii, în decursul istoriei au văzut adevărata libertate umblând pe străzi sau chiar la porțile noastre în căutare de adăpost, dar noi am alungat-o. Apoi, oamenii au văzut depravarea manifestându-se într-o procesiune grandioasă și au numit-o libertate. Astfel, în haosul creat apar „neguvernabilitatea și corupția” datorate „destructurării legislative și instituționale”, având ca finalitate desființarea treptată a suveranității personale, colective, naționale, identitare, educaționale etc.

Lumea financiară de astăzi este rezultatul a patru milenii de evoluție economică. Banul – formă cristalizată a relației dintre debitor și creditor – la început cu acoperire în aur, a dat naștere băncilor. Din Mesopotania antică până în China de astăzi, ascensiunea băncilor a fost una din forțele motrice ale progresului sau regresului societăților umane.

Frederic Mishkin, fost membru al Consiliului guvernatorilor Sistemului Rezervelor Federale din SUA (2006-2008), afirma: „sistemul financiar, creierul economiei acționează ca un mecanism de coordonare care distribuie capitalul, sânge al activității economice către cele mai productive

zone ale afacerilor și gospodăriilor. În cazul în care capitalul se duce într-o direcție greșită sau nu se mișcă deloc, economia va funcționa ineficient”.

Niall Ferguson, în cartea sa „*Ascensiunea banilor*” (Ed. Polirom 2016) referitor la cât se distruge din economia modernă, preciza că rata medie anuală este de 15%. În unele țări au fost ani când această rată de extincție anuală a depășit 70% având ca efect imediat diminuarea rezervelor valutare a exportatorilor (creatorii oxigenului pentru economie) și scăderii agresive a fondurilor suverane de investiții.

Ineficiența sau chiar inexistența unui sistem de protecție financiar-monetară a creat premisele marilor crize economice, un fel de Cernobîl financiar. În anul 2008 președintele Germaniei, referindu-se la adevărul fundamental al banilor preciza că: „*este un monstru care trebuie pus la locul său*” (Niall Ferguson, *Ascensiunea banilor*, pg. 218). Când banii devin marfă dispăre scopul pentru care au apărut.

Septembrie 2008, moment de răscruce al istoriei, a fost un șoc cum nu se mai văzuse din 1929. Dispăruseră brusc 40 de trilioane de dolari din capitalul la nivel global, 150 de miliarde de dolari la nivelul gospodăriilor doar în SUA, precum și 700.000 de locuri de muncă pe lună, împreună cu nenumărate locuințe intrate în posesia creditorilor de pretutindeni la prețuri derizorii, urmare a ipotecilor. În octombrie 2008, Alan Greenspan, fostul președinte al Rezervei Federale Americane, a recunoscut existența „*unei defecțiuni în modelul pe care-l percepea ca fiind structură funcțională, esențială și definitorie a lumii*”. Autoritățile păreau lipsite de autoritate, politicile se făceau la repezeală iar supraabundența de explicații nu garanta rezolvarea, dovedind neînțelegerea riscurilor care amenințau întregul sistem.

Băncile, din catalizator al activității economice, s-au transformat în armă de nimicire în masă, creând o nouă libertate – de a fi lăsat liber, dar liber să mori de foame. O monedă acționând ca depozit de valoare, precum și ca mijloc de schimb împreună cu un sistem bancar funcționează eficient, constituind infrastructura necesară dezvoltării economice.

Măsurile impuse dictatorial de băncile diriguitoare au dat naștere unui mecanism nesigur, incapabil să obțină un rezultat care să garanteze rezerve pentru băncile comerciale și rate real negative ale dobânzii care să determine un flux mai ridicat de venituri.

*„Când resursele se concentrează în atât de puține mâini, așa cum se întâmplă în lumea contemporană, libertatea agentului economic devine sclavia particularilor și sclavia statelor în lanțurile juridice și psihologice ale imperativului agenților economici globali de a face profit, chiar cu riscul atingerii drepturilor și libertăților umane și al socializării pierderilor și sacrificiilor. Puterea politică devine un supus docil al diktatului economic. Legile dreptului pozitiv și contractele imuabile devin instrumente ale diktatului economic” (Gheorghe Piperea, *Protecția consumatorilor în contractele comerciale*, Ed. C. H. Beck, 2018, pg. 169).*

Cucerirea aparatului de stat dinainte de 1929 sau 2008 de către puterea financiar-bancară a creat Marea Criză, care a reprezentat răzbunarea istoriei dezlănțuite asupra unei societăți ce-și permisesese să se lase jefuită de prădători prin reducerea puterii guvernului și privatizarea autorităților, preferând să-și păstreze pozițiile decât să lupte fără șanse de câștig.

Catastrofa economică reală din 2008 a început în 1994 cu crizele monetare din lumea a treia, care au generat un flux mare de capital străin, adevărate baloane de săpun imobiliare. Odată sparte aceste baloane, un flux violent de capital către exterior, de neoprit, completat de o vizită prietenească de sprijin din partea simpaticilor reprezentanți ai unor instituții financiare internaționale, a transformat cu mare înflăcărare aceste economii în echivalentul financiar al unei pustietăți pârjolite.

Teribila austeritate complet inutilă și inflația mănâncă hulpav din creșterile salariale, iar pentru a se menține s-a indus stagnarea (prin pârgșii monetare) în sectoarele economice productive, accentuând șomajul.

În 2008 și 2009 pierderile băncilor au fost socializate și transformate în datorie publică, ceea ce a accelerat apropierea recesiunii. Creșterea datoriei publice asigură falimentul statului, mai puțin al băncilor. Între decembrie 2011 și februarie 2012, BCE a emis 1000 miliarde de euro pe care i-a oferit băncilor insolvente ale zonei euro în schimbul unor garanții lipsite de valoare, toxice.

Recesiunea economică și vulnerabilitatea îndatoraților este, în final, precipitată de ratele mari ale dobânzii și de o creștere bruscă a costurilor împrumuturilor, începând printr-o creștere a întârzierilor la plata ratelor și prin intrări în incapacitate de plată a debitorilor.

Criza din 2008, ingredient esențial al prezentului, a marcat o discontinuitate însemnată – **falimentocrația** – marcată de o mare absență a dirigitorului suprem și de o prezență amenințătoare a slugilor acestuia, care au

devenit mai înverșunate fiind scăpate de capriciile stăpânului. Este lumea viitorului în care am început să trăim, când eșecul devine profit, dar nu pentru cei incendiați și arși.

Finanțarea unor standarde de viață aproape de normal este desființată și dinamizată prin precise și rapide politici monetare ale băncilor centrale. Conturile fondurilor private de pensii, de exemplu – o piață simulată pentru instrumente toxice care dau naștere la prețuri simulate – sunt folosite pentru refacerea conturilor băncilor private, nu de stat.

Marile sume de salvare a băncilor (în România 20 miliarde Euro la o singură strigare) nu ajung niciodată la întreprinderile care au nevoie de credite pentru achiziționarea de utilaje sau clienți solvabili, drept pentru care se agravează criza.

Unele fonduri de stabilitate financiară, inițial temporare, la nivel mondial, regional sau național, sunt exemple fascinante de falimentocrație: când un segment se strică crește riscul de nerambursabilitate a următoarelor. Exemple sunt eliminarea de pe piețele financiare a Greciei și Islandei, urmate de Portugalia și, de ce nu, a Spaniei, Italiei sau a unor țări din estul Europei, silite să ia credite cu dobânzi ridicate până la un nivel nesustenabil, și care vor fi nevoite să stea cu mâna întinsă pentru a primi bani privați, de asemenea nesustenabili.

*

Dacă perioada dinainte de 2008 era nesustenabilă, cea de după 2008 este încărcată de tensiuni care amenință generațiile viitoare cu un haos pe care nu ni-l putem imagina.

Înfruntarea de forțe de la Davos 2018, discretă și strașnic păzită, a constatat că lumea este cuprinsă de o mare neliniște (*big worry*), iar băncile centrale au anunțat că vor înceta programele de relansare. Una din cele mai puternice și mai sumbre predicții ale Forumului Economic Mondial Davos 2018 a fost că ne așteaptă fie cea mai strălucită societate construită vreodată de umanitate, cu un final fericit al celei de-a patra revoluții industriale, fie una din cele mai furioase: o lume a amărăciunii, a oamenilor rămași în urmă, a celui mai mare război comercial al tuturor timpurilor, o lume fără teritorii neutre, o lume a conflictului permanent.

Problemele financiare de astăzi își au rădăcina în liniile de ruptură apărute în sistemul monetar internațional, întreținute și accentuate de comportamentul băncilor centrale, mai ales de reglementările impuse, lipsite de orice legătură cu economia, născând o continuă destabilizare.

Independența totală și dictatorială a băncii centrale față de legiuitor și executiv, precum și distanțarea acesteia de elementele socio-economice o fac uneori să se considere zeu suprem, iar pe conducătorul ei un „nemuritor”, care nu face greșeli.

*

Nu trebuie uitat că Banca Națională a României ține în mâini inima economiei și a țării, în calitate de administrator al averii noastre naționale: tezaur, aur, argint, sistem monetar etc., atât cât a mai rămas din ea.

Într-un raport al *London Economics* din februarie 2014 pentru Parlamentul european se preciza: *„dobânzile care variază după hazardul evenimentelor imprevizibile ale pieței sau după cel al voinței arbitrare a băncii sunt în mod evident abuzive și trebuie combătute și nu doar pentru o reală protecție a consumatorilor ci și pentru asigurarea consistenței și rezilienței sistemului bancar”*, iar din răspunsurile date de Autoritatea de Supraveghere Financiară cu acest prilej rezultă că *„se identifică probleme ale practicilor de creditare ale băncilor din România, cu efecte negative asupra creditorilor. Astfel s-a observat că nivelul celui mai important cost al creditului, dobânda, a stat la discreția băncilor românești care au produs contracte preformulate prin care puteau modifica unilateral nivelul acesteia, iar contractele ipotecare au fost construite într-o manieră discreționară care a permis băncilor să schimbe unilateral costurile și alte caracteristici ale creditelor ipotecare, fără posibilitatea consumatorilor de a le refuza.”*

Creditele în valută sunt un produs deosebit de nociv pentru consumatori, datorită variabilității cursului de schimb, ajungând să plătească mai mult decât triplu, sume răpite consumatorilor și economiei.

În perioada 1990-2012, românii au avut parte de mai multe terapii de șoc: **liberalizarea cursului de schimb leu/dolar** (în anul 2000 într-o singură lună devalorizarea a fost de 270%, inflația de 180%, ceea ce a determinat falimentul a patru bănci și a unui fond de investiții), **liberalizarea prețului la gaze și energie electrică** (finalizat în 2009 ca „succes maxim” al economiei de piață care a coincis cu instalarea crizei economice la noi); **lichidarea sau privatizarea multor întreprinderi**; **concedierea multor salariați** din sectorul

productiv și de cercetare, însoțită de măsuri de austeritate severă, astfel determinând exodul locuitorilor țării peste hotare, depășind 4 milioane de români în perioada 1990-2016.

În acest timp, sarcinile esențiale ale statului națiune sunt privatizate vizibil sau invizibil, pe motiv că sunt mai eficienți, astfel statul informal devine tot mai puternic, iar deficitele comerciale merg mână în mână cu deficitele bugetare și creșterile de prețuri se alimentează reciproc ducând la creșterea inflației, care este manevrată prin politici monetare.

Astăzi creșterile de prețuri reprezintă un fenomen monetar în sine fără a fi creator de valoare sau rezultat al creării de valoare, iar când cresc ratele dobânzilor este garantată sosirea crizei și a recesiunii, imediat după comunicatele liniștitoare și încurajatoare ale bancherului dirigitor. A permite băncilor centrale în exclusivitate stabilirea cantității de monedă, devalorizarea perpetuă a acesteia, dictatura formei și fondului creditării, iresponsabilitatea acceptării garanțiilor și riscurilor evidente în acordarea creditelor, reprezintă abuzul de putere al acestora și o sinucidere economică. Datorită măsurilor dictate de Banca Națională, leul românesc a susținut și contribuit direct la ascensiunea valorii altor monede și indirect la scurgerea în exterior a unui important procent din venitul național datorită evaziunii fiscale majore (nu există minus undeva fără să existe plus altundeva).

Dan Armeanu, profesor la ASE, în „Ziarul Financiar” din 27.01.2012 preciza: *„băncile s-au comportat perfect monopolist: au majorat prețurile în plină criză în condițiile în care era evident că debitorul nu avea opțiuni, fără să se preocupe să își ajusteze mai întâi baza de costuri, să devină mai eficiente, să se concentreze mai mult pe deservirea clientului ....; din această perspectivă a rezistenței la restructurare, sectorul bancar românesc se plasează alături de celălalt zombie al sistemului economic românesc – sectorul bugetar”*. Legiuitorul și executivul ar trebui prin acte normative să stabilească un tip de contract de credit bancar obligatoriu pentru bănci, cu eliminarea clauzelor abuzive constatate până în prezent de sistemul financiar.

*

Prin natura lor riscurile sistemice apar ca replică la politica monetară și pot fi de așa natură încât să amenințe stabilitatea economiei. O monitorizare eficientă a unor astfel de riscuri sistemice impune existența unei instituții aflate

în afara băncilor centrale, un corp de experți cu autoritatea de a modifica acțiunile acestora ca efect al responsabilității statului să-și verifice agenții și a cetățenilor, să-și verifice guvernanții care se tem să ceară socoteală băncilor diriguitoare, care dictează schimbarea oricărui titular al autorității publice inclusiv prin instituțiile de forță.

Dependența de stat a băncilor japoneze nu este o problemă pentru economia națională, dimpotrivă constituie motivul creșterii economice bazate pe export (aerul unei economii de succes), în baza industrializării extensive și intensive. Alianța tradițională dintre guvern și bănci a permis statului japonez să influențeze investițiile generale și în special cele structurale, născând miracolul japonez prin simbioza dintre monetar-economic-productiv. Experiența Japoniei din anul 1990 reprezintă un semnal de alarmă pentru legiuitor și decidenți, dovedind că un întreg sistem bancar poate deveni un balast pentru economie, care provoacă șocuri și victime financiare.

Creditarea guvernelor pentru plata datoriilor, major și preponderent a dobânzilor cu costuri exorbitante, datorate unor declarații politice iresponsabile și a unor manipulatori plătiți, interni sau externi, precum și obligativitatea îndeplinirii unor condiții: desființarea unei părți însemnate din sectorul public (inclusiv școli, policlinici, spitale etc.), diminuarea competenței instituțiilor de stat și transferul complet sau parțial al unor bunuri publice valoroase (apa, telecomunicații, resurse naturale, etc.) sunt întrebări care așteaptă răspuns.

Col. (r) Ion Șandru

ÎN SPRIJINUL CULTURII DE SECURITATE

„FAKE NEWS”: UN NUME NOU PENTRU O „ARMĂ” VECHE

Motto: *„Să apelezi la toate cuceririle științelor pentru a cunoaște punctele slabe din psihologia individului și a mulțimilor. În același timp să le discreditezi prin media, astfel ca poporul să nu creadă în mijloacele și strategiile statale de manipulare”*
(Noam Chomsky: *Cele 10 principii ale manipulării maselor*)

Fenomenul știrilor false a fost folosit din cele mai vechi timpuri pentru a crea haos și neîncredere, pentru a submina adversari. Ceea ce diferă în prezent este tehnologia care aduce cea mai mare schimbare de la inventarea tiparului încoace. Revoluția digitală a creat un peisaj nou. Fiecare utilizator de *smartphone* a devenit un om mult mai informat, asta e cert, dar nu și mai bine informat. Mulți sunt, de fapt, mult mai bine dezinformați. Din două cauze. Prima, oricine postează orice îi trece prin cap. Savantul italian Umberto Eco spunea că idiotul satului a căpătat voce în comunitate și mai este și ascultat. A doua, grupuri organizate răspândesc în mod sistematic știri false sau parțial false urmărind diferite scopuri, de cele mai multe ori politice. Pentru cei care au analizat foarte atent oportunitățile pe care le oferă tehnologia a devenit clar că posibilitățile de manipulare a oamenilor sunt în acest moment nelimitate. Organizații și state care vor să influențeze opțiunile populației dintr-o altă țară, pot să o facă. Conceptul „*fake news*” a devenit o provocare pentru furnizorii de informații corecte din întreaga lume. Mass-media și rețelele de socializare sunt invadate de știri false furnizate sub masca unor fapte, situații sau evenimente adevărate. Fenomenul a devenit și în România un urmaș al propagandei și dezinformării. Cuvintele cele mai des întâlnite atunci când ne referim la „*fake news*” sunt manipulare, propagandă, dezinformare, ideologie, bani.

Manipulare, pentru că se încearcă influențarea opiniei publice prin diferite mijloace prin care se impun anumite comportamente; **propagandă**, pentru că de multe ori prin știrile false se încearcă răspândirea unei anumite doctrine pentru a se câștiga adepți; **dezinformare** deoarece, în mod voit, se induce în eroare opinia publică; **ideologie**, pentru că se încearcă impunerea unui anumit sistem de idei sau concepții, și **bani** deoarece „*fake news*” pot avea și

scopul obținerii de venituri financiare. Contracararea acestui proces în continuă dezvoltare se poate face, în primul rând, prin educație și cunoaștere.

Termenul presupune publicarea de informații false sub masca unor știri adevărate. Principalele vehicule de propagare a știrilor false sunt mass-media și rețelele de socializare. O analiză a știrilor difuzate în ultimele luni ne indică existența unui război de tip hibrid, în care știrile false sau exagerările au devenit una din armele cele mai eficiente. Reuniunea Bilderberg de anul acesta a alocat o secțiune discutării realităților din lumea „*post-truth*” (post-adevăr). Post-adevărul definește o perioadă de timp sau o situație în care faptele reale devin mai puțin importante decât ceea ce crede o anumită persoană care reacționează emoțional într-un context al nesiguranței și neîncrederii. Dan Diaconu, unul dintre cei mai urmăriți analiști de pe rețelele de socializare românești, afirma recent: *„Post-adevărul este o noțiune mult mai complexă. Este o minciună? Cu siguranță da. Este un adevăr? Poate! Din acest aparent joc bizar rezultă întreaga complexitate și, în același timp perversitate a acestui fenomen. Post-adevărul nu-i un adevăr și nu e minciună, e o întrepătrundere a celor două noțiuni cu un rezultat monstruos. Post-adevărul nu-i chiar o minciună, dar nu este un adevăr”*.

Motivațiile furnizorilor de știri false

Dezbateră despre metodele prin care putem face față acestui model de gândire – în care ceea ce noi credem sau vrem să credem este mai important decât faptele obiective – a cuprins și România. La nivel internațional, dezbateră a fost provocată în contextul votului pentru Brexit din Marea Britanie și alegerii lui Donald Trump ca președinte al Statelor Unite ale Americii. În România s-a manifestat în special în perioada electorală din 2016, dar și în timpul protestelor din februarie 2017. De altfel, fenomenul „*fake news*” s-a dezvoltat și propagat cel mai bine în timpul unor evenimente sau situații limită, cu efect important asupra consumatorilor de informație.

Site-urile din România care promovează știri false pretind că sunt platforme de știri independente, însă le lipsește transparența: nu prezintă detalii despre autori și despre redacție, nu citează surse credibile și nu oferă informații ce pot fi verificate. Toate, însă, susțin că prezintă adevărul. Mediul online este locul în care ajung informațiile despre orice și oricine, fără ca cineva să verifice

înainte dacă sunt adevărate sau false. Daniel David, profesor universitar doctor la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, autorul lucrării *„Psihologia poporului român”* subliniază în acest sens că *„Oamenii cred că există două etape de gestionare a unei informații noi: 1. primești informația și o înțelegi; 2. stabilești valoarea ei de adevăr. Studiile sugerează însă că lucrurile sunt diferite: în momentul în care ai înțeles informația nouă, consideri în mod automat că este adevărată. De foarte multe ori, nu se mai ajunge la etapa a doua și atunci ajungi să consideri că este adevărat tot ceea ce ai înțeles”*.

„Minciuna promovată la nesfârșit devine adevăr”

Informațiile false influențează comportamentul chiar și atunci când oamenii știu că sunt false. Același autor susține că minciuna are în mod automat și inconștient un efect asupra comportamentului. Acesta este și motivul pentru care sunt propagate știrile false: „furnizorii” știu că la un moment dat vor avea efect. De aici, și maxima: *„dacă spui o minciună îndeajuns de mult, ea devine adevăr”*. Daniel David recomandă ca, așa cum nu ne expunem la radiații sau la alimente alterate, ar trebui să evităm expunerea la informații false.

O clasificare a categoriilor de site-uri care postează conținut ce trebuie evitat le-ar include pe cele care promovează:

- știri false (cu informații inventate);
- știri care induc în eroare - pornesc de la fapte, însă sunt scoase din context și primează caracterul de senzational;
- știri partizane - interpretări ale unor date reale, care sunt manipulate pentru a corespunde unei agende;
- știri-momeală (clickbait) - titluri șocante/senzaționaliste ce îndeamnă cititorul să le acceseze dar care, de regulă, nu includ informații de natură să susțină promisiunile din titlu.

Mediul în care astfel de știri sunt răspândite cel mai frecvent și facil este constituit de rețelele de socializare, în special platforma *Facebook*, informațiile fiind distribuite indiferent de sursa de proveniență.

Cum se realizează propagarea știrilor false virale

- apelul la surse citate sub protecția anonimatului sau trimiteri la site-uri obscure;
- utilizarea de titluri șocante/bombastice și a unui stil evaziv de relatare;

- neprecizarea sursei primare a informației sau, în cazul în care aceasta este menționată, distorsionarea unor elemente (de exemplu, nu este citat numele autorului articolului, ci sunt invocați „jurnaliștii” respectivei surse de presă;

- utilizarea de pseudonime;

- lipsa unui punct de vedere (reacții), fie oficial, fie al părților implicate;

- pentru a da credibilitate, se pornește de la menționarea unui eveniment real (de exemplu: demonstrație, ședință parlamentară etc.) și se introduc informații false despre desfășurare, participanți, conținut;

- readucerea în atenție a unor date vechi, chiar dacă sunt reale, și scoaterea acestora din context;

- utilizarea de elemente multimedia (foto, video) fără precizarea datei sau locului în care au fost realizate.

Mini ghid de criterii pentru a recunoaște o știre falsă

- **Comparați felul în care mai multe surse transmit aceeași știre:** vă va ajuta la stabilirea procentului de adevăr. Informațiile provenite dintr-o singură sursă nu sunt suficiente pentru a trage concluzii. De exemplu, încercați să priviți mai multe posturi TV de știri, chiar și atunci când nu sunteți de acord cu susținerea politică pe care acestea o manifestă. Vă va fi mai ușor să decideți prin raționamente proprii ce fel de „adevăr” doriți să abordați. Când accesați un articol publicat în rețelele sociale încercați să vă convingeți că are o bază reală înainte de a-l transmite mai departe. Vă faceți un bine dvs. pentru că nu vă va atrage nimeni atenția asupra greșelii făcute, dar și celor din jur, care vor primi o informație corectă;
- **Evitați sursele mass-media care oferă informații false:** când se întâmplă să vezi o știre falsă, schimbă postul. Faptul că știi că este vorba despre o știre falsă îți dă iluzia că ai putea s-o controlezi. Greșit, ea te controlează pe tine;
- **Încercați diversificarea „meniului”:** să trecem dincolo de digital, să urmărim și mass-media tradiționale, oricât de mult și-ar fi pierdut acestea credibilitatea, să dăm atenție și punctelor de vedere cu care nu suntem de acord, chiar să căutăm astfel de informații și puncte de vedere;
- **Acceptați faptul că nu tot ce se transmite și pare adevărat este adevărat 100%:** încercați să trageți concluzii doar atunci când aveți certitudinea că

informațiile primite sunt reale și se pot regăsi pe mai multe canale de comunicare. Probabil că ați întâlnit persoane care au încredere absolută în tot ceea ce transmite un anumit post de televiziune sau un anumit jurnalist. Nu este suficient astăzi. Câteodată poți fi păcălit de tonalitatea folosită de cineva, de mimică, de emoția transmisă, dar fără a cunoaște tehnici de manipulare pe care aceștia le studiază aprofundat poți fi păcălit foarte ușor;

- **Evaluati sursele citate în material ;**
- **Verificați data la care se face referire în material;**
- **Procedați la coroborarea informațiilor;**
- **Nu vă lăsați seduși de simplitate sau complexitate duse la extrem;**
- **Alegeți să postați pe rețelele sociale adevărul, asigurându-vă că acesta nu este trunchiat;**
- **Depășiți propriile prejudecăți ;**
- **Citiți cărți ce abordează diverse subiecte:** acestea deschid orizonturi noi prin prisma cărora gândirea noastră nu mai poate fi manipulată;
- **Îndrăzniți să folosiți raționamentul personal:** nu vă lăsați conduși doar de emoții, de intuiție. Abordați o gândire analitică, argumentativă. Încercați să analizați informațiile prin propriile filtre. Aveți dreptul de a avea opinii diferite de ale celorlalți.

Concluzie

Devine evident că societatea noastră democratică nu a fost pregătită să se apere în fața acestui tip de amenințare care ține de sfera războiului hibrid. Orice avans tehnologic a avut potențial benefic și potențial distructiv. A depins de modul în care societatea a înțeles să folosească noile tehnologii. De data aceasta, știrile false și manipularea în masă vor fi extrem de greu de controlat. Așadar, **mare atenție la ce citiți pe internet, la ce auziți și ce repetați.**

Colonel (r) Liviu Găitan

MIZĂ PENTRU UN RĂZBOI AL VIITORULUI: PROBLEMA APEI ÎN AFRICA DE EST

Motto: „Singurul motiv pentru care Egiptul ar mai intra, din nou, în război este apa”. (Anwar el Sadat, 1979)

În cvasitotalitatea lor, leagănele omenirii au fost albiile marilor cursuri de apă, de la Tigru și Eufrat la Indus și Gange, de la Dunăre și Tibru la Amudaria și Sir Daria, de la Colorado și Mississippi la Amazon și Orinoco, de la Yangtze și Mekong la Amur și Volga, de la Nil și Congo la Zambezi și Okavango. În aceste albi, locuitorii umani ai planetei au găsit atât resursele de hrană și de dezvoltare cât și protecția naturală în calea invaziilor. Altfel spus, civilizația umană a fost, și este în continuare, o civilizație a apei, imperativul controlului surselor de apă modelând definitoriu comportamentul politic al indivizilor și, mai apoi, pe cel al statelor. Acest imperativ dobândește conotații explozive în regiuni semiaride și aride precum cele din Orientul Mijlociu și Levant, unde conflictele au avut drept principală miză controlul bazinelor Iordanului, Tigrului și Eufratului. Prin urmare, orice intervenție care urmărește modificarea debitelor acestor cursuri de apă în favoarea exclusivă a unui stat se transformă, automat, într-o sursă de conflict. Spre exemplu, tensiunile dintre Turcia, de pe teritoriul căreia izvorăște Eufratul, și celelalte două state riverane situate în aval, Siria și Irakul. Aceste tensiuni s-au declanșat începând cu anul 1983, ca urmare a deciziei unilaterale a guvernului de la Ankara de a construi barajul Atatürk și, subsecvent, de a controla debitul fluvial în aval, tensiuni considerate, chiar și în prezent, a fi o cauză ascunsă a „jocului la două capete” al Turciei în conflictele care au dus la eșuarea celor două state arabe.

Așadar, devine evident că finalizarea, de către Etiopia, a unui proiect hidrotehnic de anvergura „Marelui Baraj al Renașterii Etiopiene” (MBRE) pe cursul Nilului Albastru, dobândește caracterul unei „bombe cu ceas”.

Care va fi impactul acestui baraj asupra hidropoliticii regionale? Este posibil să asistăm la izbucnirea unui război regional? Și, dacă răspunsul este

afirmativ, care ar putea fi impactul unui conflict egipteano-etioopian asupra securității regionale?

Scurt istoric al hidropoliticii¹ regionale

Competiția pentru controlul apelor Nilului datează din antichitate, dar a fost exacerbată de interferența puterilor coloniale în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea.

Cu toate că împărțiseră Africa de comun acord, în cadrul Conferinței de la Berlin din perioada noiembrie 1884 – aprilie 1885, francezii continuau să fie nemulțumiți de modul în care britanicii puseseră stăpânire pe nord-estul continentului, de la izvoarele Nilului până la vărsarea sa. Pe cale de consecință, aceștia au decis să își clădească un cap de pod în Sudan. Această încălcare a prevederilor acordului a generat reacția britanicilor care au trimis, în anul 1898, o forță expediționară cu misiunea de a spulbera trupele franceze cantonate în dreptul localității sudaneze Fashoda. Un an mai târziu, cele două puteri coloniale au ajuns la un acord, Franța preluând controlul în bazinul fluviului Congo, iar Anglia în cel al Nilului Alb.

Tot în perioada colonialistă, în anul 1929, între Egipt și alte colonii britanice din Africa de Est a fost semnat „Acordul privind Apele Nilului”. Prin prevederile acordului, Egiptul a dobândit dreptul de a beneficia anual de 48 miliarde m³ de apă, de toate apele din sezonul secetos, precum și de putere de veto în privința oricărei lucrări hidrotehnice din amonte, iar Sudanul a primit dreptul de folosință a 4 miliarde m³ de apă anual. Impus de englezi, acordul a fost semnat fără consultarea părții etiopiene. Treizeci de ani mai târziu, acordul a fost renegociat. Noul acord a fost și mai generos cu fostele state ale condominiului egipteano-sudanez, acestea urmând să primească anual 99% din volumul mediu al fluviului - respectiv Egiptul 55,5 miliarde m³ iar Sudanul 18,5 miliarde m³. Totodată, a fost aprobată construcția barajului de la Aswan (1971) în Egipt și a barajelor Roseires (1966) și Khashm al-Girba (1964) în Sudan. Dar acest nou acord a fost considerat un abuz din partea statelor situate în amonte. Etiopia, din nou, nu a fost semnatară și, în semn de protest, împăratul Haile Selassie I (1892-1975) a forțat desprinderea Bisericii Naționale Ortodoxe Etiopiene de Biserica Ortodoxă Coptă din

---

¹ Termen introdus de publicistul olandez Harry Verhoeven. Vezi: Harry Verhoeven, *Africa's Next Hegemon: Behind Ethiopia's Power Plays*, 12.04.2015, <http://ogadentoday.com/?p=6991>, accesat la data de 27.10.2015

Alexandria. La rândul lor, celelalte state riverane subsahariene au contestat obligația de a respecta prevederile tratatelor semnate de fosta putere colonială.

În replică, Egiptul a încurajat mișcările secesioniste de sorginte islamistă din Eritreea și revendicările Somaliei musulmane în privința Ogadenului etiopian. În anul 1979, președintele egiptean Anwar el Sadat (1918–1981) a declarat că oricine atentează la dreptul istoric al țării sale de a beneficia de apele Nilului va trebui să suporte consecințele războiului. Situația s-a acutizat în anii 1980 când seceta a scăzut debitul Nilului, sute de mii de etiopieni au murit de foame, iar Egiptul s-a confruntat cu spectrul foametei și al prăbușirii energetice ca urmare a secării lacului de acumulare de la Aswan.

Reglementarea utilizării apelor Nilului a făcut obiectul mai multor convenții și acorduri internaționale² care au utilizat termenul „*equitable shares*” (*cote echitabile*). Cu toate acestea, Egiptul și Sudanul continuă să beneficieze de „partea leului” din debitul mediu anual al fluviului, în condițiile în care 85% din acest volum de apă provine din platoul etiopian. Mai mult, în anii 1990, administrația egipteană Mubarak a decis construcția canalului de irigații Toshka, o „a doua vale a Nilului” și una dintre cele mai costisitoare construcții hidrotehnice din lume, menită să preia 10% din apele lacului Nasser pentru irigarea vestului țării. Finalizarea proiectului, urmată de punerea în funcțiune a sistemului de irigații egiptean, au amplificat tensiunile cu Etiopia și cu restul statelor subsahariene riverane care, în anul 2010, au semnat un acord cadru de cooperare privind cotele de utilizare a apelor Nilului, intitulat *Nile Basin Initiative* (NBI – *Inițiativa Bazinului Nilului*). În cadrul acestui acord s-a prevăzut înființarea unei comisii multinaționale cu rol de cenzor și drept de veto asupra viitoarelor proiecte hidrotehnice (canale, irigații, baraje) care ar putea viza bazinul fluvial. Comisia cu sediul central în capitala Etiopiei, Addis-Abeba, urma să-și desfășoare activitatea în cooperare cu reprezentanții Băncii Mondiale, principala organizație finanțatoare, dar prevederile noului acord au fost respinse de Egipt și de Sudan.

Marele Baraj al Renasterii Etiopiene

---

² Este vorba despre Acordul de la Helsinki din 1966, Convenția Națiunilor Unite privind legiferarea utilizării non-navigabile a cursurilor de apă din 1997, Inițiativa Nile Basin 1999.

În anul 2011, guvernul etiopian și-a anunțat intenția de a construi, în cooperare cu China, o serie de baraje pe cursurile râurilor Tekeze, Omo și Gibe. Cu aceeași ocazie, liderii de la Addis Abeba au anunțat că, din fonduri și cu eforturi proprii, Etiopia va demara construcția „Marelui Baraj al Renașterii Etiopiene – MBRE” (*Grand Ethiopian Renaissance Dam*) pe cursul Nilului Albastru.

Situat la circa 25 de mile de granița cu Sudanul, pe cursul Nilului Albastru, în regiunea Benishangul-Gumuz, cel mai mare baraj de pe continentul african (cu lungimea de 1800 m și adâncimea lacului de 155 m) este în curs de finalizare, Etiopia contestând dreptul juridic și istoric al Sudanului și Egiptului de folosință aproape exclusivă a debitului fluvial. Decizia Etiopiei a fost susținută și de Kenya, Uganda, Rwanda, Burundi și Tanzania, state de pe teritoriul cărora izvorăsc ceilalți afluenți ai Nilului.

Considerat a fi cel mai mare proiect hidrotehnic de pe continentul african, evaluat la aproximativ 5 miliarde de \$, MBRE ar urma să includă un lac de acumulare de 74 miliarde m³, pentru a cărui umplere vor fi necesari între 5 și 15 ani, precum și o hidrocentrală cu capacitatea de 6000 de megawați. Preconizată inițial a fi finalizată în cursul anului 2015, construcția barajului a întâmpinat greutăți generate de presiunile Egiptului și ale aliaților săi asupra potențialilor finanțatori internaționali, sub pretextul impactului politic și ecologic pe care o astfel de lucrare hidrotehnică îl va avea asupra statelor situate în aval. Dar se pare că etiopienii au primit sprijinul Chinei, care joacă această „carte” în relația cu Egiptul și Sudanul, la ora actuală barajul fiind finalizat în proporție de peste 60%.

Impactul geopolitic al construcției MBRE

Evident, problema Nilului a devenit una geopolitică, implicațiile pe termen lung ale construcției acestui baraj fiind semnificative.

Pe de o parte, etiopienii susțin că lacul de acumulare va diminua evaporarea Nilului, va crește debitul fluviului, va controla inundațiile spre Sahel și va furniza energie ieftină atât Etiopiei cât și statelor din jur (Djibouti, Kenya, Sudan, Yemen), devenind un vector de prosperitate.

Pe de altă parte, Egiptul susține că acest baraj se va transforma într-un instrument de putere pentru Etiopia, mai ales în condițiile creșterii demografice prognozate în bazinul Nilului, de peste 600 de milioane de locuitori, până la jumătatea acestui secol.

Analizând ascensiunea geopolitică din ultimii ani a Etiopiei, devine evident că acest baraj va schimba radical raporturile de forțe în regiune, în defavoarea Egiptului. Situația se anunță a fi una explozivă în contextul încălzirii climatice și al creșterii demografice în bazinul Nilului, reacția Egiptului putând fi una de proporții, cu impact geopolitic și geoeconomic major, dacă este să ne gândim doar la volumul traficului comercial maritim dintre spațiul indo-pacific și nordul Atlanticului, care trece obligatoriu prin Canalul Suez.

În 2015, administrația egipteană a semnat, la Addis Abeba, un acord preliminar cu Etiopia și Sudan în privința acestui baraj, în care se stipulează că părțile vor evita să își aducă prejudicii unele altora și că vor oferi compensații reciproce în cazul unor pierderi. Cu toate acestea, partea egipteană continuă să afirme că decizia Etiopiei de construcție a MBRE încalcă prevederile Tratatului din 1959 în care Egiptul avea drept de *veto* în privința construcțiilor hidrotehnice din întreg bazinul Nilului. Dacă președintele el-Sisi a adoptat un limbaj mai diplomatic, amintindu-le etiopienilor că viața conaționalilor săi depinde total de apele Nilului și că „nimeni nu poate să se atingă de porția de apă a Egiptului”, nu același a fost discursul fostului ministru egiptean al apelor, Mohamed Nassr Allam, care a condamnat decizia guvernului de la Addis Abeba, spunând că va avea efecte catastrofale asupra Egiptului. În opinia lui Allam, umplerea bazinului de acumulare al Marelui Baraj va diminua simțitor nivelul lacului Nasser din spatele Barajului de la Aswan³, va reduce producția de energie electrică a Egiptului, va scădea debitul fluviului și va reduce capacitatea de irigare a solurilor, determinând fenomene de eroziune pe sute de hectare, falimentul micilor agricultori și o criza în alimentarea cu apă potabilă a populației egiptene. Altfel spus, Marele Baraj va conferi Etiopiei controlul asupra securității alimentare și energetice a Egiptului, transformându-se într-o

---

³ Situat la frontiera dintre Egipt și Sudan, Barajul de la Aswan a fost construit de egipteni în anii 1960, cu sprijin sovietic, cu scopul de a regulariza inundațiile, a produce energie electrică și a stoca apă pentru perioadele secetoase.

amenințare la adresa securității naționale a statului egiptean și într-un incontestabil vector de putere regională pentru etiopieni.

Pe măsură ce construcția barajului se apropie de sfârșit, în presa egipteană au apărut informații legate de finanțarea proiectului etiopian de către finanțatori qatarezi și sudanezi, statul sudanez aflându-se printre beneficiarii proiectului etiopian. Cu toate acestea, se pare că principalul finanțator este China, chestiune dezvăluită într-o telegramă publicată de site-ul *Wikileaks* în septembrie 2012, în care ambasadorul egiptean în Liban vorbea despre decizia țării sale de a ataca acest baraj construit cu fonduri chineze.

În acest context, Meles Alem, purtătorul de cuvânt al Ministerului de Externe al Etiopiei, a atras atenția că Etiopia nu trebuie să ceară nimănui permisiunea de a beneficia sau nu de bogățiile sale naturale, respingând totodată ideea unei finanțări externe, dinspre Qatar, a Marelui Baraj. Mai mult, reprezentantul Etiopiei a criticat argumentația Egiptului, susținând că aceasta se bazează pe un act semnat în perioada colonială, când stăpânii englezi dictau politica locală. Sudanul, aflat în avantaj, s-a raliat poziției Etiopiei și a început, la rândul său, să conteste valabilitatea vechiului tratat.

În replică, egiptenii au cerut medierea Băncii Mondiale, în calitate de finanțatoare a *Inițiativei Bazinului Nilului*, și au chemat-o să valideze studiile de impact înaintate de etiopieni și sudanezi și au inițiat noi negocieri tripartite la nivel înalt cu Sudanul și cu Etiopia.

Dar lucrurile sunt departe de a se rezolva. Pe zi ce trece, jocul regional se complică tot mai mult prin intervenția atât a unor actori statali precum China, Turcia, Arabia Saudită, SUA, Federația Rusă, Israel, cât mai ales a unor actori nonstatali extrem de influenți precum Banca Mondială și organizația islamistă Frăția Musulmană, la care se pare că se află una dintre „cheile” problemei.

Frăția Musulmană și-a declarat ostilitatea față de regimul președintelui egiptean el-Sisi, atât prin intermediul unor lideri politici cât și direct, în cadrul conferințelor organizate în Istanbul și Lahore (Pakistan). În aceste condiții, devine evident că, în cazul unui impact economic, chiar și moderat, al Marelui Baraj Etiopian asupra agriculturii egiptene, revolta populației afectate va fi imediat instrumentalizată de către islamiști, care vor încerca să stârnească o noua „primăvară” în Egipt. Pe cale de consecință, decizia Sudanului de a se alătura Etiopiei în acest potențial conflict trebuie privită nu doar prin prisma beneficiilor comerciale ci și prin intervenția organizației islamiste, aflate oficial la conducerea Sudanului începând cu anul 1993.

Și lucrurile nu se opresc aici. Dintre liderii care au condamnat puciul de la Cairo, cel mai vocal a fost președintele turc Erdoğan, care a decis suspendarea relațiilor diplomatice la nivel de ambasador dintre țara sa și Egipt. Aceasta decizie trebuie privită în conjuncție cu inaugurarea la sfârșitul lunii septembrie 2017, în Somalia, a celei mai mari baze militare a Turciei din afara teritoriului național, bază aflată în conjuncție cu cea deja operațională în Qatar. La rândul sau, Qatarul a dezvoltat o relație tensionată atât cu Egiptul, ca urmare a sprijinului acordat islamiștilor locali, cât și cu aliații Arabiei Saudite din Consiliul de Cooperare al Golfului.

O altă „cheie” a potențialului conflict se află la Beijing, China fiind unul dintre finanțatorii *master-plan*-ului de dezvoltare și de transformare a Etiopiei într-o putere regională a Africii de Est. Dar chinezii sunt interesați și în preluarea controlului traficului comercial prin Canalul Suez, devenind principali parteneri ai guvernului egiptean în implementarea marilor proiecte de dezvoltare durabilă.⁴

Încă o „cheie” se află la Moscova, ale cărei trupe staționează în peninsula Sinai, în cadrul Forței Multinaționale prevăzute prin termenii Acordului de pace din anul 1978 dintre Egipt și Israel, și care a primit dreptul de folosință a unor baze militare egiptene pentru operațiuni aeriene împotriva rebelilor/teroriștilor islamiști libieni și nu numai. Totodată, Rusia este un partener economic tradițional al Etiopiei, în iunie 2017 cele două state fiind semnatarele unui memorandum privind cooperarea în domeniul nuclear.

O „cheie” foarte importantă se află la Washington, unde administrația republicană și-a declarat susținerea atât pentru regimul secular al președintelui el-Sisi cât și pentru continuarea și dezvoltarea parteneriatului strategic cu Etiopia. De altfel, în afara prezenței politice și economice, SUA dețin și o prezență militară consistentă în regiune, atât prin baza militară din Camp Lemmonier (Djibouti), subordonată USAFRICOM, cât și prin forțele staționate în Sinai în cadrul Forței Multinaționale.

Situația este și mai complicată prin reșezarea actualei politici externe americane pe făgașul sau tradițional, proisraelian. Declarația președintelui

---

⁴Alba Iulia Catrinel Popescu, *Control of key maritime straits – China's global strategic objective*, Geostrategic Pulse Supplement, No 225, 25.11.2016, INGEPO Consulting.

Donald Trump de recunoaștere a Ierusalimului drept capitală a statului evreu a declanșat un val de reacții ostile din partea liderilor palestinieni și a aliaților lor, mai mult sau mai puțin conjuncturali, printre care Turcia și Iranul. Această declarație trebuie privită în continuarea ofensivei declanșate de noua putere de la Casa Albă împotriva islamismului global, identificat cu Frăția Musulmană.

Nu trebuie uitat nici Israelul, un jucător în general tăcut, dar prezent în regiune prin interesele sale directe de securitate, care de curând, prin vocea premierului Benjamin Netanyahu, și-a declarat anvergura politică globală și nici Iranul, adversarul declarat al statului evreu și al monarhiei saudite, care își proiectează deja forța în Yemen (prin rebelii houthi), în Siria și în Liban (atât direct cât și prin milițiile Hezbollah).

Prin urmare, impactul geopolitic al MBRE excede cu mult dimensiunile unui diferend local, iar perspectivele nu par a fi deloc pozitive, dacă ar fi să luăm în calcul raportul publicat în anul 2010 de către *InterAction Council* (I.A.C. – Consiliul de Inter-Acțiune), un grup consultativ compus din foști șefi de stat și de guvern din 40 de state ale lumii, în care se atrage atenția asupra unei potențiale crize globale a apei cu impact „devastator în viitor” asupra păcii, stabilității politice și dezvoltării economice viitoare a planetei.

Care ar putea fi impactul unui conflict egipteano-etioopian asupra securității regionale? Răspunsul nu poate fi decât unul: devastator. Multitudinea jucătorilor cu interese contrare, interferența componentei islamiste și a imperativelor de securitate ale unor jucători „cheie” din Orientul Mijlociu riscă să transforme Egiptul și Etiopia în state eșuate, pe modelul sirian și somalez. O astfel de perspectivă ar crea un *patrulater de instabilitate* care va uni pe latura nordică Siria și Libia, trecând prin Egipt, iar pe latura sudică Yemenul și Etiopia, trecând prin Somalia și Eritreea, ceea ce ar afecta fluxurile maritime prin Canalul Suez, Golful Aden și Strâmtoarea Bab el-Mandeb, cu toate consecințele aferente în plan economic și strategic, va exporta insecuritate prin amplificarea tensiunilor interconfesionale în centrul Africii, realizând joncțiunea cu regiunile aflate sub controlul islamiștilor din vestul și nordul continentului, va intensifica presiunea migrației în Europa și va sfârși, cel mai probabil, prin a conduce la implozia UE ca urmare a adâncirii divergențelor de fond, deja existente, între statele europene.

Este posibil să asistăm la izbucnirea unui război regional? Pe termen scurt (0-3 ani), având în vedere încrengătura de interese și mai ales consecințele

unui astfel de conflict asupra echilibrului strategic din regiunea Mediteranei Levantine, a Africii Mediteraneene și a Cornului Africii, răspunsul este negativ.

Pe termen mediu și lung (3 – 20 de ani) însă, nu putem exclude complet riscul izbucnirii unui astfel de conflict, mai ales dacă:

- nu va intra în vigoare un tratat privind cotele de repartitie a apelor Nilului, acceptat de către toate statele riverane;
- economia Egiptului va continua să fie preponderent agrară, dependentă de apele Nilului;
- nu se va implementa un *master-plan* regional de lucrări hidrotehnice menite să combată evaporarea apelor Nilului;
- schimbările climatice vor accelera deșertificarea;
- diferendul va căpăta conotații interconfesionale și interetnice;
- vor reapărea forțe politice interesate în crearea semicercului de instabilitate din estul și sudul Mediteranei.

La acestea se va adauga presiunea demografică exercitată de cei peste 600 de milioane de potențiali locuitori ai zonei.

În orice caz, finalizarea și operaționalizarea MBRE reprezintă actul de naștere al Etiopiei în calitate de putere regională și sfârșitul dominației Egiptului în regiune. Prin urmare, în lipsa unor măsuri eficiente politice, hidrotehnice, economice și militare, bazinul Nilului devine o potențială „bombă cu ceas” care riscă să afecteze grav echilibrul strategic, politic și demografic într-una dintre cele mai „fierbinți” zone de pe glob. Pe cale de consecință, doar gestionarea mai eficientă a resurselor de apă și găsirea formulelor de consens între politicile de grup „vor permite umanității să răspundă mai bine problemelor de astăzi și dificultăților și surprizelor la care ne putem aștepta în viitor din cauza încălzirii planetei”, cum bine afirma, în anul 2012, fostul premier canadian Jean Chrétien într-o reuniune a Consiliului de Inter-Acțiune.

Dr. Alba Iulia Catrinel Popescu

Note de lectură

Un demers salutar și o premieră în istoriografia românească

Recenta instituire a „Zilei contraspionajului” a fost marcată de apariția, la Editura Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”, a primului volum care prezintă, din surse oficiale și consacrate, în lumina documentelor și a adevărului istoric, de pe o poziție obiectivă, activitatea de contraspionaj derulată de serviciile speciale românești în perioada 1918-1945.¹

Titlul nu este ales la întâmplare, autorii fiind preocupați să utilizeze și să aducă în circuitul publicistic sursele primare, emise de structurile specializate ale statului român din perioada abordată. Sunt puse astfel în circuitul științific numeroase documente de arhivă desecretizate de Serviciul Român de Informații, ceea ce constituie, fără îndoială, un salt calitativ în procesul de reconstituire a tabloului istoric.

Volumul stabilește, cu ajutorul surselor de primă mână, principalele repere istorice ale contraspionajului românesc, care s-a dovedit a fi un adevărat „scut al țării”, cu misiuni preventive, de identificare a serviciilor și organizațiilor de spionaj active pe teritoriul național, dar și represive, vizând neutralizarea activităților ostile României derulate de acestea.

Lucrarea este structurată pe două secțiuni complementare, prima dintre ele fiind dedicată proceselor de transformare instituțională și de evoluție a cadrului legislativ în care a evoluat contraspionajul românesc în perioada 1918-1945. Autorii reușesc, în opinia noastră, să depășească dificultățile generate nu doar de existența a numeroase instituții cu responsabilități în domeniu, dar și de absența unor concepte clare (așa cum le cunoaștem astăzi) ce definesc contraspionajul, contrainformațiile, sabotajul sau terorismul.

---

¹ Sorin Aparaschivei, Florin-Badea Pintilie: *Din istoria oficială a contraspionajului românesc – perioada 1918-1945*, Editura ANIMV, 2018

Cea de-a doua parte a lucrării – care suntem convinși că va fi și cea mai atractivă pentru cititor – este consacrată cazuisticii, respectiv acțiunilor întreprinse de structurile românești de contraspionaj în contextul în care amenințările la adresa tânărului stat românesc unit se conturau pe trei „fronturi”: frontul de est, având ca actor principal Rusia sovietică; frontul de sud, conturat în jurul acțiunilor spionajului bulgar și turc; frontul de vest, la care au concurat spionajul maghiar, german, italian și anglo-american. Cazuistica, bogată, este prezentată atractiv, îmbinând informația științifică și expunerea romanțată.

Caracteristic pentru epoca studiată, în care tânărul stat unitar român se confrunta cu resentimentele unor state generate de prevederile tratatelor de pace post-1918, este faptul – bine relevat în volum – că structurile de spionaj din unele din aceste state nu s-au limitat la culegerea de informații, ci au contribuit activ la sprijinirea unor curente sau mișcări de natură să submineze ordinea de stat, principalele state din această categorie fiind Rusia Sovietică, Germania nazistă și Ungaria. În acest context, cu deplin temei se poate spune că trecutul contraspionajului se împletește indisolubil cu acela al statului român modern.

Recomandăm lucrarea nu doar cititorilor avizați și practicienilor în domeniu, ci și cititorilor interesați de cunoașterea fascinantei lumi a contraspionajului, o latură a istoriei pe cât de spectaculoasă pe atât de discretă.
(Maria Ilie)

Dialoguri cu generalul Iulian Vlad: o nouă abordare

Incontestabil, evenimentele din decembrie 1989 și instituția Securității au devenit subiecte abordate predilect de istorici sau de memorialiști. Recenta apariție editorială a domnului Alex Mihai Stoenescu² abordează cele două probleme menționate, redată sub forma dialogurilor purtate pe parcursul a numeroase întâlniri începute din 2003 cu generalul Iulian Vlad.

„Securitatea nu poate fi rehabilitată” – Dialoguri cu generalul Iulian Vlad, 2003-2008, Editura Rao, București, 2018

Titlul voit șocant, precum și apariția la scurtă vreme după volumul „*Iulian N. Vlad. Confesiuni pentru istorie*”, semnat de gl. br. (r) Aurel I. Rogojan³, ar putea lăsa impresia unei „replici”, dar cititorul este avizat de contrariu încă din titlu, care precizează că perioada interviurilor se oprește în 2008, deci cu aproape zece ani înainte de definitivarea „Confesiunilor” și de trecerea în neființă a fostului șef al Departamentului Securității Statului.

Autorul prezintă, de asemenea, în preambulul lucrării, o interesantă „fișă de studiu”, respectiv un set de întrebări de context, transmise anterior celui interviuat, pe baza cărora s-a derulat seria de întâlniri. Istoricul subliniază, în același preambul, că stenogramele rezultate, avizate de generalul Vlad, „*trebuie înțelese ca interviuri de lucru, cu caracter istoriografic, nu ca interviuri de presă*”.

De asemenea, dl. Stoenescu face o altă subliniere importantă, ce denotă profesionalism și rigoare științifică, și anume că discuțiile – publicate abia acum – reflectă nivelul de cunoaștere la care ajunsese el însuși la nivelul anilor 2003-2004, precum și „*perspectiva asupra evenimentelor pe care o avea gen. Iulian Vlad atunci*” (subl. ns.). Prin urmare, ele sunt în primul rând un instrument de lucru pentru istorici” care, fără îndoială, vor corobora și interpreta aspectele prezentate cu cele relatate de generalul Vlad în aparițiile publice ulterioare.

Dialogul purtat de Alex Mihai Stoenescu cu Iulian Vlad se distanțează de dialogurile lui Aurel Rogojan în primul rând ca densitate a informațiilor, deși, ca număr de pagini, cartea d-lui Stoenescu este mult „redușă” comparativ cu „Confesiunile” (266 față de 809 pagini). După lecturarea volumului respectiv se creează senzația că interlocutorul ne-a oferit mult mai multe informații, că a fost mai degajat, mai atras de posibilitatea de a dialoga cu un istoric bine documentat, sincer și imparțial, iar explicațiile sale pentru unele momente tensionate din acele zile de decembrie '89 sunt redată cu multă acuratețe.

Cu deosebită franchețe sunt caracterizați și unii „foști” din Comitetul Politic Executiv al CC al PCR (CPEx), despre care Iulian Vlad considera că, prin obediența lor față de Ceaușescu, poartă și ei răspunderea pentru derapajul în care intrase România. Tocmai din această cauză, generalul Iulian Vlad își exprimă nemulțumirea și mirarea pentru faptul că după atâția ani încă nu se deschid arhivele partidului pentru o mai bună cunoaștere a adevărului. Ca o sumbră premoniție, el spune: „*Voi muri și nu voi înțelege de ce Gorbaciov și toata zona asta de imitatori n-au acuzat niciodată partidul?... de ce se*

---

³ Editura Proema, Baia Mare, 2017, prezentată în numărul 34 al revistei „*Vitralii – Lumini și umbre*”

menajează partidul? Lipsa unei analize serioase asupra rolului PCR ne costă în continuare liniștea națională”.

Autorul a avut răbdarea și delicatețea de a-l determina cu mult tact pe Iulian Vlad, care trecea prin momente dificile de sănătate, să relateze cu lux de amănunte unele momente cruciale premergătoare evenimentelor din decembrie '89 și măsurile luate de serviciile specializate ale Securității. Sunt redată conflictele avute de Ceaușescu cu Gorbaciov. În acest context, merită relevată convingerea exprimată de fostul șef al Securității că Gorbaciov ori a fost recrutat de americani ori a fost folosit în „orb” de aceștia.

Un alt punct de vârf al volumului este acela când Iulian Vlad povestește despre participarea sa la ședința CPEx din ziua de 17 decembrie 1989, când Ceaușescu a ordonat clar, fără nici un menajament, să se tragă în plin în demonstranți. Atunci Iulian Vlad are revelația că omul pe care îl sluja, totuși, cu respect și devotament era un „criminal”, cum afirmă chiar el și continuă: „*mi-am dat seama că nu ai pe cine să slujești în persoana asta*”. Tot ca un gest de frondă, povestește că imediat în seara zilei de 17 decembrie a ordonat ca toate persoanele aflate în cercetări la Rahova să fie puse în libertate.

În dialogul cu autorul, generalul Iulian Vlad relatează foarte amănunțit și despre relațiile sale cu generalul Milea, în contextul încercării de a-l atrage într-o lovitură de palat pentru răsturnarea lui Ceaușescu, starea de panică și prăbușirea morală a lui Milea care se știa vinovat de a fi executat ordinul de a se trage asupra demonstranților și în final sinuciderea sa.

Lucrarea include, în anexă, scrisoarea trimisă de autor ACMRR-SRI în ianuarie 2018, ce cuprinde un interesant punct de vedere, bogat argumentat, al autorului privind rolul generalului Iulian Vlad în evoluția evenimentelor din decembrie 1989.

Cartea este structurată pe etapele în care au avut loc discuțiile dintre Alex Mihai Stoenescu și Iulian Vlad, rezultând că autorul a urmărit cu tenacitate, pe un timp destul de lung, clarificarea a cât mai multe probleme din perioada premergătoare, din timpul desfășurării și din zilele imediat următoare evenimentelor din decembrie 1989, comportamentul persoanelor cu funcții din aparatul de stat, militar și al Securității în acele zile dramatice, reușind ca, în final, să ne ofere un volum deosebit de celelalte care au tratat același subiect. Este o carte care captivează prin adevărurile și sinceritatea ei, iată motivul pentru care o recomandăm cu multă căldură. (Hagop Hairabetian, Maria Ilie)

„Paginile Literare” cuprind contribuții ale membrilor ACMRR și ale veteranilor din serviciile de informații care au preocupări și prezențe publicistice în acest domeniu.

THEODOR BORCAN

ÎMPLINIRE

„ Fără cultul trecutului nu există
iubire de țară ” (Mihai Eminescu)

O sută de ani de la Marea UNIRE.
Istoria, în Decembrie - pe'ntâi - aduce pomenire
De acel ACT ce l-au înscris atunci
Românii, cu litere de aur și sânge, pentru prunci.

Uniți să fim în astă țară - singurii stăpâni
Și să-nvățăm a spune mândri: suntem români!
Să fluturăm Drapelul României, pretutindeni dus,
În cele patru zări, cu fruntea sus.

Români sau alte nații, ce trăiesc în astă țară,
S-o simtă ca pe-o mamă - nu povară;
S-o ocrotească și iubească cu-ntreaga lor ființă,
Căci patria-i oglindă și luminează fața în credință.

La acest an aniversar - drept dar -
În năzuința României sub dreptul ei hotar,
Îi urăm ca timpul să-i aducă liniștea râvnită,
Respect și prosperitate, într-o Europă unită.

Români! Cu bucurie-n suflete să ne sărbătorim
Pământul sfânt al Țării; la ALBA să pornim
Și Hora Unirii cu mic și mare să jucăm
Pe Plaiul Dacic - străbun. Români să ne chemăm!

P
A
G
I
N
I

L
I
T
E
R
A
R
E

UNIRE, SUB FALDURI TRICOLORE!

Să ne unim sub Tricolorul Țării!
Să fluture Stindardul, în piepturi - în onor,
Asemeni undelor ce saltă, blânde, la nivelul mării,
Sau freamătul frunzișului, pădurilor, de dor.

Când vom fi toți românii uniți - roată,
Iar în afară detractorii?
Când România fi-va și bogată
Și vor dispărea impostorii?!

De ce să fim noi oropsiții lumii
Și s-așteptăm „pomana” de la alții?
De ce nu ne cinstim, prin noi, Glia - străbunii...
Așa cum și-i cinstesc și îi respectă, multe alte nații?

În toată lumea URA urcă-ntruna!
Și-i acceptată cu-așa zise pilde,
Iar drept sfătuitoare, alături, stă minciuna
Înscăunată în fotolii calde.

Acum în noi - în toți românii - stă Puterea,
Iar în ai noștri fii stă viitorul.
Să ne purtăm cu demnitate și în cinste vrerea:
Ca - în UNIRE - să domnească Tricolorul!

I. FLORIAN

LA CENTENAR

Bat clopotele în Ardeal
Să ne-amintească de UNIRE
Iar focurile s-au aprins pe deal
Ca și atunci, să dea de știre.

Batalioanele care-au trecut Carpații
Așteaptă și acum la trecători

Și la un semn vor apărea iar frații
Ponind la Alba Iulia, în zori.

Suntem români ca voi, de dincolo de munți
Și limba noastră este cea română
De generații curg misterioase nunți
Ca-n Miorița noastră de la stână.

Dar nu mai vreau acum la Centenar
Să ne conducă mitul mioritic!
Să ne-apărăm al nostru sfânt hotar
Și să creăm un viitor mirific.

CORIN BIANU

ÎNTRE STINDARDELE UNIUNII EUROPENE

Stindardul țării mele fluturând în zare,
Maiestuoase aripi urcă în azur,
La adăpostul lor, cum se deschide-o floare,
Și viața mea primește-asemena contur;

Și dacă cerul ei e-al meu și-al tuturor
Și pentru toți rodește solul din străbuni,
Cât timpul își suiva-n veșnicie ora,
Vom fi ce-am fost și suntem – pururea români!

Inelul carpatin e vajnica cetate,
Cu Tisa, Criș și Mureș, Oltul și Oituz –
Largi porți de cremene, temeinic ferecate,
Ce n-au permis nicicând intrarea prin abuz.

În Europa suntem piesă din ansamblu,
Chiar fără noi putând funcționa corect,
Dar adunându-și fiii-n perimetrul amplu,
Unirea etalează angrenaj perfect.

Pe-aceleași temelii ne-aduce-asemănarea,
Vigoarea întrunită modelând de zor
O nouă Europă! Cinstea și onoarea

Ornează-n veci blazon strălucitor!

GHEORGHE TRIFU

VINO LA CASA PĂRINTEASCĂ

Vino la casa prunciei
Aici ai deprins graiul dintâi,
Te vor atinge fiorii veșniciei
În suflet cu ei ai să rămâi.

Pe prispă te-așteaptă lungi povești,
Zarea-i deplin înmiresmată,
S-au aprins mușcate în ferestri
Și-n casă plânge o poză înrămată.

Chipul mamei stăruie în aer
În parfum de crin curcubee ard,
Un apus mai risipește-un vaier
Cântece de greier peste noapte cad.

Deschide ușa casei părintești
Și-o luminează privirea ți-o aprinde,
Te vei simți copilul care crești
În glas de părinți și de colinde.

Vino la casa prunciei
Aici ai deprins graiul dintâi,
Te vor atinge fiorii veșniciei
În suflet cu ei ai să rămâi.

IUBIȚI ȚARA

Cuvântul ȚARĂ, înalt și demn
Cu arome de pâine aburindă,
Îl înfășurau sătenii-n busuioc
Și-n casă-l așezau pe grindă

Treziți din somn îl rosteau sfioși

Înainte ca lumina să apară,
Și-n rugăciunea către Dumnezeu
Mai lungă era ruga pentru ȚARĂ

Pe câmpurile de bătaie
Ei, vitejii vulturi de Carpați,
În piept cu dragostea de ȚARĂ
Lei au fost, ei, bărbații daci

E sacră jertfa celor din mormânt
Numele lor luminează zarea,
Nimic nu-i mai curat și sfânt
Ca pământul ȚĂRII și însăși ȚARA

Sângele lor clocotește-n țărână,
Flacăra este și arde mereu,
De undeva o voce ne spune:
Iubiți-vă ȚARA! V-o cere Dumnezeu!

Cuvântul ȚARĂ rar se mai pronunță
A-l rosti pare a fi obositor
Azi, pentru unii ROMÂNIA este
Simplu obiect de pradă și decor.

NU ÎNSTRĂINA PĂMÂNTUL

„Satul este în centrul lumii”(Lucian Blaga)

Nu înstrăina, nu vinde pământul,
Nici casa părintească, nici grădina,
Străbunii au plecat cu gândul
Că le vei păstra ca ochilor lumina.

La Casa părintească vino de unde ești
Din bruma prunciei vei găsi o parte,
Poate mai sunt mușcate în ferești
Și pe o grindă o umbră dintr-o carte.

Or mai fi și poze pe pereți,

Străbuni cu obraji ciopliți în piatră,
Chipuri sfioase de oameni drepți
Să intri-n casă ei te-așteaptă.

Pe o hârtie mama ți-o fi lăsat
Cuvinte scrise de mâna-i tremurândă,
Luminează casa când s-a-nserat
Sărută-i nevăzuta mână sfântă.

Nu înstrăina, nu vinde pământul,
Nici casa părintească, nici grădina,
Străbunii au plecat cu gândul
Că le vei păstra ca ochilor lumina.

EMIL DREPTATE

ȘTIU, MAMĂ

Știu mamă că îmi mai trimiți scrisori
Și ele umblă după mine-n lume
Tristeți mai vechi în prag de sărbători
Tu nu le spui niciuneia pe nume

Dar dacă le-am citit sau le-am visat
Cuvintele lor seamănă prea bine
Cu iarba ce creștea la noi în sat
Dar cine-o semănase oare cine
Că iarba aceea-mi crește în priviri
Și uneori o simt curgând pe mâini
Precum o apă răsărind sub cumpeni
Dar-or mai fi prin lume-acum fântâni

Știu mamă că îmi mai trimiți scrisori
Eu le-aștept prin gări poate-o să vie
Și trenuri lungi de aer neoprite
Tot trec din vis înspre copilărie

DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA ACMRR – SRI

- În perioada aprilie-iunie a.c., **reprezentanți ai ACMRR-SRI au fost prezenți la întâlnirile organizate de structurile asociative ale cadrelor militare în rezervă și în retragere** din sistemul de apărare, ordine publică și securitate națională, prilejuri cu care s-au stabilit și întreprins demersuri comune la factorii legislativi competenți pentru **eliminarea inechităților din sistemul pensiilor militare de stat**.
- Un grup de 11 **reprezentanți ai Consiliului Director al ACMRR-SRI a participat, în ziua de 30 mai a.c., la un eveniment organizat de Primăria Sectorului 5** cu prilejul Zilei Rezervistului Militar. În cadrul manifestării au fost prezentate comunicări privitoare la semnificația Zilei Rezervistului Militar, iar primarul Sectorului 5 a înmănat participanților diplome, plachete și setul de lucrări *Istoria ilustrată a României și a Republicii Moldova*.

În același context, reprezentanți ai Asociației au participat, la 24 mai, și la activitățile organizate la Complexul Tei de către Asociația Națională a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Ministerul Apărării Naționale (ANCMRR).

Activități dedicate Centenarului Marii Uniri

- La începutul lunii iunie a.c., **Sucursala Mureș** și filiala județeană a Ligii Scriitorilor Români (al cărei președinte este prof. Mircea Dorin Istrate) au organizat **lansarea Albumului și Expoziției jubiliare „100 de ani de la Marea Unire – Demers pentru Adevăr – Transilvania, leagăn și scut al Daciei străbune – România”** al cărui autor este **col. (r) Gheorghe Bănescu-Musceleanu**.

Albumul și expoziția au fost deja lansate în județele Mureș, Maramureș, Vâlcea, Olt, urmând a fi prezentate în cursul toamnei la Cluj-Napoca, Alba Iulia și Blaj.

- La 15 mai, membri ai **Sucursalei Dâmbovița** au participat la o acțiune de îngrijire a unor monumente închinat ostașilor români căzuți în Primul Război Mondial în localitățile Aninoasa, Doicești și Bezdead.

- **Col. (r) dr. Gh. Rațiu**, membru al **Sucursalei București**, omagiază centenarul Marii Uniri prin volumul „*Un centenar înnegurat – România, 1918-2018, Speranțe*”, apărut recent la Editura Paco.

Lucrarea, bazată pe un bogat volum de informații și date documentare, cuprinde o trecere în revistă a principalelor momente ale istoriei românești, acordând, după cum era firesc, un loc principal procesului de edificare a unității naționale, dar analizând în context și fenomenul iredentist care a urmat Tratatului de la Trianon. Dacă veacul ce a trecut de la Unire este prezentat mai degrabă în culori sumbre,

autorul accentuând asupra greutăților și necazurilor pe care le-a avut de înfruntat poporul român (inclusiv în anii din urmă), epilogul lucrării este dedicat Speranței, dar și convingerii că „*trebuie să muncim, să luptăm și să fim uniți, căci fără muncă, fără luptă și dezbinăți speranțele se risipesc în van!*”

Întru cinstirea eroilor

- Ziua Eroilor și Centenarul Marii Uniri au fost aniversate la **Mănăstirea Comana** în ziua de 17 mai 2018, printr-o serie de evenimente la care **au participat și reprezentanți ai Sucursalei București**, alături de militarii de la Unitatea Militară Grădiștea și numeroase personalități naționale și autorități locale. Au fost elogiați veteranii prezenți, printre care general (r) Radu Theodoru, care a primit titlul de cetățean de onoare al comunei, și generalul-maior (r) Ion Dobran. A urmat depunerea de coroane de flori la Mausoleul Eroilor și un frumos spectacol artistic. De asemenea, au fost rostite alocuțiuni și au fost lansate volume tematice, între care „*Calvarul - Istoria și natura extremismului naționalist maghiar*” de col. (r) dr. Gh. Rațiu și „*Urmașii lui Atilla*” de gen. Radu Theodoru. (Tiberiu Tănase)
- Membri ai **Sucursalei Neamț** au participat, la 17 mai, la ceremonia desfășurată cu ocazia **Zilei Eroilor** la cimitirul „Eternitatea” din Piatra Neamț. De asemenea, au participat la festivitățile organizate la 29 iulie cu prilezul **Zilei Imnului Național**.

- Ziua Eroilor și Ziua Drapelului Național au fost marcate de **Sucursala Harghita**, prin participarea la evenimentele organizate pe plan local.
- **Col. (r) Gavril Neciu**, din **Sucursala Cluj** s-a implicat, ca membru fondator al Asociației Rurale „Turism Someș – Cluj” (înființată în urmă cu 14 ani în scopul sprijinirii comunităților situate în zona turistică de interferență a râurilor Someșul Rece și Someșul Cald), în proiectul de construire și întreținere a mai multor obiective, între care un monument închinat memoriei eroilor români în comuna Gilău, repararea Bisericii de lemn din satul Someșul Rece și îndeosebi Monumentul Refugiaților, aflat tot în Someșul Rece. Cu ocazia **Zilei Eroilor**, Asociația coordonată de colegul nostru s-a numărat printre principalii organizatori ai evenimentelor omagiale ce au avut loc în comunele Someșul Rece, Gilău și Florești.

Activități culturale, turistice și de socializare

- Membri ai Sucursalelor **Dâmbovița** și **Argeș** s-au întâlnit la data de **8 mai** la Târgoviște, unde au vizitat monumente și obiective culturale și istorice ale orașului, la sfârșitul acțiunii având loc și o întâlnire cu conducerea Direcției Județene de Informații.
- La 15 mai, **Sucursala Sibiu** a primit în vizită un grup de colegi din **Sucursala Cluj**, care au vizitat centrul vechi al Sibiului, Muzeul Bruckental și Muzeul tehnicii Populare „Astra”.
- Membri ai **Sucursalei Neamț** au efectuat, la 30 mai, o vizită la colegii lor din **Sucursala Bacău**, ocazie cu care a fost vizitat Muzeul de Istorie și Arheologie din Bacău, precum și Salina Tg. Ocna
- În zilele de 13-14 iunie, **Sucursala Bihor** a organizat o întâlnire cu colegii din **Sucursala Cluj**, care s-a desfășurat la Oradea și Padiș, în Munții Apuseni. La Oradea, grupul de participanți a fost primit de comanda Direcției Județene de Informații, precum și de primarul Ilie Bolojan, într-o întâlnire de circa 90 de minute. A urmat vizitarea centrului istoric al orașului, iar vizita a continuat în zona Platoului Padiș, unde directorul Alin Moș a făcut o prezentare a Parcului Național Munții Apuseni.
- **Sucursala Cluj** a organizat pentru membrii săi o excursie în Europa, derulată în perioada 16-24 aprilie 2018, pe traseul Cehia – Germania – Olanda – Belgia, iar în cursul lunii iulie o excursie în Maramureș.

- Și în acest trimestru **au fost sărbătoriți colegii noștri care au împlinit vârste multiplu de 5**, începând cu vârsta de 60 de ani. Sărbătorii s-au bucurat de reîntâlnire, au evocat evenimente semnificative din activitatea profesională, urându-și pe mai departe sănătate și mulți ani de viață.

DIALOG CU CITITORII ȘI CORESPONDENȚII

În conformitate cu deontologia publicistică, redăm mai jos răspunsul realizatoarei TV Eugenia Vodă la scrisoarea deschisă apărută în nr. 35 al revistei noastre:

„Vă mulțumesc pentru revistă! Dacă aveți ocazia, vă rog să-i transmiteți mulțumiri din partea mea d-lui Hairabetian Hagop pentru „scrisoarea” sinceră și atât de bine scrisă pe care am citit-o cu mult interes! NUMAI BINE ȘI SĂNĂTATE!”.

PREZENȚI ÎN VIAȚA ȘI CULTURA CETĂȚII

- Colegul nostru **col. (r) dr. Tiberiu Tănase** a participat, în zilele de 23-24 martie 2018, la **Simpozionul „Chipul lui Mircea la Dunăre”**, organizat de Prefectura Județului Mehedinți, Primăria municipiului Drobeta Turnu-Severin și Direcția de Patrimoniu Istoric și Turism Cultural cu ocazia comemorării a 600 de ani de la moartea domnitorului Mircea cel Mare. În cadrul sesiunii col. (r) dr. Tiberiu Tănase a prezentat comunicarea *Puncte de vedere privind tradiția Intelligence-ului românesc în timpul domniilor lui Mircea cel Batrân, Mihai Viteazul și Constantin Brâncoveanu*, precum și volume istorice și reviste, între care și revista „Vitralii – Lumini și Umbre”.
- O frumoasă activitate socio-umanitară a fost organizată de **Sucursala București cu ocazia zilei de 1 iunie**, când reprezentanți ai Sucursalei au dăruit pachete cu cadouri copiilor ocroțiți de Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului – Sector 6.
- Conducerea și mai mulți membri ai **Sucursalei Galați** au fost prezenți, în zilele de 15-16 iunie, la **festivalul cărții „Axis Libris”**, organizat de Biblioteca Județeană „V.A. Urechia”, manifestare în cadrul căreia a fost

lansat volumul „*Iulian Vlad. Confesiuni pentru istorie*”, de gl. bg. (r) Aurel Rogojan.

- **Col. (r) Adreana Teslovan**, din **Sucursala Harghita**, a participat, ca președintă a filialei locale a Asociației pentru Siguranță Comunitară și Antidrog (ASCA), la finalizarea proiectului expozițional „*Ia românească ne inspiră*”, cuprinzând peste 100 de ii.

NOI APARIȚII EDITORIALE

- **Gl. bg. (r) Ioan Florian**, din Sucursala **Cluj**, a lansat la 5 iulie a.c., la sediul sucursalei, volumul antologic de versuri „*Lupul singuratic*”, publicat la Editura Nova sub coordonarea directoarei Voichița Vereș, purtătoare de cuvânt a Ligii Scriitorilor din România – Filiala Cluj.
- La data de 15 august, colegul nostru **col. (r) dr. Aurel V. David** a lansat în satul natal volumul „*Amintiri și povestiri din pruncia cheudeană*”, apărut la Editura Betta. Cartea, clădită în timp, cu multă trudă, pe suportul amintirilor și povestirilor auzite și citite despre ce-a fost și cum au fost vremurile și oamenii locului, constituie un prețios tablou al unui microcosmos, aureolat de lumini și umbre, dar din păcate, pe cale de dispariție, asemenea întregului fenomen social reprezentat de satul românesc tradițional.
- Cel de-al treilea volum memorialistic semnat de **gl. bg (r) Dragoș Simionescu** și intitulat „*În umbra puterii*”, apărut recent la editura Paco readuce în atenție evenimentele din decembrie 1989, la care autorul a participat nemijlocit, precum și procesul de reînființare a unor structuri informative, finalizat prin crearea în martie 1990 a Serviciului Român de Informații. Lucrarea, bogată în informații, multe inedite, beneficiază, de asemenea, de interesante introduceri semnate de profesorul Ion Coja și de diplomatul Mihai Montanu, ambii participanți la evenimente.
- **Col. (r) Mia Someșan**, din Sucursala **Cluj**, a dedicat Centenarului Marii Uniri volumul „*Amintiri din viitor. Curajul de a gândi altfel*”, apărut la Editura Altip din Alba Iulia și lansat recent la Muzeul Etnografic al Transilvaniei, volum inspirat de experiența autoarei ca ofițer de contraspionaj și prefățat de gl. bg. (r) Ioan Micheu.

La 22 mai a.c., colega noastră a lansat tot la Muzeul Etnografic al Transilvaniei, volumul „*Dreptunghiul iubirii. Adevăr sau iluzie*” (Altip,

Alba Iulia, 2018), ce se dorește a fi un suport moral pentru copiii adoptați și părinții adoptatori.

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE” – PREZENȚĂ ȘI ECOURI

Prezentăm în cele ce urmează unele dintre ecourile recepționate la redacție în legătură cu interesul cu care revista „*Vitralii – Lumini și umbre*” este primită în mediile instituționale preocupate de problematica securității naționale, în presa de specialitate și în rândul marelui public.

- O frumoasă și amplă prezentare a numărului 35 al revistei este semnată de ziaristul **A. C. Miloș** în ziarul „**Răsunetul**” (Bistrița-Năsăud) nr. 7877 din 17 iulie a.c.
- Profesorul **Carol C. Koka** semnează ample prezentări ale numerelor 34 și 35 ale revistei în publicația „**Actualitatea Sătmăreană**”.
- O recenzie a numărului 34 al revistei este prezentată și de jurnalistul **N. I. Dobra** în ziarul „**Tribuna**” (Sibiu, 2 iulie).

***

Evocăm în acest număr frumoasele zile de vacanță prin câteva din lucrările recente ale colegului nostru **col. (r) Marian Chirea**, membru al Sucursalei **Constanța**, inspirate din frumusețea Litoralului și a Deltei Dunării.

Reamintim că Marian Chirea a debutat în anul 1977 cu o expoziție de grafică în stațiunea Mamaia, apoi, în paralel cu activitatea profesională, a participat la numeroase expoziții de grup organizate la Constanța și București.